

Nulägesanalys Blekinge

Innehåll

1. Förteckning över figurer, kartor och modeller.....	2
2. Inledning.....	4
2.1. Bakgrund och syfte	4
2.2. Upplägg och läsanvisningar	4
2.3. Kommentarer till statistik och underlag i rapporten.....	4
3. Covid-19	5
4. Megatrender och framtida planeringsförutsättningar.....	7
4.1. Om trender och framtiden	7
4.2. Urbanisering.....	7
4.3. Förändrad demografi.....	8
4.4. Polarisering och värderingsskillnader.....	8
4.5. Globalisering.....	9
4.6. Digitalisering och teknikutveckling	10
4.7. Klimat och miljö.....	10
4.8. Hur påverkar megatrenderna planeringsförutsättningarna?	10
5. Förbättrad infrastruktur utvecklar vårt strategiska läge och förstorar arbetsmarknaden	14
5.1. En polycentrisk, liten och tät region.....	14
5.2. Infrastruktur.....	15
5.3. Pendling	16
5.4. Tillgänglighet, bredband och servicetillgång.....	19
5.5. Möjligheter och utmaningar	20
6. En bra plats att bo på med god hälsa för människor och miljö	22
6.1. Avtagande befolkningstillväxt	22
6.2. Länet växer genom invandring	23
6.3. Demografisk struktur	25
6.4. Bostäder och bostadsbyggande.....	27
6.5. Inkomster, segregation och skattekraft.....	29
6.6. Hälsa.....	30
6.7. Miljö	32
6.8. Resande.....	34
6.9. Befolkningens kulturvanor	35
6.10. Möjligheter och utmaningar	37
7. En god kompetensförsörjning och inkluderande arbetsmarknad.....	41
7.1. Tillgång till utbildad personal.....	41
7.2. Gymnasial utbildning är av stor betydelse	42

7.3.	Arbetsgivare har svårt att hitta kvalificerad arbetskraft	43
7.4.	Allt fler står långt från arbetsmarknaden.....	45
7.5.	Arbetskraftstillväxt och sysselsättningsgrad.....	46
7.6.	Sysselsättningsgraden varierar stort mellan olika grupper	48
7.7.	Möjligheter och utmaningar	49
8.	Konkurrenskraftigt näringsliv med ökad internationalisering	51
8.1.	Svag jobbtillväxt sedan finans- och fordonskrisen	51
8.2.	Färre jobb inom industrin.....	52
8.3.	Branschstruktur	53
8.4.	Ekonomisk tillväxt, produktivitet och export	54
8.5.	Kulturella och kreativa näringar.....	57
8.6.	Besöksnäringen växer	58
8.7.	Möjligheter och utmaningar	60
9.	Ökad innovationskraft skapar förnyelse.....	64
9.1.	En region med flera specialiseringar	64
9.2.	Företagsstruktur och företagsamhet	66
9.3.	FoU, innovation och tillväxtvilja	67
9.4.	Nyföretagande och vilja att bli företagare	70
9.5.	Innovation inom offentlig sektor, idéburen sektor och akademi.....	70
9.5.1.	Innovation i offentlig sektor	71
9.5.2.	Innovation inom idéburen sektor	72
9.5.3.	Innovation inom akademin.....	72
9.6.	Möjligheter och utmaningar	73
10.	Appendix	75
10.1.	A2. Begreppsförklaring	75
11.	Källförteckning.....	77

1. Förteckning över figurer, kartor och modeller

Karta 1. Tätorter i Sydsverige, 2018. Källa: SCB och egna bearbetningar av Region Blekinge	14
Karta 2. Restider Karlskrona-Malmö och restidsmål.	15
Karta 3. Övergripande transportsystem i Blekinge. Källa: Länstransportplan för Blekinge	16
Karta 4. Riktad pendling (in- och utpendlare) med minst 500 pendlare, 2017. Källa: SCB	18
Karta 5. Riktad pendling med minst 200 relationer, 2017. Källa: SCB.....	18
Karta 6: Tillgänglighetsindex, 2017. Källa: Tillväxtverket.....	19
Karta 7: Tillgång till kollektivtrafik, 2019. Källa: SCB och Blekingetrafiken.	35
Modell 1: Modell över perspektiv för politiska beslut inom kulturområdet.	37
Modell 2: Humsaverkan	70
Tabell 1: Specialiseringar i Blekinge 2018. Källa: SCB.	65
Figur 1: Befolkningsutveckling 1990–2019 i Blekinge län och grannregioner samt riket. Index = 100 (år 1990). Källa: SCB	22
Figur 2: Befolkningsutveckling 1990–2019 i kommunerna. Index = 100 (år 1990). Källa: SCB	23
Figur 3: Befolkningsförändringens komponenter i Blekinge län, 2000–2019. Källa: SCB.....	24
Figur 4: Befolkningsutvecklingens komponenter i länets kommuner, årligt genomsnitt för perioden 2015–2019. Källa: SCB	25
Figur 5: Demografisk försörjningskvot i regionerna, 2018. Källa: SCB	26
Figur 6: Befolkningspyramider för Blekinge län och dess kommuner. Svart streck anger riksgenomsnittet. 2019. Källa: SCB	27
Figur 7: Antal nybyggda bostäder per 1 000 invånare 1990–2018, Blekinge län och dess kommuner. Källa: SCB.....	28
Figur 8: Bostadspriser och prisutveckling, (löpande priser) 2000–2018. Källa: SCB	29
Figur 9: Skattekraft per invånare och utveckling av totalt skatteunderlag 2007–2020. Källa: SCB.....	30
Figur 10: Ohälsotalet 2018, Källa: SCB	32
Figur 11: Förändring klimatpåverkande utsläpp 1990–2017. Källa: Naturvårdsverket	33
Figur 12: klimatpåverkande utsläpp 1990–2017 efter sektor. Källa: Naturvårdsverket	34
Figur 13: Befolkningens kulturvanor i Blekinge län, 2016. Källa: SOM-institutets enkätundersökning	36
Figur 14: Andel av befolkningen (25–64 år) med minst en treårig eftergymnasial utbildning, 2018. Källa: SCB.....	41
Figur 15: Andel av befolkningen 25–29 år utan treårig gymnasial utbildning och andel av nybörjarelever på gymnasiet som ej fullföljt utbildningen inom tre år (genomsnitt 2016–2018). Källa: SCB och Skolverket	42
Figur 16: Behörighet till gymnasieskolan efter kön. Andel niondeklassare, region och år. Källa: Folkhälsomyndigheten.....	43
Figur 17: Beveridgekurvan för Blekinge län. Källa: Arbetsförmedlingen.....	44
Figur 18: Brist- och överskottsutbildningar i Blekinge län. Källa: SCB.....	45
Figur 19: Arbetslöshet i Blekinge län och riket (andel av den registerbaserade arbetskraften utan arbete) 2008–2019. Källa: Arbetsförmedlingen.....	46
Figur 20: Personer i arbetslöshet, Blekinge län. Fördelade efter om de tillhör en utsatt grupp på arbetsmarknaden eller ej. 2006–2019. Källa: Arbetsförmedlingen	46
Figur 21: Sysselsättningsgrad i Blekinge län och dess kommuner 2018 (nattbefolkning 20–64 år), och förändring 2008–2018 i procentenheter. Källa: SCB	47
Figur 22: Sysselsättningsgrad efter kön och födelseregion, Blekinge län, 2018. Källa: SCB	48

Figur 23: Utveckling av sysselsatt dagbefolkning (20–64 år) 2007–2018. Index: 2007=100. Källa: SCB	51
Figur 24: Utveckling av sysselsatt dagbefolkning (20–64 år) 2007–2018. Index: 2007=100. Källa: SCB	52
Figur 25: Utveckling sysselsatt dagbefolkning 2007–2017 (20–64 år) efter bransch. Källa: SCB	53
Figur 26: Sysselsatt dagbefolkning (20–64 år) efter bransch, 2017. Källa: SCB	54
Figur 27: Utveckling av näringslivets BRP i fasta priser 2000–2018, (2010 års priser). Källa: SCB	55
Figur 28: Utveckling av näringslivets produktivitet (BRP/Sysselsatta) i fasta priser (2010), 2000–2018. Källa: SCB	56
Figur 29: Varuexport per invånare i tkr, arbetsställeberäknat, 2018. Källa: Bisnode och Tillväxtverket.....	57
Figur 30: Sysselsatt dagbefolkning i Blekinge inom KKN 2007–2017. Källa: Tillväxtverket.....	58
Figur 31: Gästnätter efter län, 2018. Källa: Tillväxtverket.....	59
Figur 32: Antal anställda inom turismsektorn i Blekinge län, 2007–2017. Källa: SCB.....	60
Figur 33: Sysselsatt dagbefolkning inom näringslivet fördelat efter arbetsställets storlek, 2017. Källa: SCB.....	66
Figur 34: Andel av den sysselsatta dagbefolkningen som är företagare (2018). Källa: SCB.....	67
Figur 35: Näringslivets FoU-utgifter per invånare (2019) Data saknas för Jämtland och Gotland. Källa: SCB.....	68
Figur 36: Andel små- och medelstora företag som utvecklat och sålt ny eller väsentligt förbättrad tjänst eller vara under de senaste tre åren. Källa: Tillväxtverket	69
Figur 37: Andel små- och medelstora företag i Blekinge som vill växa och hur de vill växa. Källa: Tillväxtverket.....	69

Inledning

1.1. Bakgrund och syfte

Följande rapport syftar till att ge en övergripande bild av nuläget och utvecklingen i Blekinge län. Underlaget har arbetats fram som en del i framtagandet av den nya regionala utvecklingsstrategin. Underlaget bör ses som en sammanfattning av en rad olika analysunderlag. Ambitionen med denna rapport är med andra ord inte att ge en genomgripande bild av de olika ämnesområdena, utan snarare att ge läsaren en slags orientering inom områden vi sorterar in under regional utveckling. För de som vill fördjupa sig inom något område, både sett till teori och dataframställning, hänvisar vi till de analysunderlag som har beaktats under framställningen av denna rapport.

1.2. Upplägg och läsanvisningar

I rapportens första kapitel följer en redovisning av de globala megatrender som genomsyrar utvecklingen inom samtliga områden vi berör i rapporten. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av de långsiktiga planeringsförutsättningar Sveriges kommuner och regioner menar megatrenderna resulterar i. Kapitlet syftar till att ge läsaren en bild av de drivkrafter som ligger bakom utvecklingen vi beskriver i Blekinge län.

Övriga kapitel är uppdelade efter ett antal prioriteringar som är viktiga för att främja utvecklingen i Blekinge län. I anslutning till respektive prioritering presenteras statistik över nuläget och utvecklingen inom området på en övergripande nivå. I de flesta fallen, när datatillgången tillåtit, presenterar vi statistiken nedbruten på kommunal nivå.

Respektive kapitel avslutas med en sammanfattande beskrivning av de möjligheter och utmaningar som följer av de identifierade trenderna, nuläget och utvecklingen. Dessa slutsatser är delvis hämtade ur rapporterna som har utgjort underlag för denna nulägesanalys, delvis framtagna av författarna till denna rapport i dialog med strategier inom respektive område.

1.3. Kommentar till statistik och underlag i rapporten

Nulägesanalysen ger en övergripande beskrivning och i framställningen under respektive kapitel använder vi den senast tillgängliga statistiken på regional nivå. I de flesta fallen, när datatillgången tillåtit, presenterar vi statistiken nedbruten på kommunal nivå. Till samtliga figurer och kartor finns källan till var statistiken är hämtad ifrån. Rapporten är sammanfattning av flera analysunderlag och dessa finns listade i appendix tillsammans med en förklaring till vanligt förekommande begrepp i rapporten och källor till statistik.

2. Covid-19

I skrivande stund har stora delar av världen infört restriktioner för att bromsa in effekterna av pandemin. Under endast några dagar infördes reseförbud mellan länder, skolor och arbetsplatser stängdes ner och människor blev hänvisade till hemkarantän. Effekterna på arbetsmarknaden och i näringslivet har varit omfattande och regeringar världen över har tagit fram olika slags krispaket. I Sverige har regeringen aviserat flera olika stödinsatser; stödlån till företagare, uppskjutna skattebetalningar, sänkta trösklar för att vara berättigad till a-kassa och ett förstärkt stöd vid korttidsarbete.

För närvarande är det mycket svårt, eller snarare omöjligt, att bedöma hur omfattande effekterna av Covid-19 kommer att bli. En mycket stor osäkerhetsfaktor är att ingen vet hur länge pandemin kommer att hålla i sig. Detta resulterar i att både företag och konsumenter vidtar stora försiktighetsåtgärder och effekterna har inte låtit vänta på sig. Redan vid utgången av mars uppnåddes rekordnivåer i antalet varsel och företagskonkurserna ökade i riket

Den svenska regeringen har infört ett antal restriktioner som begränsar hur många som får vistas på ett evenemang. Man uppmanar även till ett minskat resande inom landet och att i allmänhet vidta försiktighetsåtgärder i publika miljöer. En konsekvens av detta är att många avstår från att besöka butiker, restauranger eller evenemang. Som en följd av en osäker arbetsmarknad är det även sannolikt att konsumtionen i allmänhet minskar i och med att många upplever en osäkerhet om sin egen ekonomiska situation.

När exceptionella situationer uppstår är det mycket svårt att på förhand dra några slutsatser om utfallet i framtiden. Vi vet helt enkelt inte hur många arbeten som kommer att försvinna de närmaste månaderna eller hur regeringens olika stödpaket kommer att påverka näringslivet. Osäkerhetsfaktorerna är otaliga och det är därför inte möjligt att göra någon seriös prognos om hur utfallet kommer att se ut på regional nivå.

Det är samtidigt väldigt svårt att svara på när den ekonomiska återhämtningen kan påbörjas nationell nivå, vilket kan illustreras med att Konjunkturinstitutet reviderade ner sina prognoser för 2020 bara efter några veckor. Från ett basscenario där BNP skulle falla 3 procent till att med en vikande global ekonomi revideras till att sjunka med 7 procent.

Ett mer positivt scenario är att smittspridningen avtar framöver och att det troligen finns ett uppdämt konsumtionsbehov som kan ge en positiv injektion till ekonomin. Det skulle innebära att produktion kan tas upp i takt med att gränser öppnas upp och permitterad personal kan återgå till arbetet. Ett mer pessimistiskt scenario är att pandemin blir mer långvarig och att restriktioner behålls en längre tid framöver. Det skulle innebära mer omfattande problem i leveransled och en påtagligt dämpad efterfrågan som får negativa effekter på ekonomin. Varsel leder till uppsägningar, arbetslösheten ökar, sysselsättningen faller vilket minskar efterfrågan för hushåll och investeringar skjuts på framtiden i näringslivet. En sådan utveckling skulle få betydande konsekvenser för regionen.

På riksnivå har antalet varsel nått rekordnivåer under mars och april och en mängd företag har aviserat stora permitteringar. Ett varsel eller en permittering innebär dock inte uppsägningar. Frågan om hur stor del av varslen som kommer att verkställas är i nuläget inte möjlig att besvara. Oavsett omfattning av krisen är det dock uppenbart att ekonomin, både i riket och Blekinge län, står inför en betydande inbromsning. Särskilt drabbade branscher är hotell och restaurang, besöksnäring, nöje och kultur samt detaljhandel. Hur industrin

kommer att påverkas är mer svårbedömt. I dagsläget har ett flertal industrier stannat produktionen som en följd av brist på insatsvaror. Nedstängningar i länder utanför Sverige har inneburit att leverantörskedjan brutits. Industrisektorn har således drabbats indirekt av pandemin och frågan är hur länge denna inbromsning kommer att vara. Det finns en risk att upparbetade globala värdekedjor bryts och att handel i högre grad vara nationell snarare än internationell.

För närvarande bedömer regeringen att arbetslösheten kommer att öka till nivåer som rådde under finanskrisen 2007–2008. En effekt av en ökad arbetslöshet är att de som redan är arbetslösa nu får en ökad konkurrens och hamnar än längre bak i jobbkön. För länets del innebär det att en relativt stor grupp nu riskerar att hamna i ett än längre utanförskap. Av de som nu hamnar i arbetslöshet som en följd av pandemin kan det komma att finnas ett stort omställningsbehov där vidareutbildningsinsatser blir viktiga.

Pandemin har även fått konsekvenser inom kommunala och regionala verksamheter. Resandet med kollektivtrafiken minskat och kulturevenemang har ställts in. Sjukvården befinner sig i en svår situation där det ordinarie vårdbehovet behöver balanseras i förhållande akuta insatser relaterade till Covid-19. Många av verksamheterna påverkas negativt som en följd av stor sjukfrånvaro, exempelvis inom vård- och omsorgen. Samtidigt ökar kraven och förväntningar på det offentliga att vidta åtgärder som mildrar pandemins samhällseffekter. Lång och omfattande sjukfrånvaro kan också komma att påverka företagen och näringslivet negativt. Men pandemin förväntas även få konsekvenser på folkhälsan i form av svårigheter att klara skolan, ohälsosamma levnadsvanor, oro och ensamhet hos äldre och ökad risk för isolering och våld i hemmet. Hälsoskillnaderna riskerar också att öka där personer i utsatta sociala och ekonomiska förhållanden kan komma att drabbas värst. Förändrade försörjningsmöjligheter påverkar graden av tillit och trygghet bland socioekonomiskt svaga.

3. Megatrender och framtida planeringsförutsättningar

3.1. Om trender och framtiden

Genom större tillgång till data, blir vi allt skickligare på att prognosticera. Men prognoser kan också vara vilseledande, i synnerhet när tidshorisonten förlängs. Trender som extrapolerar från dagens (eller gårdagens) data förutsätter att utvecklingen fortsätter som tidigare, utan disruptiva brott. Men verkligheten är inte alltid logisk, och den är inte alltid förutsägbar – tänk bara på smartphonens genombrott, den arabiska vårens snabba uppgång och fall, eller senaste valutgången i USA.

- Citat från FRAMSYN – att planera för osäkerhet, Reglab 2019.

Ovan citat belyser den osäkerhet som präglar dagens planeringsförutsättningar. Till disruptiva brott, som fullständigt omkullkastar rådande prognoser, kan vi nu även lägga till rådande pandemi. Ett problem med dagens planeringsmetoder är att vi ofta utgår från historisk utveckling och använder den för att förutsäga framtiden. Detta innebär att vi tänker oss framtiden som en förlängning av dåtidens förhållanden vilket kan leda till att vi har en låg beredskap för framtida händelser. Självklart fyller prognoser en viktig funktion när vi skapar oss en bild av planeringsförutsättningarna. Dock behöver vi i högre utsträckning komplettera dem med scenarion som kan komma omkullkasta pågående utvecklingslinjer.

För även om vi inte kan förutsäga framtiden kan vi öka vår beredskap på den och kanske till och med ställa oss frågan om hur vi vill att framtiden ska se ut. Att studera något som inte har inträffat är förstås en omöjlighet. Däremot kan vi utifrån dagens information ändå resonera om olika framtidsscenarion och hur vi kan förbereda oss på dem. Exempelvis kan vi bli bättre på att tänka i scenarion och ställa oss frågan vad som händer om en viss händelse *skulle* inträffa. Vad skulle det betyda för vår region? Är det en möjlighet eller utmaning? Vad skulle det exempelvis innebära för Blekinge län om självkörande bilar blir en realitet inom tio år? Eller om havsnivåerna skulle stiga drastiskt?

Denna rapport innehåller till stora delar beskrivningarna av hur det ser ut i Blekinge län idag och hur utvecklingen har sett ut över tid. Utifrån detta har vi i flera fall dragit slutsatser om hur länet står rustat inför framtiden. Därför är det viktigt att komma ihåg att större framtidshändelser, som vi idag inte vet om, kan komma att styra utvecklingen åt ett håll som inte dagens statistik fångar.

3.2. Urbanisering

Urbaniseringen är ingen ny trend utan den har pågått sedan industrialiseringen. I grunden drivs urbanisering av förändrade produktionsförhållanden. När fabriker växte fram i städerna och jordbruken rationaliserades skedde en omfattande folkförflyttning från landsbygd till stad. I en svensk kontext var denna process tydligast i Norrland när skogsbruket rationaliserades.

Urbaniseringen ser inte likadan ut överallt. Den har olika intensitet och det är inte alltid en folkförflyttning från landsbygd till stad som står för den största delen av tillväxten i städerna. I Sverige är det framförallt invandring och barnafödande som förklarar tillväxten i städerna. Inflyttningen från andra regioner bidrar, men inte i samma utsträckning. I en svensk kontext kan därför begreppet ”stadstillväxt” vara mer rättvisande än ”urbanisering”.

På global nivå ser läget annorlunda ut. I många befolkningsrika utvecklingsländer sker en omfattande urbaniseringsväg. Idag bor mer än hälften av världens invånare i en stad – 1950 var andelen 30 procent –

och andelen som bor i en storstad är betydande. År 2050 visar FN:s prognoser att nästan tre fjärdedelar av världens befolkning kommer att bo i en stad. Den snabba stadstillväxten har resulterat i att frågan om hållbar stadsplanering har hamnat högt på agendan. Städerna står inför stora utmaningar när det gäller bostadsförsörjning, segregation, trygghet och utsläpp.

3.3. Förändrad demografi

De närmaste åren kommer antalet personer i vårdintensiv ålder att öka. Det är ingen överraskning utan något som vi har vetat om sedan efterkrigstidens stora barnkullar. Stora födelsekullar tillsammans med en ökad livslängd innebär att vi idag är fler äldre än förut och antalet kommer att öka än mer de kommande åren. Då den äldre delen av befolkningen står för en betydande andel av vårdtiden kommer detta med hög sannolikhet innebära ett tilltagande vårdtryck.

Det är förstås inte negativt att människor lever längre. Att fler blir äldre är ett resultat av en förbättrad välfärd och medicinska framsteg. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan en kraftig ökning av antalet äldre dock innebära väsentliga utmaningar, särskilt om den arbetsföra delen av befolkningen inte växer i samma takt. Det är också en utmaning att befolkningen bör hålla sig vid god hälsa för att undvika höga kostnader för vård och omsorg. De närmaste tio åren förväntas antalet barn och unga i Sverige att öka med nästan 200 000 personer och antalet personer 80 år eller äldre med nästan 250 000 personer. Under samma period förväntas antalet i arbetsför ålder att öka med 300 000 personer. Resultatet blir en ökad försörjningskvot där försörjningsbördan för personer i arbetsför ålder ökar. Enkelt sagt innebär detta att färre ska försörja fler.

Sverige är inte ensamt om att stå inför demografiska utmaningar. Stora delar av västvärlden står inför, som en följd av låga födelsetal och en ökande livslängd, en åldrande befolkning i framtiden. FN bedömer att antalet personer över 80 år i världen kommer att tredubblas mellan 2019–2050, varav en stor del av ökningen förväntas att ske i västvärlden.

Sveriges kommuner och regioner bedömer att den förväntade ökningen av vårdtrycket inte går att lösa med dagens arbetssätt. Om vi utgår från dagens kostnader och applicerar dem på framtidens försörjningskvot blir resultatet ett omfattande underskott. Finansieringsgapet går inte endast att lösa med skattehöjningar utan andra åtgärder behöver vidtas, exempelvis ökad effektivisering, fler arbetade timmar samt digitalisering.

3.4. Polarisering och värderingsskillnader

Sveriges kommuner har olika förutsättningar att möta den pågående strukturomvandlingen och den förändrade demografien. Redan idag har många kommuner en hög försörjningskvot och problem med att attrahera ungdomar till att bo där. På platser med ett vikande befolkningsunderlag försämras i regel servicen samtidigt som den förbättras på platser med ett växande befolkningsunderlag. På sikt finns en risk för polarisering – både i materiell och värderingsmässig mening – mellan växande och krympande platser. Ur ett ekonomiskt perspektiv kan ökade ekonomiska klyftor mellan grupper i samhället och mellan regioner tänkas bidra till ökade spänningar.

I artikeln *The revenge of the places that don't matter* av Andres Rodriguez-Pose, konstateras att det finns ett samband mellan krympande platser och missnöje med samhällsutvecklingen. Som exempel anför den geografiska röstfördelningen i omröstningen om Brexit och presidentvalen i Frankrike, USA och Österrike. Valresultaten visade på betydande skillnader mellan urbana och mer rurala geografier. Resultatet tyder på, menar författaren, stora inomnationella värderingsskillnader, där invånare från krympande platser använder

sin röst för att protestera mot utvecklingen. Vidare kan det skapa spänningar mellan stad och land. Ett minskande underlag och utbud av service kan leda motsättningar.

Värderingar har stor betydelse för den regionala utvecklingen. En regions utveckling avgörs inte endast av fysiska och näringslivsmässiga förutsättningar. Andra faktorer som social tillit¹, tolerans, entreprenörskap, ledarskap och lärande har stor påverkan på utvecklingsförmågan. Utan tillit och tolerans ökar transaktionskostnaderna och aktörernas förmåga till att sluta avtal och samarbeta försämras. En plats utveckling är med andra ord beroende av de värderingar människor har på en plats. Samhällsandan på en plats kan därför vara både främjande och hindrande för en hållbar tillväxt.

Globaliseringen och internet har bidragit till att det är enkelt att ta del av och utbyta idéer med varandra. Internets genomslag har även förändrat människors mediavanor. Man har därför börjat prata om ”filterbubblor”, där läsaren endast tar del av nyheter och texter som bekräftar dennes världsbild. Det finns en risk att detta leder till ökade värderingsskillnader då olika åsikter inte möts och nyanseras.

Värderingsfrågor har även blivit allt viktigare i den politiska debatten. Jämfört med andra länder sticker Sverige ut genom att en stor andel av befolkningen tycker att post-materiella frågor (exempelvis tolerans, jämlikhet, rättvisa) är viktigare än materiella frågor (exempelvis ekonomisk tillväxt, försvar, lag och ordning). Att värderingsfrågor blir allt viktigare påverkar även det politiska landskapet. Exempelvis blir det allt vanligare att använda GAL-TAN-skalan, som utöver den traditionella höger-vänster-skalan även inkluderar en värderingsdimension som fångar upp hur ett parti orienterar sig i värderingsfrågor. En ytterligare politisk konsekvens av värderingarnas ökade betydelse är att det politiska engagemanget inte längre alltid kanaliseras genom ett politiskt parti utan istället av rörelser som driver specifika frågor.

3.5. Globalisering

Som en följd av politiska beslut och teknisk utveckling färdas idag både människor och varor förhållandevis friktionsfritt och kostnadseffektivt över landsgränser och kontinenter. Ekonomin är internationaliserad och företagen ingår i komplexa värdekedjor där en slutprodukt ofta består av komponenter från en mängd olika länder. Säkerhetspolitiken är även den internationaliserad; ett krigsutbrott i exempelvis Syrien får stora konsekvenser för Sverige och dess regioner.

För en liten ekonomi som Sverige har globaliseringen inneburit stora möjligheter i form av tillgänglighet till resursstarka exportmarknader. Som ett exportintensivt land har globaliseringen genererat stora värden för Sverige. Samtidigt har globaliseringen ökat konkurrensen för landets näringsliv. Idag konkurrerar vi på en global marknad när det gäller investeringar, lönekostnader, kompetenser och lokaliseringar.

På en globaliserad marknad har Sverige svårt att konkurrera med låglönemarknader. Arbeten med en låg produktivitetsnivå tenderar att outsourcas eller rationaliseras bort. Framförallt har detta märkts inom tillverkningsindustrin. Då varor går att transportera långa sträckor är denna typ av verksamheter enklare att förlägga till andra länder. Det finns dock exempel på företag som har valt att flytta hem sin produktion från låglöneländer. Drivkrafterna bakom hemtagning av produktion är ofta att minska leveranstider, öka samarbete med kunderna och säkerställa kvaliteten på varorna.

¹ Robert Putnam definierar tillit som ”Förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer”.

3.6. Digitalisering och teknikutveckling

Digitaliseringen är en central komponent för Sveriges framtida konkurrenskraft. Men den påverkar inte endast företagen utan även invånarnas vardagsliv. En stor del av våra liv sker idag genom digitala kanaler, allt från kommunikation till mediekonsumtion. De senaste åren har även den offentliga sektorn i allt högre utsträckning börjat arbeta digitalt, exempelvis inom vård och kollektivtrafik.

Vilka effekter teknikutvecklingen kommer att ha i framtiden är omöjligt att förutsäga. Forskningen inom artificiell intelligens har nu kommit långt och exempelvis är självkörande fordon redan i bruk. Det finns även exempel på vårdrobotar och digitaliserad diagnosställning som med hög säkerhet kan identifiera människors sjukdomar. Gemensamt för dessa innovationer är att de, vid brett genomslag, kommer att ha stor påverkan på många av de offentliga verksamheterna.

En intressant dimension av teknikutvecklingen och den ökande digitaliseringen är att vi inte längre är lika bundna vid en fysisk plats. Idag är det inga problem att kommunicera friktionsfritt även om det är en stor fysisk distans mellan de inblandade parterna. Att utföra olika ärenden på distans, allt från handel till vårdtjänster, blir allt vanligare. Det fysiska avståndet behöver därför inte längre vara ett hinder när det gäller tillgången till olika tjänster eller kontakter.

3.7. Klimat och miljö

Vi blir allt fler invånare som ska dela på jordens resurser. I början av 1900-talet hade världen 1,7 miljarder invånare, 2019 uppgår antalet till 7,7 miljarder. Under samma period har en enorm produktionsökning skett. Den genomsnittlige personen äger idag långt fler tillhörigheter jämfört med en person i början av 1900-talet. Konsumtionssamhället genererar inte endast en stor mängd varor utan även ett omfattande transportbehov. Det ökade resurstrycket och de ökande utsläppsnivåerna har lett fram till negativa konsekvenser för jorden; utarmade naturresurser, minskad biologisk mångfald, havsförsurning, miljöföroreningar och en ökad medeltemperatur.

Med en ökad medeltemperatur följer stora konsekvenser och samhällskostnader som kan vara svåra att överblicka på förhand. Höjda havsnivåer och extrema väderförhållanden förväntas exempelvis att leda till folkomflyttningar och försämrad hälsa. Förändringarna kommer i sin tur få stora effekter på olika ekosystem och den biologiska mångfalden riskerar att försämrats ytterligare.

I ett internationellt sammanhang ligger Sverige långt fram när det gäller miljöarbetet. Bland EU-länderna har Sverige, per capita, den tredje lägsta utsläppsnivån av koldioxid. Naturvårdsverket bedömer dock att Sverige inte kommer att nå klimatmålet – med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder – om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Likaså bedömer Naturvårdsverket, i den fördjupade utvärderingen för miljömålen 2019, att Sveriges samlade insatser inte är tillräckliga för att nå de 16 miljömålen.

3.8. Hur påverkar megatrenderna planeringsförutsättningarna?

Sveriges kommuner och regioner har, i rapporten *Vägval för framtiden – Utmaningar för de kommunala uppdragen mot år 2030* från 2018, utifrån megatrenderna identifierat ett antal konsekvenser som sannolikt kommer att präglade planeringsförutsättningarna det kommande decenniet. Nedan följer en sammanfattning av dem.

Minskat lokalt och regionalt handlingsutrymme

Förtroendevalda i kommuner och regioner upplever att styrningen från nationell och europeisk nivå har ökat. Detaljstyrning har blivit vanligare vilket minskar utrymmet för att utforma lokalt anpassade lösningar.

Stigande förväntningar på välfärden

I takt med att människors levnadsstandard ökar stiger förväntningarna på välfärden. Kraven på tillgänglighet, valfrihet och snabbhet är idag högre än förut vilket ställer stora krav på välfärdsservicen.

Hårdare konkurrens om kompetens

Ökat demografiskt tryck och stora pensionsavgångar inom välfärdsyrken har resulterat i en mycket hård konkurrens om personal mellan regioner och kommuner. Situationen kommer att bli särskilt svår för kommuner och regioner som redan idag har en sårbar demografisk struktur.

Ökad polarisering

Polariseringen i samhället har ökat mellan flera olika grupper; mellan yrkesaktiva och äldre, mellan fattiga och rika, mellan sammanboende och ensamstående föräldrar, mellan de som har ett arbete och de som inte har ett, mellan stad och landsbygd samt mellan inrikes- och utrikes födda. Polariseringen förstärks genom skraddarsydda informationskanaler och att tillgången till olika sociala nätverk varierar.

Ökad bostadsbrist

Bostadsbristen har, som en följd av en hög befolkningstillväxt och låg byggtakt, ökat i både stad och land på många platser. En problematik är att nyproduktionen av bostäder i Sverige är dyr och utbudet för resurssvaga grupper som ungdomar och nyinvandrade blir begränsat. För kommuner som tidigare haft svag befolkningstillväxt kan det även vara svårt att erhålla finansiering för nyproduktion.

Ökat fokus på landsbygden

Globaliseringen och ny teknik har lett till färre jobb inom industri, jordbruk och skogsbruk samtidigt som jobben inom service- och tjänstesektorn ökat. Utvecklingen har gynnat städerna samtidigt som

försörjningsmöjligheterna på landsbygden minskat. Detta har resulterat i frågeställningar om hur hela Sverige ska kunna leva på sikt och landsbygdens roll för en hållbar livsmedelsförsörjning.

Minskad tillit

Tillit mellan människor och till institutioner är viktigt för en god ekonomisk utveckling och en välfungerande offentlig sektor. I exempelvis USA och Storbritannien har tilliten minskat kraftigt de senaste decennierna, delvis som en följd av en tilltagande polarisering mellan samhällsgrupper. I Sverige har tilliten under lång tid legat på en stabil nivå. Senare år har dock tilliten bland framförallt ungdomar minskat förhållandevis mycket.

Ökade möjligheter att effektivisera med ny teknik

Den offentliga sektorn står inför stora utmaningar och teknikutvecklingen är ett centralt verktyg för att bemöta dem. Graden av självservice förväntas öka och även teknikintensiva behandlingsmetoder. Förhoppningen är att tekniken ska bidra till en ökad kostnadseffektivitet och mildra kompetensförsörjningen. Det finns dock flera hinder och risker längs med vägen, exempelvis kunskapsbrist, felinvesteringar och flaskhalsar i form av data- och informationstillgång.

Ökat kommunalt fokus på integration

Den höga invandringen till Sverige de senaste åren har fört upp integrationsfrågan högt på kommunernas dagordningar. För att nyttja potentialen i befolkningsökningen behöver en högre andel utlandsfödda inträda på arbetsmarknaden samt slutföra en gymnasial utbildning. Frågan är inte minst viktig för många mindre kommuner som är i stort behov av yngre arbetskraft.

Ökad osäkerhet i världen

Dagens sammanflätade tillvaro, i form av integrerade finansiella system och uppkopplade tjänster, både privata och samhällseliga, har ökat vår sårbarhet. Systemen är känsliga för externa sabotage, exempelvis cyberattacker och fejkade nyheter. Osäkerheten i världen har ökat även som en följd av extremväder och förändrade klimatförhållanden, som leder till social oro och stora kostnader. Osäkerheten har även ökat som en följd av terrorattentat och geopolitisk turbulens.

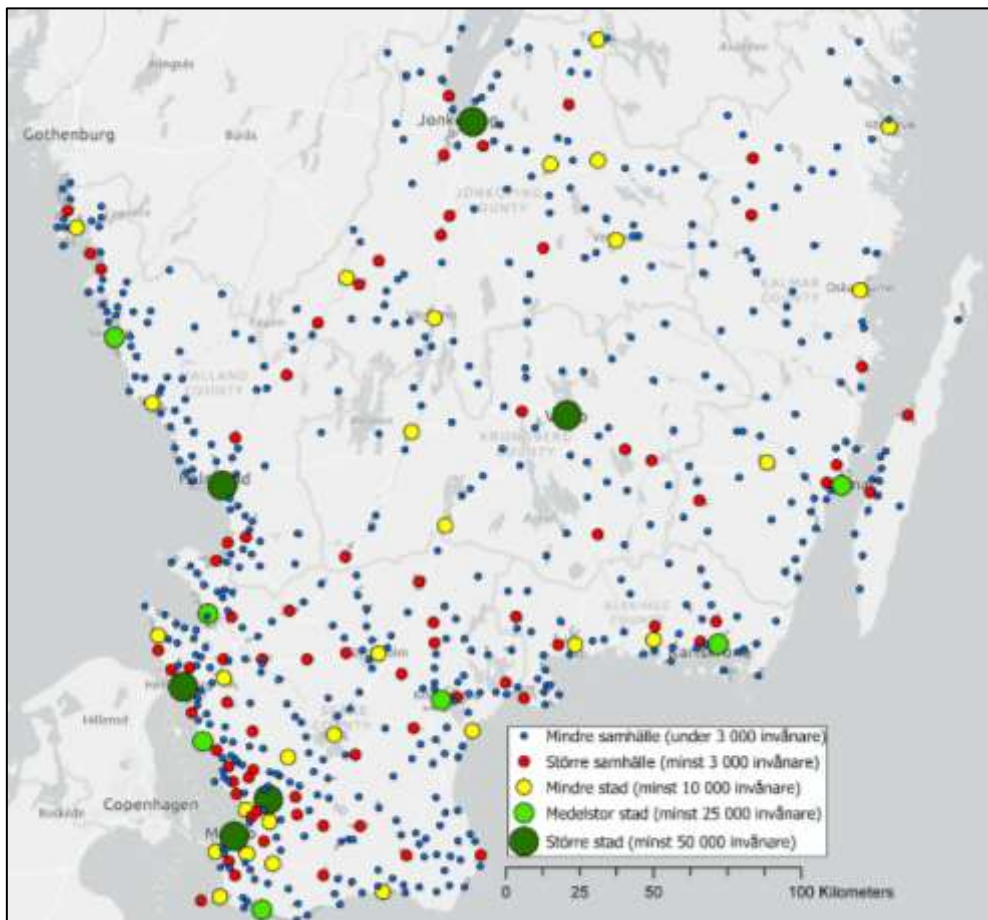
Från kunskaps- till nätverkssamhälle

Samhället är byggt på institutioner med tydliga ansvarsområden. Dagens komplexa samhällsproblem kräver dock en ökad samverkan mellan olika aktörer. I ett välfungerande nätverkssamhälle används tillgängliga

resurser effektivt och lösningsorienterat. Detta förutsätter dock minskat revirtänkande och ökad förmåga till samarbete, vilket kräver översyn av dagens styrsystem och organiseringar.

4. Förbättrad infrastruktur utvecklar vårt strategiska läge och förstorar arbetsmarknaden

4.1. En polycentrisk, liten och tät region

Karta 1. Tätorter i Sydsverige, 2018. Källa: SCB och egna bearbetningar av Region Blekinge

Blekinge är till ytan Sveriges minsta län och i invånarantal mätt det tredje minsta länet. Länets befolkningstäthet är den femte högsta i landet och endast storstadsregionerna inklusive Hallands län har en högre täthet. Det bor 160 000 invånare i länet, fördelat på fem kommuner, varav 84 procent bor i en tätort. Jämfört med övriga län har Blekinge en förhållandevis hög andel av befolkningen som bor på landsbygden. De fyra största tätorterna i Blekinge ligger utmed kusten. Karlskrona är, med 37 000 invånare, den största staden i länet men den minsta residensstaden i Sydsverige. Förutom Karlskrona är det Karlshamn och Ronneby som har ett invånarantal som överstiger 10 000 invånare. Av tätorterna i länet är det nio stycken som har ett invånarantal över 3 000 invånare, vilket är en gräns som ofta anges som nödvändig för att kunna tillhandahålla ett brett serviceutbud.

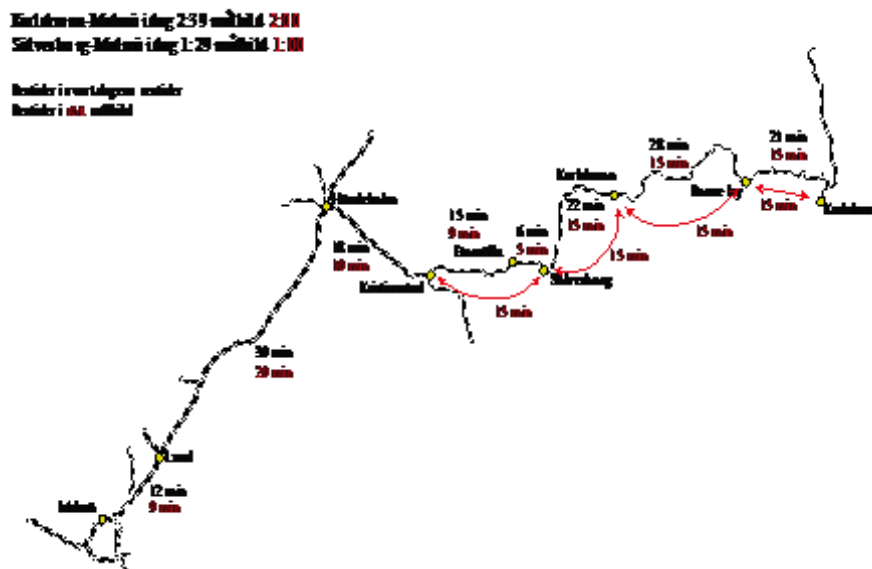
Regioner kan ha en mono- eller polycentrisk tätortsstruktur. En monocentrisk struktur innebär att det råder en stor befolkningsskoncentration till den största staden. Polycentrisk struktur innebär motsatsen, att befolkningen är förhållandevis jämnt fördelad mellan tätorterna i en region. En mer flerkärnig struktur har visat ge fördelar genom funktionellt utbyte som kan komplettera orter och som gynnar specialisering. Dock finns regioner med en mer enkärnig struktur som har god utveckling. Ortstrukturen i Blekinge län har en

polycentrisk struktur och befolkningskoncentrationen till den största staden är, i jämförelse med flera andra län, förhållandevis låg.

4.2. Infrastruktur

Blekinge har i grunden goda infrastrukturförbindelser med kringliggande noder genom E22, riksvägar och två viktiga järnvägar; Blekinge kustbana mellan Karlskrona och Kristianstad och Malmö/Öresundsregionen samt Kust till kustbanan mellan Karlskrona/Kalmar och Göteborg. En hämmande faktor i sammanhanget är dock att kustbanornas utformning resulterar i att restiderna till större städer i övriga regioner överstiger en timme.

Den geografiska närheten som finns till Öresundsregionen kan inte utnyttjas till fullo då restiden med tåg är för lång. Linköping ligger lika nära Malmö som Karlskrona gör i restid. Det finns ett regionalt mål om att förkorta restiden med tåg mellan Malmö-Karlskrona till 2 timmar. Därutöver finns ytterligare ett mål om 15 minuters tågtrafik mellan kuststäderna i Blekinge. Transporterna på väg, järnväg och via hamnarna har under 2000-talet ökat i Blekinge, bland annat är Sydsveriges järnvägsnät ett av de mest trafikerade i landet. Resandet på Blekinge kustbana har ökat från 200 000 resenärer i början av 1990-talet till över 2 miljoner idag.

Karta 2. Restider Karlskrona-Malmö och restidsmål.

I länet ligger även flygplatsen i Kallinge med reguljärtrafik till Arlanda och Bromma och som är en av tio i landet som ingår i Swedavias nationella system. Flygplatsen är av avgörande betydelse för de längre resorna. Flygplatsen trafikeras årligen av ca 200 000 passagerare. Utöver flyget finns hamnarna i Karlskrona och Karlshamn som båda ingår i det europeiska transportnätverket TEN-T. En annan hamn (som är särskilt viktig för Volvo i Olofström) finns även i Sölvesborg. Blekinges hamnar utgör sammanlagt Sveriges fjärde största sett till godsmängd över kaj 2019. Hamnarna i Karlshamn och Karlskrona har haft en genomsnittlig årlig ökning av godsmängden med 7–8 procent det senaste decenniet. Även antalet avgångar och passagerare från dessa hamnar har ökat stadigt. Karlskronas hamn har 21 avgångar per vecka mot Gdynia och Karlshamns hamn har 9 avgångar per vecka mot Klaipeda. Sträckan Karlskrona-Gdynia har över 687 000 passagerare per år (2019), motsvarande siffra för sträckan Karlshamn-Klaipeda är strax över 159 000 passagerare (2019).

I den nationella transportinfrastrukturplanen 2018–2029 ingår flera satsningar som rör Blekinge. Utbyggnader på två längre sträckor av E22, kapacitetsökningar inkl. mötesspår längs Blekinge kustbana samt byggande av Sydostlänken, en delvis ny och delvis upprustad järnvägssträckning som kopplar samman Blekinge kustbana med Södra stambanan vid Älmhult. I den regionala transportinfrastrukturplanen ligger satsningar på riksvägarna av betydelse för pendling samt transporter kopplat till hamnarna.

Karta 3. Övergripande transportsystem i Blekinge. Källa: Länstransportplan för Blekinge

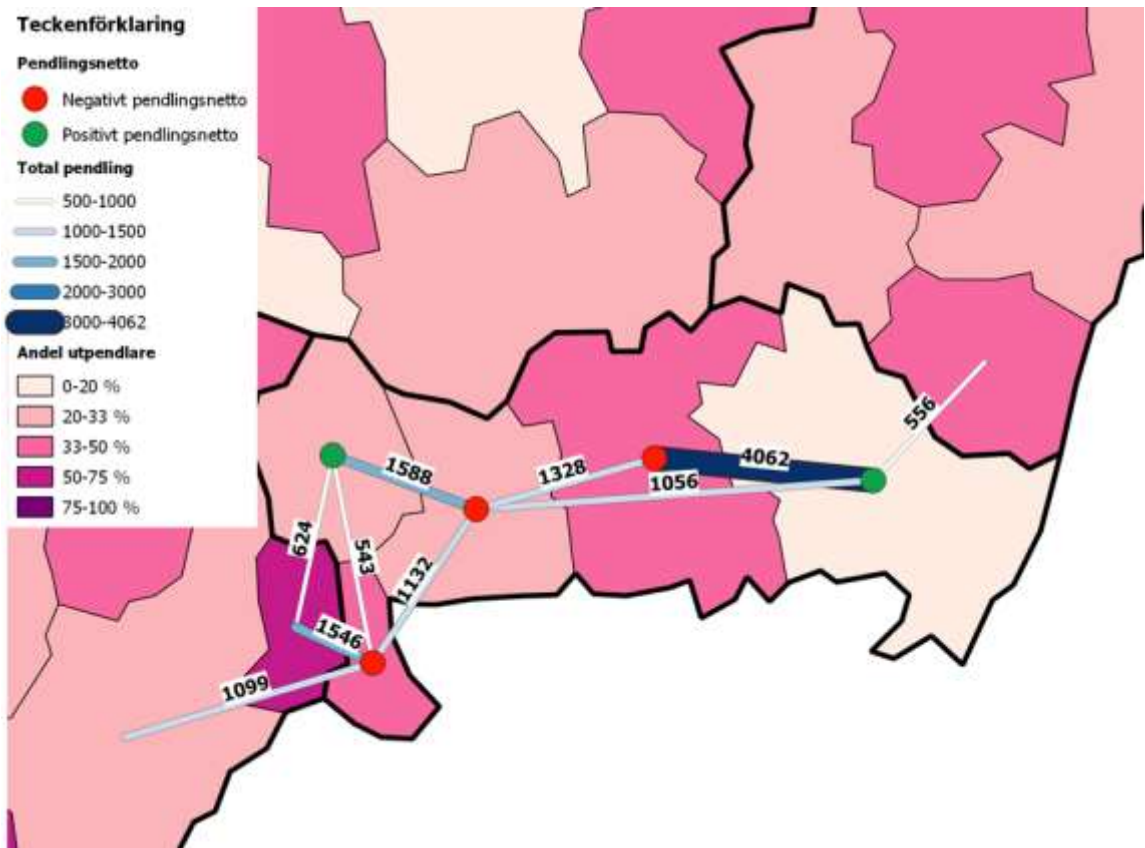
4.3. Pendling

Blekinge län har ett negativt pendlingsnetto. Det innebär att det är fler som pendlar ut från än till länet. Under 2017 hade länet 6 831 inpendlare och 7 424 utpendlare. Skåne län är den enskilt största pendlingsrelationen och totalt pendlar 7 000 personer mellan de båda länen. Pendlingen till övriga län är mer begränsad. Näst störst är utbytet med Kalmar och Kronobergs län. Både mellan Blekinge-Kalmar och Blekinge-Kronoberg uppgår antalet pendlare till ungefär 2 000 personer. Av kommunerna i Blekinge län är det Olofström och Karlskrona som har ett positivt pendlingsnetto.

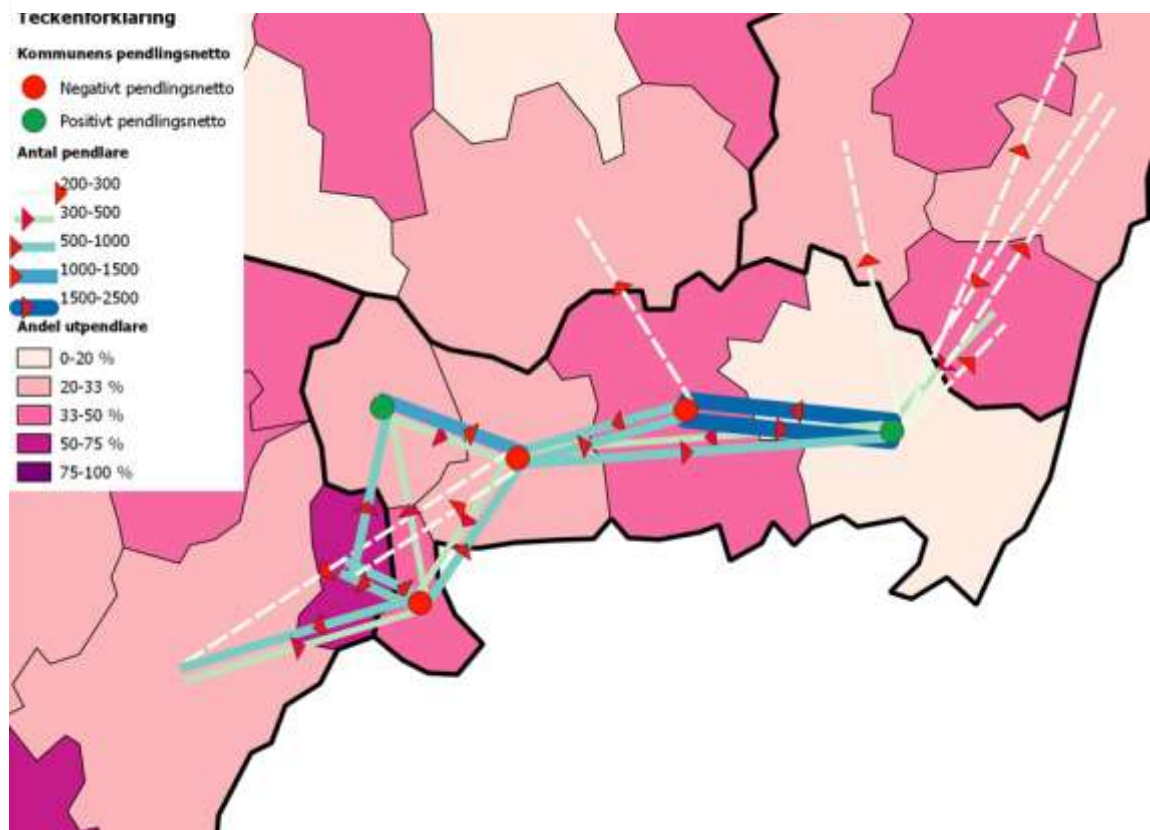
Länet omfattas av tre lokala arbetsmarknadsregioner: Karlskrona, Karlshamn-Olofström samt Kristianstad-Hässleholm, som Sölvesborgs kommun ingår i. I Karlskrona arbetsmarknadsregion ingår, förutom Karlskrona kommun, även Ronneby kommun. Det finns ett relativt stort utbyte mellan arbetsmarknadsregionerna Karlskrona och Karlshamns-Olofström. Framförallt är det Karlshamns kommun som har relativt starka pendlingsrelationer med Ronneby och Karlskronas kommun.

Av kommunerna i länet är Sölvesborg den mest utpräglade pendlingskommunen. Drygt 42 procent av kommunens befolkning pendlar över kommungräns för att arbeta och de starkaste pendlingsrelationerna är i relation till Bromölla- och Kristianstads kommun. Den näst mest pendlingsintensiva kommunen i länet är Ronneby kommun där en tredjedel av befolkningen arbetspendlar över kommungräns. För Ronneby

kommun är det Karlskrona kommun som är den största pendlingsdestinationen. I Karlskrona kommun arbetspendlar endast 14 procent av befolkningen över kommungräns och det största utbytet sker med Ronneby kommun. Denna pendlingsrelation är för övrigt den starkaste i hela länet. I Karlshamns kommun uppgår andelen utpendlare till 29 procent och i Olofströms kommun till 24 procent. De båda kommunerna är i den meningen mer pendlingsintensiva än Karlskrona kommun, men utgör fortsatt egna arbetsmarknadscentrum. Olofströms kommun har sitt största pendlingsutbyte med Karlshamns kommun och även ett relativt stort utbyte söderut, med kommunerna Kristianstad och Bromölla. Karlshamn har en mer inomregional pendlingsstruktur, med starka flöden både väster- och österut.

Karta 4. Riktad pendling (in- och utpendlare) med minst 500 pendlare, 2017. Källa: SCB

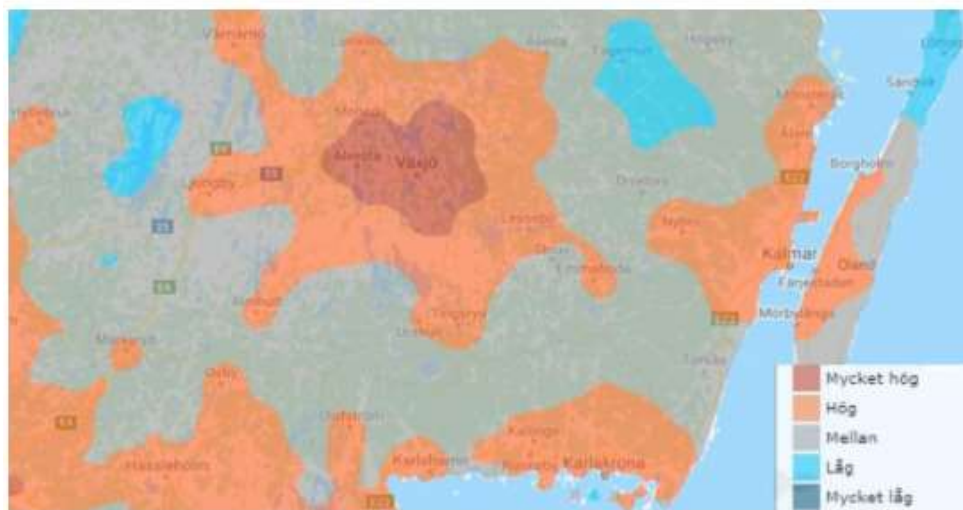
Karta 5. Riktad pendling med minst 200 relationer, 2017. Källa: SCB

4.4. Tillgänglighet, bredband och servicetillgång

Tillgänglighet kan syfta på många saker och har olika definitioner i olika sammanhang. Tillväxtverket har tagit fram en modell för att kvantifiera och mäta tillgängligheten, tillgänglighetsindex, som visas i kartan nedanför. I modellen används körtid med bil på farbara vägar som mått på tillgänglighet. Ett index beräknas utifrån avståndet till närmaste stad men hänsyn tas också till tätortsstorleken. Ju närmare avstånd från en plats till en stad av större storlek desto högre indexvärde. Utgångspunkten är att en ju större stad desto större är tillgången på service.

Närmare 85 procent av befolkningen i Blekinge bor i ett område med hög tillgänglighet och under en procent har låg tillgänglighet medan resterande har mellan-tillgänglighet. I jämförelse med Kronobergs län har länet inget område med mycket hög tillgänglighet, vilket förklaras av Växjö har över 60 000 invånare.

Servicetillgången i Blekinge län är ur ett jämförande perspektiv mycket god, hela 99,2 procent av befolkningen har högst 10 minuters restid till närmsta dagligvarubutik. Av barnen som går i grundskolan har 99,8 procent mindre än 10 minuters restid till skolan och ingen i länet har över 20 minuters restid till närmaste paketombud eller drivmedelsstation.

Karta 6: Tillgänglighetsindex, 2017. Källa: Tillväxtverket

Förutom den fysiska infrastrukturen och tillgängligheten som beskrivits ovan finns också den digitala tillgängligheten. Den digitala tillgänglighetens betydelse har ökat över tid. Snabb och stabil uppkoppling innebär möjligheter att sköta fler vardagssysslor och ta del av offentliga tjänster via internet. Dessutom skapar en ökad digital tillgänglighet större möjligheter att bedriva näringsverksamhet och arbeta på distans i delar av regionen som annars hämmas av en begränsad fysisk tillgänglighet och längre avstånd.

Totalt har 72,6 procent av hushållen i länet tillgång till fast bredband med en hastighet på minst 100 Mbit/s, vilket är något under riksgenomsnittet där andelen är 82,2 procent. I detta sammanhang är de inomregionala skillnaderna mellan tätbebyggda och glesbebyggda områden betydande. Av hushållen i tätbebyggda områden har 78,6 procent tillgång till höghastighetsbredband. I glesbebyggda områden ligger nivån endast på 25,6 procent. I riket har 40,6 procent av invånarna i glesbebyggda områden tillgång till höghastighetsbredband.

4.5. Möjligheter och utmaningar

Goda möjligheter att utveckla hållbara strukturer

Blekinge län har ett litet befolkningsunderlag men en hög befolkningstäthet och relativt sett korta avstånd. Detta innebär att länet har goda möjligheter att utveckla hållbara strukturer när det gäller kollektivtrafik och servicetillgång i länets olika delar. Avstånden till en ort med fler än 3 000 invånare, som ofta bedöms vara ett rimligt marknadsunderlag för att garantera ett brett serviceutbud, är generellt sett korta i länets olika delar. Merparten av Blekinges befolkning bor utmed kustzonen och kopplas i huvudsak samman med E22 och Blekinge kustbana. Det innebär att förbättringar i dessa två transportsystem får stor effekt för utvecklingen.

Större arbetsmarknadsregioner för framtida tillväxt

Blekinge län har en flerkärnig struktur, där de fyra största tätorterna ligger utmed kusten, vilket innebär att det finns flera olika kärnor som kan bidra till- och sprida tillväxten i länets olika delar. En utmaning är dock att ingen av de ingående kärnorna är särskilt stor, vilket hämmar utvecklingsmöjligheterna givet att det finns ett samband mellan befolkningsstorlek och tillväxt. Utan arbetsmarknadsförstoring blir konsekvensen att arbetsmarknaden endast växer av en ökad befolkning. Förbättrad infrastruktur med förkortade restider och möjlighet till arbetspendling över längre avstånd skapar förutsättningar för ett större utbyte mellan orter både inom och utanför regionen. Arbetsmarknadsförstoring ger också möjlighet för orterna komplettera och dra nytta av varandras egenskaper och utbyta kunskaper samtidigt som det kan skapa skalfördelar och minskad sårbarhet.

Bredbandsutbyggnad skapar nya möjligheter

Tillgång till en stabil internetanslutning i form av höghastighetsbredband skapar möjligheter både i stad och land. Allt fler tjänster, både privata och offentliga, erbjuds digitalt, och i vissa fall endast digitalt. En stabil internetanslutning är därför i flera fall en förutsättning för delaktighet och att digitaliseringsarbetet ska komma alla till del. Det bidrar till ett demokratiskt samhälle och tillgången till bredband är en fråga om jämlikhet. Internet har även bidragit till att, i teorin, uppluckra den fysiska platsens betydelse. Möjligheten att arbeta på distans leder till att invånare i mer glesbebyggda miljöer får ökade möjligheter att bo kvar men samtidigt ha ett kvalificerat arbete. De senaste decennierna har dock inte koncentrationen av befolkningen och jobbtillfällena i samhället avtagit, trots att allt fler har tillgång till en snabb internetanslutning. Detta indikerar att det mänskliga mötet fortfarande är av stor betydelse. Förhållandet kan dock komma att ändras i takt med nya värderingar och arbetskulturer. I dagsläget är det framförallt hushållen i glesbygd i Blekinge län som riskerar att halka efter i digitaliseringen av samhället.

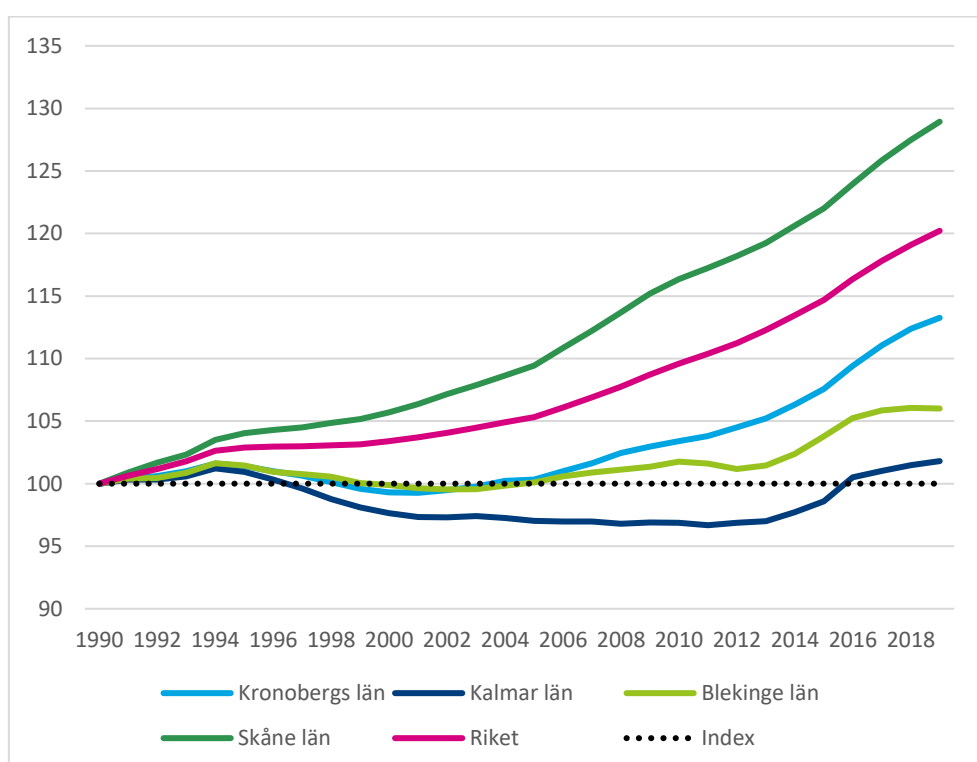
Om samverkan och planering

Dagens komplexa samhällsproblem och samhällsutmaningar ställer krav på en ökad samverkan mellan olika aktörer för att brygga över ”stuprör” som finns när aktörer styrs av olika uppdrag och mandat. I ett välfungerande nätverkssamhälle används tillgängliga resurser effektivt och lösningsorienterat. Det förutsätter ökad förmåga till samarbete, samverkan och samsyn. Blekinge är tätbefolkat och består av få kommuner som borde ha nära till samverkan för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

5. En bra plats att bo på med god hälsa för människor och miljö

5.1. Avtagande befolkningstillväxt

För att ligga i de södra delarna av Sverige har Blekinge län över tid haft en svag befolkningstillväxt. Under perioden 1990–2011 var invånarantalet i princip oförändrat. Först under perioden 2014–2017 tog utvecklingen fart och länet växte i genomsnitt med en procent om året. De senaste två åren har dock tillväxttakten avtagit och 2019 minskade, om än marginellt, folkmängden i länet. Den avtagande befolkningstillväxten beror delvis på att tillväxten i riket har minskat något i jämförelse med rekordåren 2014–2018. I jämförelse med riksgenomsnittet har samtliga län i Sydost haft en relativt sett låg befolkningstillväxt över tid. Detta beror på att det framförallt är storstadsregionerna som växer och drar upp riksgenomsnittet. Sedan 1990 har de tre storstadsregionerna stått för 75 procent av befolkningstillväxten i Sverige.

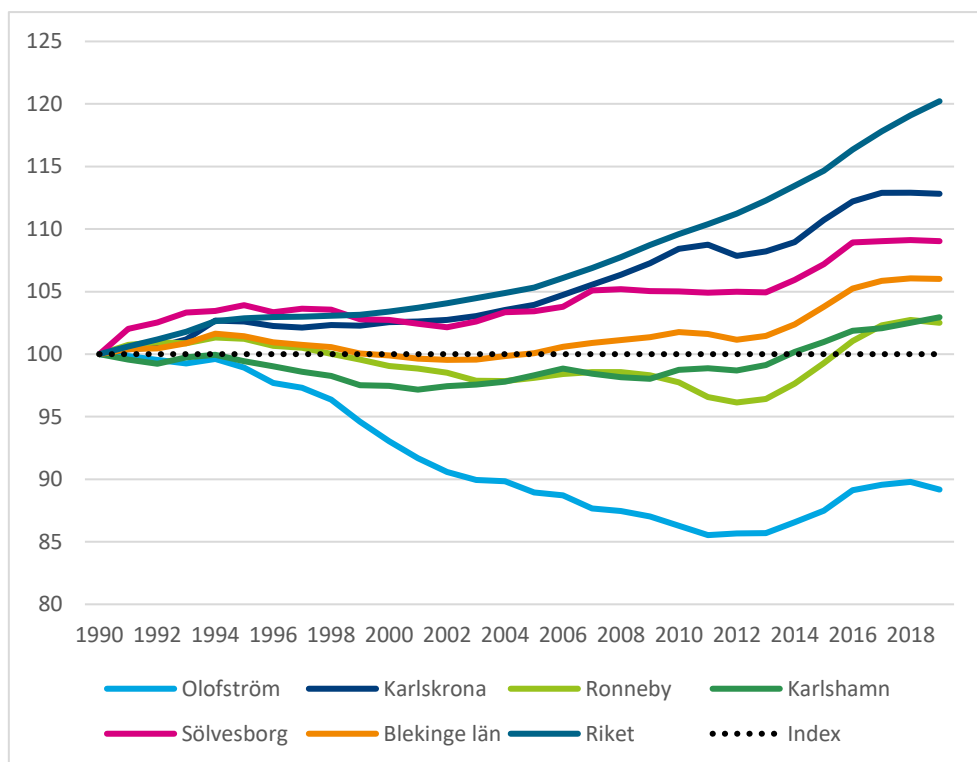

Figur 1: Befolkningsutveckling 1990–2019 i Blekinge län och grannregioner samt riket. Index = 100 (år 1990). Källa: SCB

Av kommunerna i länet är det över tid framförallt Karlskrona- och, i viss utsträckning Sölvesborgs kommun, som har haft en, om än under riksgenomsnittet, stadig befolkningstillväxt. Kommunerna Ronneby och Karlshamn har haft en mer stillastående utveckling med undantag för den senaste femårsperioden. Olofströms kommun avviker från övriga kommuner genom att ha haft en mycket svag befolkningsutveckling sedan 90-talet. Liksom i flera andra regioner sker en inomregional koncentration av befolkningen till den största kommunen. Av länets totala befolkningstillväxt sedan 1990 har 71 procent av den skett i Karlskrona kommun.

Trots att Karlskrona kommun har haft en hög tillväxt jämfört med övriga kommuner i regionen är den, särskilt under senare år, svagare än i flera andra regionala centrumkommuner. Under perioden 2000–2019

ökade befolkningen i Växjö kommun med 27 procent och i Kalmar kommun med 17 procent och i Karlskrona kommun med 10 procent. Särskilt noterbart är att kommunen har haft en mycket svag utveckling den senaste treårsperioden och endast vuxit med 0,5 procent. Samma period ökade befolkningen i Växjö kommun med 5,2 procent och i Kalmar kommun med 4,4 procent.

Figur 2: Befolkningsutveckling 1990–2019 i kommunerna. Index = 100 (år 1990). Källa: SCB

I Blekinge län bor 84 procent av befolkningen i en tätort. Under perioden 2005–2018 ökade antalet invånare i tätorter med 12,5 procent (14 869 personer). Samma period minskade invånarantalet utanför tätorter med 18,3 procent (5 881 personer). Utvecklingen har inneburit att andelen tätortsinvånare i länet ökat från 79 till 84 procent. Bland kommunerna i länet har Karlshamn den högsta tätortsgraden (86 procent) och Ronneby den lägsta (81 procent). I samtliga av kommunerna har antalet invånare boende i tätort ökat under perioden 2005–2018 samtidigt som befolkningen utanför tätort minskat.

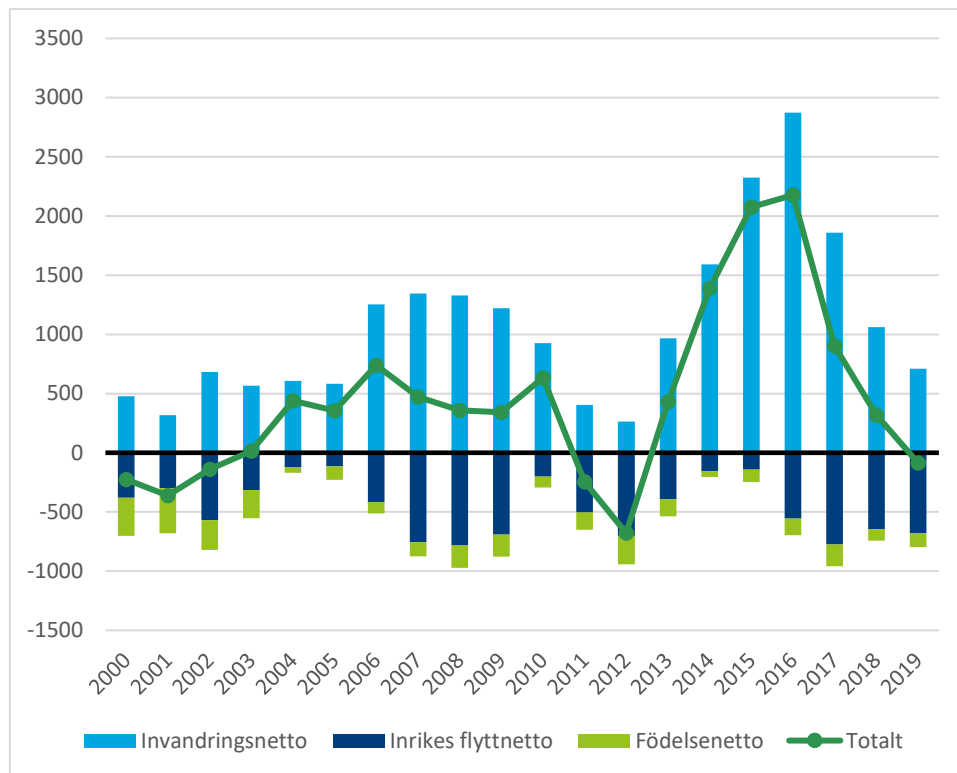
5.2. Länet växer genom invandring

Ett län kan växa på tre olika sätt: 1) att det föds fler än vad som dör, 2) att inflyttarna från andra regioner är fler än utflyttarna till dem, 3) att det invandrar fler från andra länder än vad som utvandrar till dem. Det är summan av dessa tre olika komponenter som blir en regions totala befolkningsförändring.

Den goda befolkningstillväxten i Blekinge under perioden 2014–2017 berodde på ett historiskt sett högt invandringsnetto. Att befolkningstillväxten avtagit under de senaste två åren beror på att invandringsnettot har minskat och därmed inte balanserar det negativa födelsenettot och det negativa inrikes flyttnettot, som har varit negativa under hela 2000-talet.

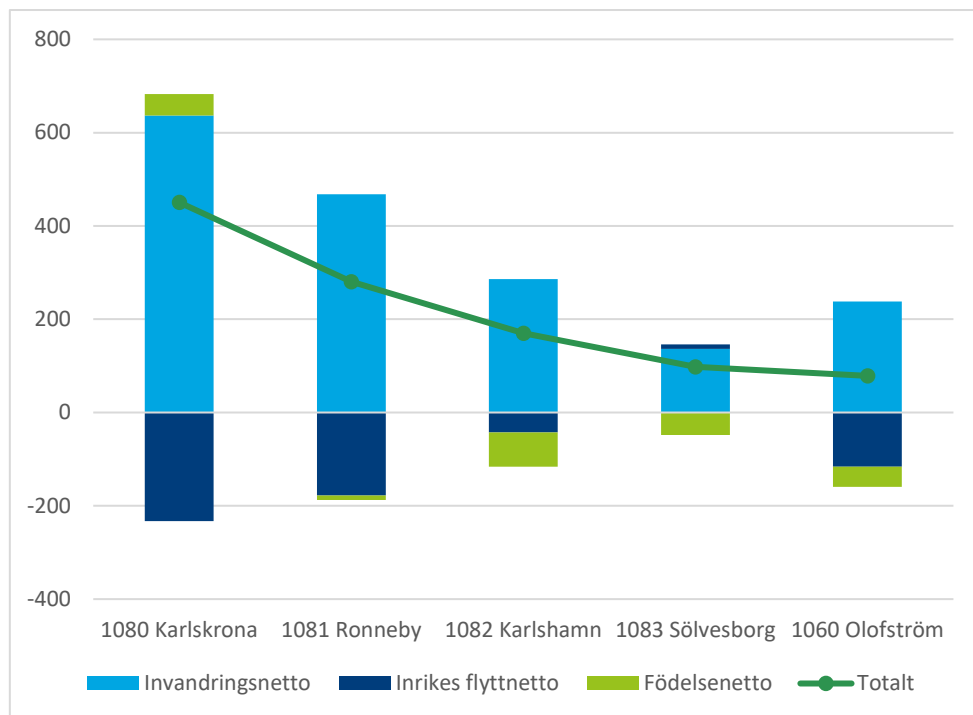
Av länen i Sverige är det storstadsregionerna tillsammans med grannregioner som har ett positivt inrikes flyttnetto. Den senaste femårsperioden har Blekinge läns negativa inrikes flyttnetto till stor del uppkommit i relation till Skåne, Stockholms samt Västra Götalands län. Främst är det yngre vuxna som flyttar till storstadsregionerna. Personer i åldrarna 20–29 år, som är den mest flyttintensiva åldersgruppen, står för en

överbäggande del av länets negativa netto. Det inrikes flyttnettot förbättras något genom inflyttning av barnfamiljer, dock inte tillräckligt för att kompensera ungdomsutflyttningen.

Figur 3: Befolkningsförändringens komponenter i Blekinge län, 2000–2019. Källa: SCB

Befolkningstillväxten i länets kommuner varierar och även orsakerna bakom den. I Karlskrona kommun, som har den högsta befolkningstillväxten, bidrar förutom ett positivt invandringsnetto även ett positivt födelsenetto till tillväxten. Dock är det invandringsnettot som står för den överbäggande delen av tillväxten i kommunen. Sölvesborgs kommun är den enda kommunen i länet som har haft ett, om än marginellt, positivt inrikes flyttnetto under den senaste femårsperioden. I övriga tre kommuner är det endast ett positivt invandringsnetto som bidragit till befolkningstillväxten.

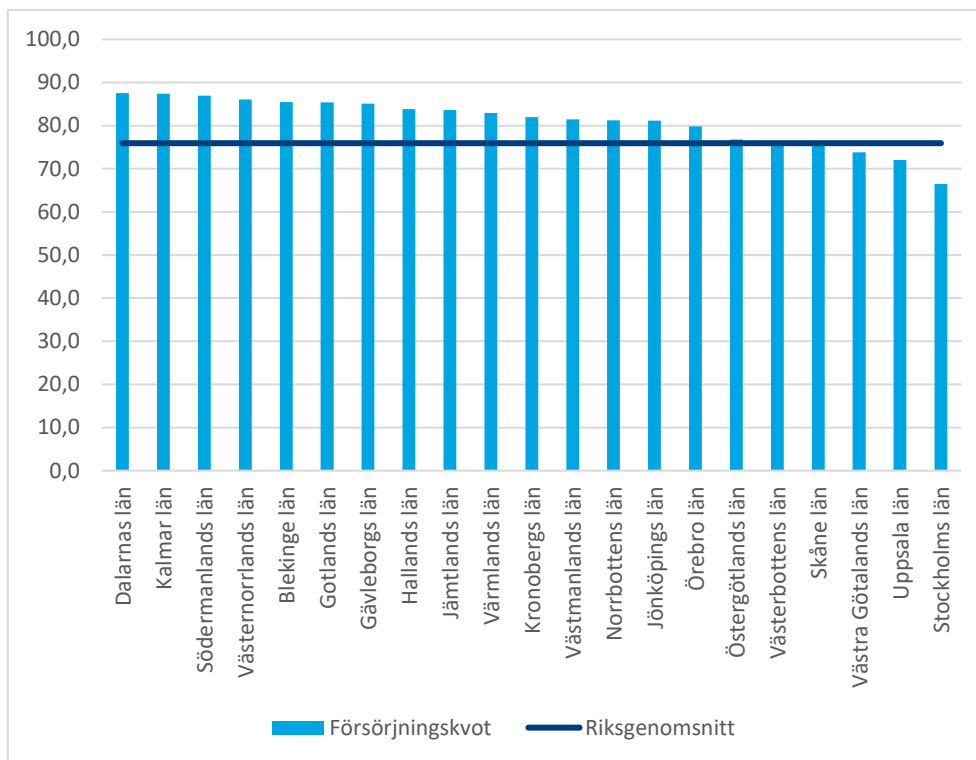

Figur 4: Befolkningsutvecklingens komponenter i länets kommuner, årligt genomsnitt för perioden 2015–2019. Källa: SCB

5.3. Demografisk struktur

Ungdomar står för en stor del av flyttningarna i Sverige. Regioner som har ett negativt flyttnetto har därför i regel en, relativt sett, hög försörjningskvot. En hög försörjningskvot innebär att det är många personer i ej arbetsför ålder, det vill säga barn och äldre, i förhållande till antalet personer i arbetsför ålder, här förstått som invånare mellan 20–64 år. En hög försörjningskvot innebär i regel att välfärdsbehoven är förhållandevis stora samtidigt som skattebasen är proportionellt sett liten.

I Blekinge län uppgår försörjningskvoten till 85,5, vilket innebär att 100 personer i arbetsför ålder ska ”försörja” 85,5 personer i ej arbetsför ålder. I jämförelse med riket och andra län i Sydsverige är nämnda nivå hög. Av de Sydsvenska länen är det endast Kalmar län som har en högre försörjningskvot (87,4). Riksgenomsnittet ligger på 75,9 och som lägst är kvoten i Stockholms län. Bland kommunerna i Blekinge län varierar nivån på försörjningskvoten relativt mycket. Alla kommuner i länet har en försörjningskvot som överstiger riksgenomsnittet. Den är som lägst i Karlskrona kommun (81) och som högst i Ronneby kommun (92,4).

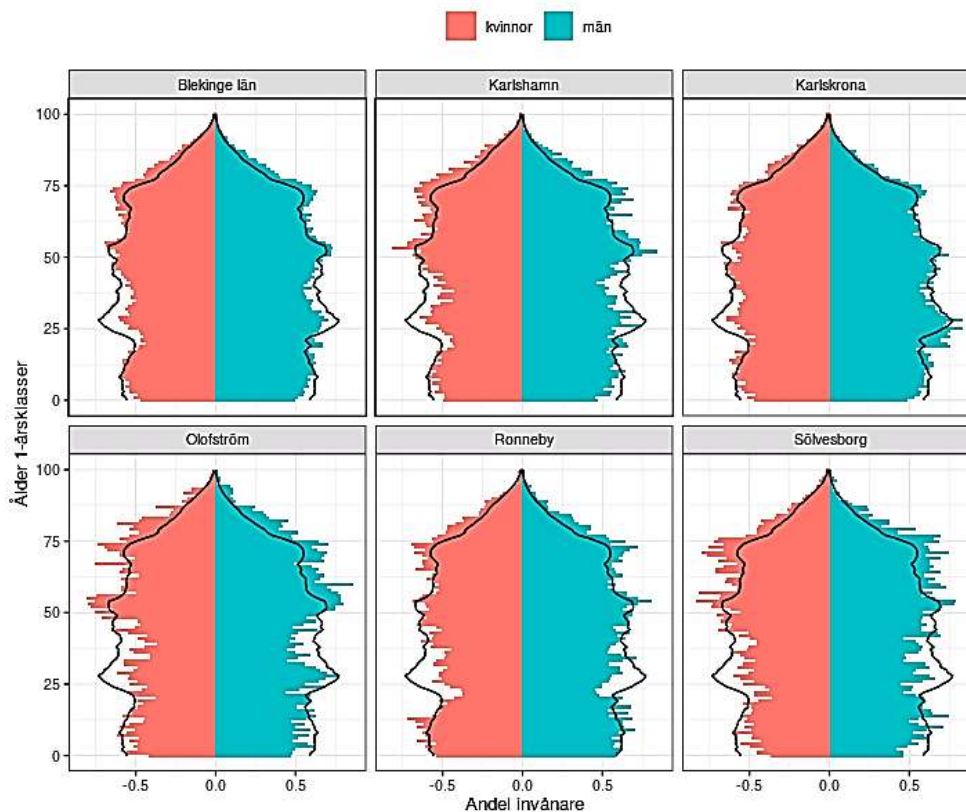
Figur 5: Demografisk försörjningskvot i regionerna, 2018. Källa: SCB

De närmaste åren förväntas försörjningskvoten i länet att öka. Det beror på att antalet äldre och yngre bland invånarna prognosticeras att öka mer än antalet personer i arbetsför ålder. På länsnivå förväntas försörjningskvoten att mellan 2018–2030 att öka från 85 till 91. I länets tre mindre kommuner – Sölvesborg, Ronneby och Olofström – förväntas försörjningskvoten under samma period öka till nästan 100. Även i Karlshamn förväntas kvoten öka kraftigt, från 86 till 95. I Karlskrona kommun förväntas ökningen vara mindre, från 81 till 83. Fram till 2030 är det den vårdintensiva gruppen med personer som är 80 år eller äldre som, procentuellt sett, förväntas att öka mest. I Blekinge län förväntas gruppen att växa med 43 procent mellan 2018–2030.

Nivån på försörjningskvoten hänger delvis samman med andelen utlandsfödda bland befolkningen. Medelåldern bland utlandsfödda är nämligen betydligt lägre jämfört med inrikes födda. De som invandrat till Sverige de senaste åren är, precis som inrikes flyttare, i hög utsträckning unga vuxna. I Sverige är nästan var femte invånare född utomlands, vilket är en betydligt högre andel än i Blekinge där den ligger på 15 procent. De inomregionala skillnaderna är i detta avseende betydande. I Olofströms kommun, som har den högsta andelen utlandsfödda bland befolkningen, uppgår andelen till 25 procent. I Sölvesborgs- och Karlskrona kommun, som har den lägsta andelen, ligger den på 13 procent.

Under lång tid var det fler kvinnor än män bland Sveriges befolkning. Men sedan 2015 är männen fler än kvinnorna. Detta beror dels på att skillnaden i medellivslängd mellan kvinnor och män har minskat, dels på att det invandrat fler män än kvinnor till Sverige. I Blekinge län är 49 procent av befolkningen kvinnor, vilket är den näst lägsta nivån i Sverige. Endast Norrbottens län har en lägre andel kvinnor bland befolkningen. I riket som helhet ligger andelen på 49,7 procent. I sammanhanget sticker Karlskrona kommun ut genom att andelen kvinnor bland befolkningen är den lägsta bland länets kommuner. Ofta har den regionala centrumstaden den högsta andelen kvinnor. Bland kommuner i Sverige med minst 50 000 invånare är Karlskrona den kommun med lägst andel kvinnor. Även övriga kommuner i länet har en lägre

andel kvinnor än män. Karlshamn och Sölvesborg har den högsta andelen och ligger närmast riksgenomsnittet.

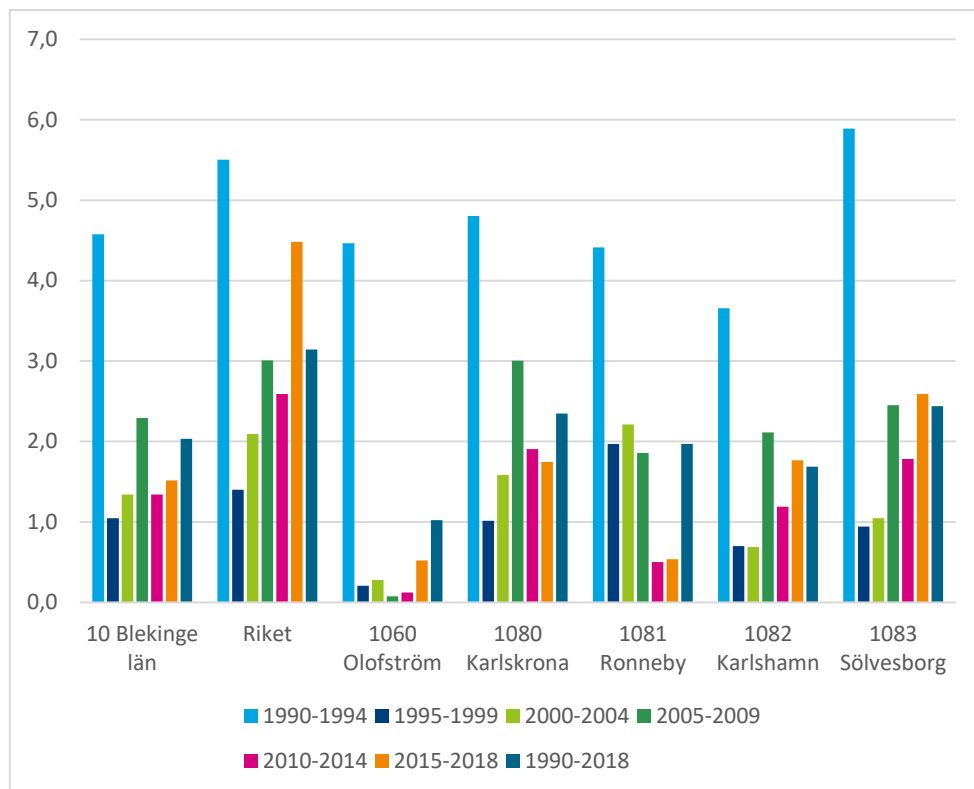
Figur 6: Befolkningspyramider för Blekinge län och dess kommuner. Svart streck anger riksgenomsnittet. 2019. Källa: SCB

5.4. Bostäder och bostadsbyggande

De senaste årens befolkningsstillväxt i riket och länet har inneburit en ökad efterfrågan på bostäder. Under 2019 uppgav samtliga kommuner i Blekinge län att det råder underskott på bostäder, särskilt i centralorterna. Bristsituationen i länet har uppkommit under en relativt kort tid. Så sent som 2015 uppgav ingen av kommunerna i länet att det rådde ett underskott på bostadsmarknaden.

Blekinge län har haft en svag utveckling av bostadsbeståndet under de senaste decennierna. I genomsnitt har det årligen uppförts 2 bostäder per 1 000 invånare mellan 1990–2018. Detta är den lägsta byggnadstakten i södra Sverige och den fjärde lägsta i riket som helhet. Samma period uppgick byggnadstakten i riket till 3,1 bostäder per 1 000 invånare. Byggnadstakten i de olika delarna av landet hänger förstås samman med den generella befolkningsutvecklingen. Det är i storstadsregionerna med omland som nybyggnationstakten varit som högst. Även om bostadsbyggandet i Blekinge län ökat något de senaste åren är det under denna period som länet har haft sin, jämfört med riket, relativt sett svagaste bostadsutveckling.

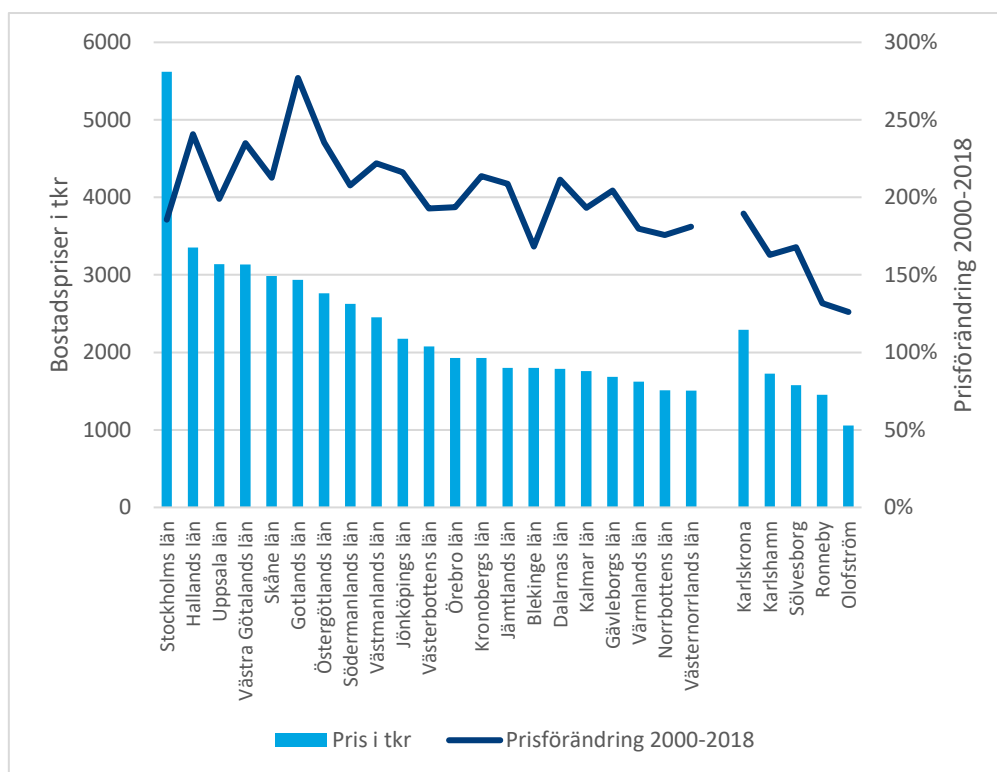
Bostadsbyggandet inom en region kan variera stort mellan de ingående kommunerna. Samtliga kommuner i länet har förvisso haft ett lägre bostadsbyggande än riket mellan 1990–2018, men variationerna mellan dem är stora. I kommunerna Karlskrona och Sölvesborg har det byggts mellan 2,3–2,4 bostäder per 1 000 invånare under perioden. I Olofströms kommun byggdes endast 1 bostad per 1 000 invånare under samma period.

Figur 7: Antal nybyggda bostäder per 1 000 invånare 1990–2018, Blekinge län och dess kommuner. Källa: SCB

En central faktor i sammanhanget är priset på bostäder. Om marknadsvärdet för en bostad understiger byggkostnaderna minskar möjligheterna till nybyggnation. Värdet på en bostad kan variera stort inom en kommun, men det är endast på kommunal nivå det finns tillgänglig statistik för bostadspriser.

I Blekinge län uppgår det genomsnittliga försäljningspriset av ett småhus till 1,8 mkr, vilket är den nästa lägsta nivån i Sydsverige. Mellan 2000–2018 har prisutvecklingen i länet varit relativt sett låg jämfört med övriga Sverige, detta fastän ökningen uppgår till 168 procent. De inomregionala skillnaderna sett till bostadspriser är betydande. I Karlskrona kommun är det genomsnittliga försäljningspriset för ett småhus nästan 2,3 mkr, vilket är mer än dubbelt så högt jämfört med Olofströms kommun. Näst högst är priserna i Karlshamns kommun (1,7 mkr). I Sölvesborgs och Ronneby kommun ligger priset på ungefär 1,5 mkr.

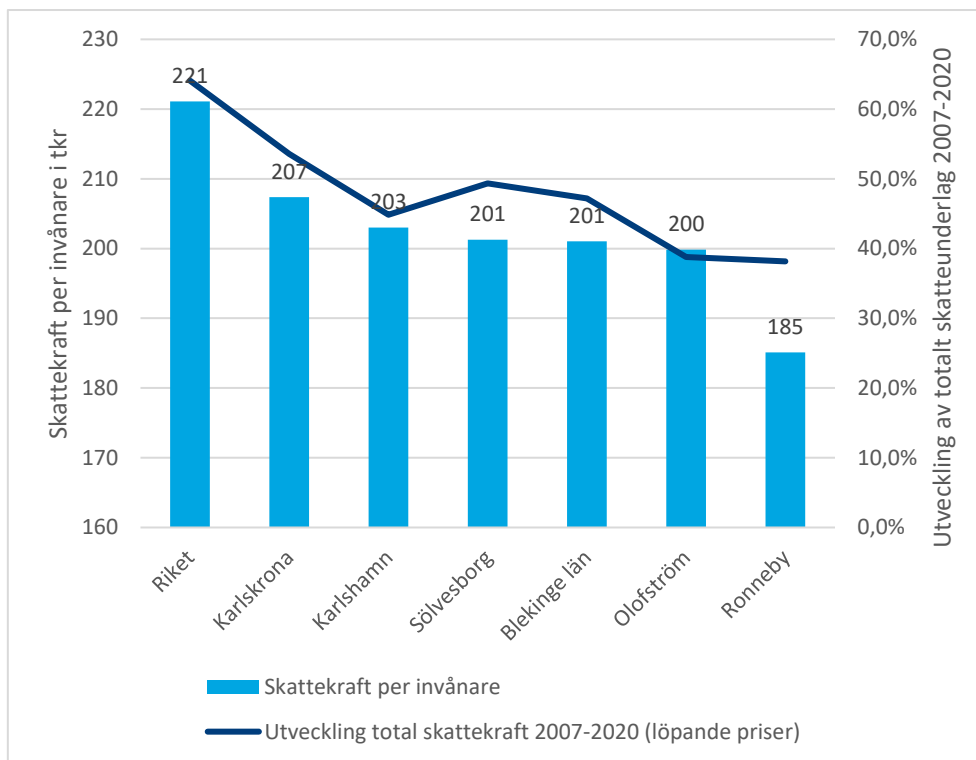

Figur 8: Bostadspriser och prisutveckling, (löpande priser) 2000–2018. Källa: SCB

5.5. Inkomster, segregation och skattekraft

Medianinkomsten i Blekinge län (317 tkr) är under riksgenomsnittet (325 tkr) och utifrån kön och geografi är skillnaderna relativt stora. I länet uppgår kvinnornas medianinkomst till 82 procent av männens, vilket är i linje med riksgenomsnittet. På kommunal nivå sticker Olofströms kommun ut genom att dels ha en medianinkomst (326 tkr) som överstiger riksgenomsnittet, dels genom att kvinnornas medianinkomst endast uppgår till 75 procent av männens. I Ronneby kommun, som har den lägsta medianinkomsten i länet, tjänar befolkningen i arbetsför ålder 300 tkr om året.

Befolkningens inkomstnivå är en viktig parameter för att möta framtidens investeringsbehov som den offentliga sektorn står inför, inte minst när det gäller bostadsbyggande, välfärdstjänster och infrastruktur. I Blekinge län uppgår den genomsnittliga skattekraften per invånare till 91 procent av riksmedelvärdet, vilket är en minskning med fyra procentenheter sedan 2007. Variationerna är förhållandevis stora mellan kommunerna i detta avseende. I Ronneby kommun, där den genomsnittliga skattekraften är som lägst, uppgår befolkningens skattekraft till 84 procent av riksmedelvärdet. I Karlskrona kommun, som har den högsta genomsnittliga skattekraften i länet, uppgår skattekraften till 94 procent av riksmedelvärdet. Sedan 2007 har den genomsnittliga skattekraften i förhållande till riksmedelvärdet minskat i samtliga av länets kommuner.

Figur 9: Skattekraft per invånare och utveckling av totalt skatteunderlag 2007–2020. Källa: SCB

Av befolkningen i Blekinge län lever 16,8 procent i hushåll med låg ekonomisk standard, vilket är något över riksgenomsnittet som ligger på 14,6 procent. Med låg ekonomisk standard avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket. Under perioden 2011–2018 har denna andel ökat med 2,7 procentenheter. Samma period ökade andelen personer med hög ekonomisk standard i länet² med 0,6 procentenheter. På kommunal nivå varierar andelen invånare som lever under låg ekonomisk standard från 20,8 procent (Ronneby kommun) till 15,1 procent (Karlskrona kommun). De största skillnaderna är dock inte geografiska utan återfinns mellan inrikes och utrikes födda. I Blekinge län uppgår andelen utlandsfödda boende i hushåll med låg ekonomisk standard till 44,5 procent. För inrikes födda är andelen 12,4 procent. Den stora differensen mellan inrikes och utrikes födda är en avspeglning av den tudelning som finns på arbetsmarknaden, vilket vi berör i kapitlet om den regionala arbetsmarknaden.

5.6. Hälsa

Hälsan i landet är god jämfört med många andra länder men hälsoklyftorna i Sverige såväl som i Blekinge ökar vilket bland annat visar sig i medellivslängd. Skillnaden i återstående medellivslängd vid 30 års ålder är 6,2 år mellan personer med förgymnasial respektive eftergymnasial utbildning. Personer med lägre utbildningsnivå rapporterar stillasittande fritid, sämre matvanor, daglig rökning och riskbruk av alkohol i högre utsträckning. Det är vanligt att en och samma individ visar mer än två ohälsosamma levnadsvanor som inte bara påverkar individen utan även hela familjen. Exempelvis utsätts En månad gamla barn utsätts för passiv rökning i hemmiljön. Även övervikt och fetma är vanligare bland personer med lägre utbildningsnivå. Övervikt och fetma, som ökar risken för sjukdomar och sämre hälsa, är dessutom vanligare bland män (58 procent) än kvinnor (44 procent). Det finns ett positivt samband mellan hälsosamma matvanor och socioekonomisk status, som kan bidra till att förklara skillnaderna i sjukdomsförekomst och

² Hög ekonomisk standard avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard (disponibel inkomst per k.e.) är dubbelt så hög som medianvärdet för riket.

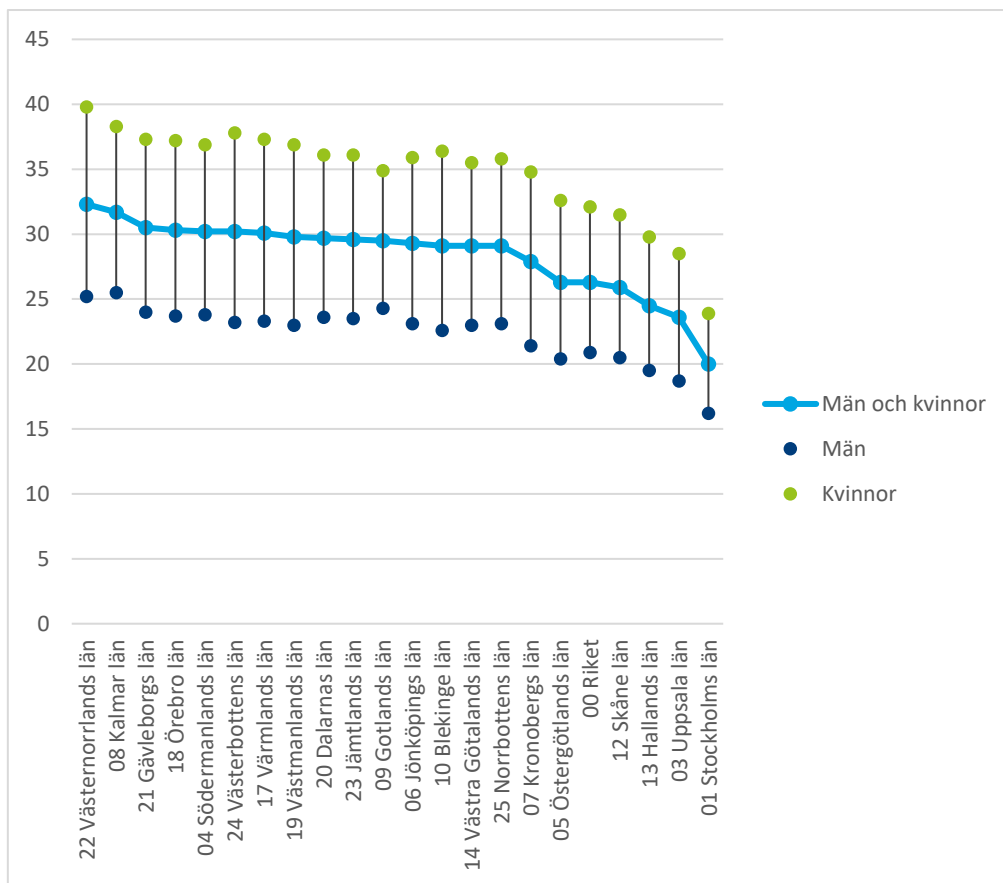
dödlighet mellan olika socioekonomiska grupper. Kön har också betydelse; kvinnor äter mer hälsosamt än män, och skillnaderna ses redan i tonåren.

Åldersgruppen 16–44 år upplever i högre utsträckning en god hälsa, män (72 procent) mår överlag bättre än kvinnor (66 procent). Högutbildade och höginkomsttagare mår bättre än de som är lågutbildade eller har lägre inkomst. Den psykiska hälsan är ojämlig. I Blekinge uppger 16 procent av männen och 18 procent av kvinnorna nedsatt psykiskt välbefinnande. De äldre (65–84 år) mår bäst medan de i åldern 16–29 uppger den högsta andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande. Att vara delaktig i ett socialt sammanhang, ingå i ett socialt nätverk, att känna tillit, delaktighet och att bli sedd och hörd är centrala skyddsfaktorer för hälsan. Brist på tillit begränsar människors handlingar, skapar anspänning, oro och stressreaktioner. I Blekinge och i landet i övrigt upplever 88 procent att man har någon att dela sina innersta känslor med. Flertalet invånare i Blekinge (71 procent) upplever sig ha tilltro till sina medmänniskor.

Ohälsotalet i Blekinge län uppgår till 29,1 dagar per person i arbetsför ålder, vilket är något över riksgenomsnittet (26,3). Jämfört med övriga län har Blekinge en relativt god position, något under medianen som ligger på 29,5 ohälsodagar. Det är framförallt storstadsregionerna som drar ner riksgenomsnittet, i exempelvis Stockholms län ligger nivån på 20 ohälsodagar. De stora skillnaderna mellan regionerna hänger i hög utsträckning samman med befolkningens utbildningsnivå. Personer med en lägre utbildningsnivå har i regel betydligt fler ohälsodagar jämfört med högutbildade personer. Det finns även stora könsskillnader och ohälsotalet är högre för kvinnor i samtliga län i riket.

I Blekinge län är skillnaderna i ohälsotalet mellan könen och utbildningsgrupper betydande. Kvinnor har ett ohälsotal på 36,4 dagar per år, vilket är 13,8 fler dagar jämfört med männen. Differensen är den femte största i riket, vilket främst beror på att kvinnorna i länet avviker relativt mycket från riksgenomsnittet (32,1). Under den senaste femårsperioden ökade könsgapet i länet med 0,7 ohälsodagar. De största skillnaderna i ohälsotalet är dock kopplat till utbildningsnivå. I länet uppgår ohälsotalet för personer med en förgymnasial utbildning till 59,1 ohälsodagar per år, vilket är 30 fler dagar med personer som har en gymnasial utbildning och 45 fler dagar jämfört med gruppen eftergymnasialt utbildade. Ungdomar i Blekinge med gymnasiebehörighet är något färre (81 procent) än riket i övrigt (84 procent) och det är dessutom stora skillnader mellan länets skolor.

De inomregionala skillnaderna sett till ohälsotal är relativt stora. I Olofströms kommun, som har den högsta nivån i länet, uppgår antalet ohälsodagar per person till 34,8 dagar om året. I Karlskrona kommun, som har det lägsta ohälsotalet (24,9), ligger nivån under riksgenomsnittet (26,3).

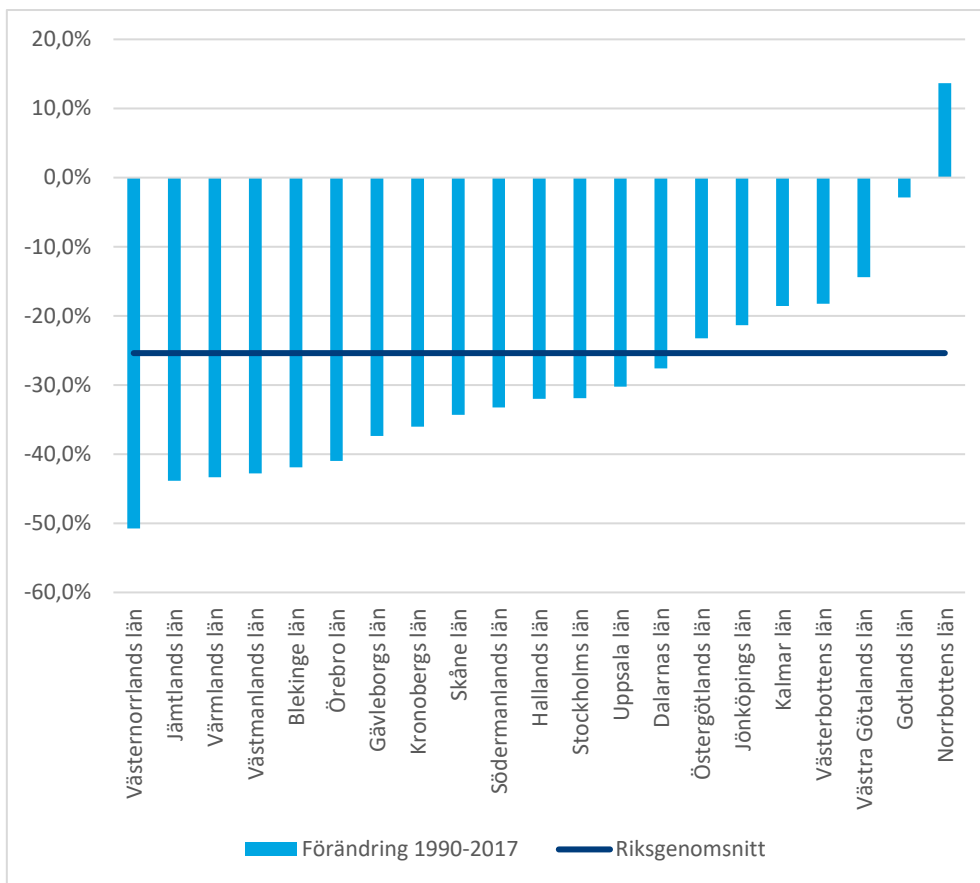

Figur 10: Obälsotalet 2018, Källa: SCB

5.7. Miljö

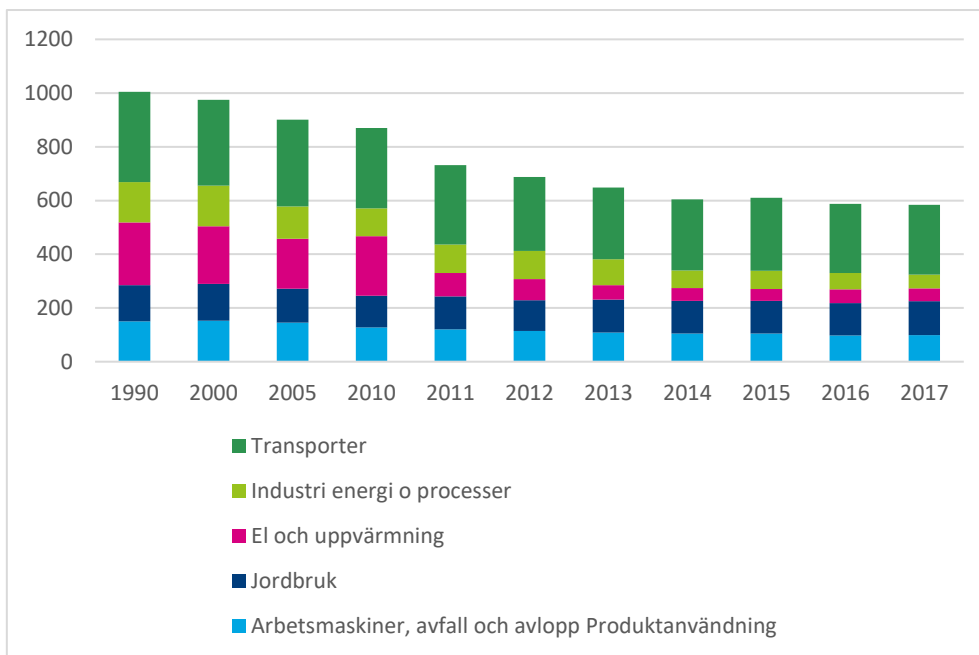
Länsstyrelsen i Blekinge län bedömer att inga av de tolv regionala miljömålen, som av de sexton nationella miljömålen följs upp i Blekinge, kommer att vara uppnådda 2020. I sin uppföljningsrapport för 2019 pekar de på att nuvarande styrmedel och åtgärder inte är tillräckliga för att nå målen. Förutom när det gäller målet ”Frisk luft” är utvecklingen inom målen neutral eller negativ.

I jämförelse med övriga regioner i Sverige har Blekinge län låga klimatpåverkande utsläpp per invånare. Att observera är dock att de klimatpåverkande utsläppen på regional nivå inte är konsumtionsbaserade. Detta innebär att befolkningens utlandsresor och konsumtion från utlandet inte ingår i beräkningarna. Totalt uppgår de klimatpåverkande utsläppen per invånare i länet till 3,8 ton per invånare, vilket är den näst lägsta nivån i riket, endast Stockholms län har en lägre nivå. Mellan 1990–2017 minskade de klimatpåverkande utsläppen i Blekinge län med 41,9 procent, vilket är den största minskningen i Sydsverige under perioden. Den omfattande nedgången beror på utsläppsminskningar från egen uppvärmning, transport, avfall samt industri.

Figur 11: Förändring klimatpåverkande utsläpp 1990–2017. Källa: Naturvårdsverket

Av dagens klimatpåverkande utsläpp i länet kommer 44 procent av dem från transportsektorn, som är den enskilt största utsläppskällan i länet. En övervägande del av utsläppen inom transportsektorn kommer från personbilstrafiken (57 procent). Den näst största utsläppskällan inom sektorn är tungs lastbilstrafik som står för 16 procent av sektorns utsläpp. Militära transporter, som är den tredje största utsläppsposten inom sektorn, står för 14 procent av utsläppen. Samtidigt har kollektivtrafiken under 1990–2019 gått från noll procent till 99 procent förnybara drivmedel.

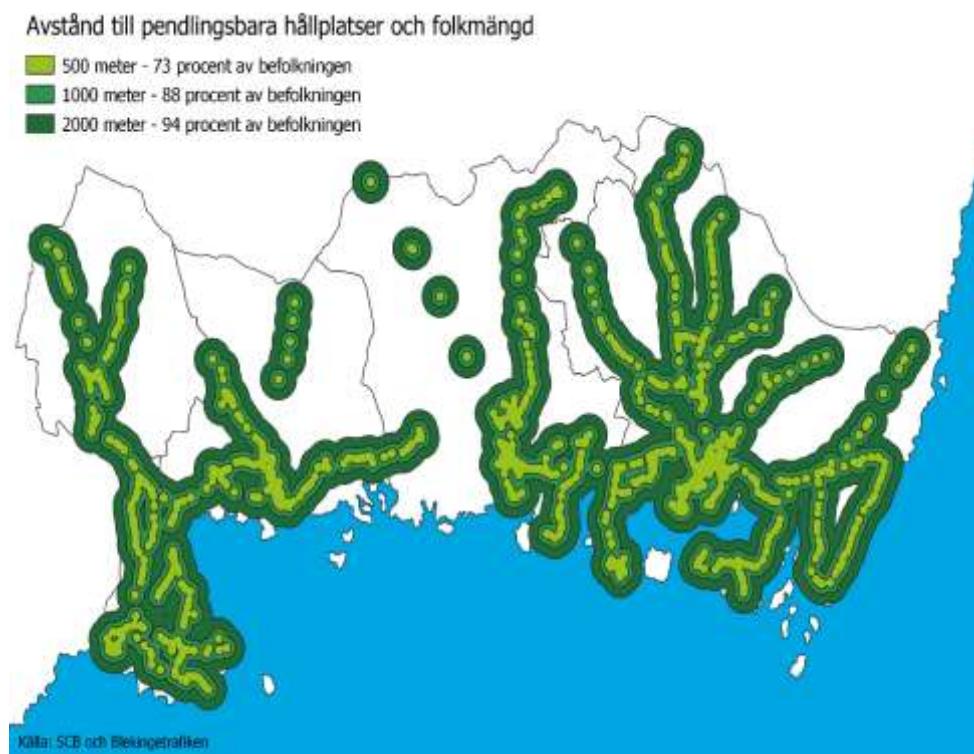
Figur 12: klimatpåverkande utsläpp 1990–2017 efter sektor. Källa: Naturvårdsverket

Länsstyrelsen i Blekinge har också tagit fram underlag om energianvändningen i länet. 52 procent av energikonsumtionen i Blekinge län används i industri medan transporter står för 19 procent av användningen i länet. Av energianvändningen inom industrin utgörs en 72 procent av förnybar energi och 23 procent av el energi, som i Sverige sker nästan helt fossilfritt.

5.8. Resande

I Blekinge län uppgår antalet resor med kollektivtrafiken till över 9 200 000 påstigningar, vilket innebär 59 påstigningar per invånare och år. Under 2000-talet har det genomsnittliga antalet resor per invånare i länet ökat med 11 procent och totala antalet resor med 16 procent, utvecklingen har varit särskilt god de senaste åren. Samtidigt som resandet med kollektivtrafiken ökat har även den genomsnittliga körsträckan per invånare i länet stigit. Under 2018 uppgick den till 706 kilometer per invånare, vilket var en ökning med 1,3 procent jämfört med år 2000. Av samtliga motoriserade resor i länet står kollektivtrafiken för 20 procent av dem och i jämförelse med 2014 är det en ökning med 6 procentenheter. Blekinge kustbanas begränsningar är en faktor som negativt påverkar tågets konkurrenskraft relativt bilresandet i länet eftersom tågtrafiken i det avseendet inte erbjuder någon restidsfördel. Vidare visar Trafikverks resvaneundersökning i sydöstra Sverige (2012) att kommunerna i Blekinge hade bland de lägsta andelen resor med cykel som huvudfärdmedel.

Kartan nedan visar hur stor andel av Blekingeborna som har tillgång till pendlingsbara hållplatser inom 500, 1000, och 2000 meter. Pendlingsmöjlighet innebär att man kan resa till centralorten, vara där i minst 8 timmar och sedan resa hem igen. Närmare tre fjärdedelar av länets invånare bor inom en 500 meters radie från pendlingsbar kollektivtrafik. Inom en 1000 meters radie är det 88 procent av befolkningen som har tillgång till pendlingsbar kollektivtrafik och inom en 2000 meters radie nås 94 procent av befolkningen.

Karta 7: Tillgång till kollektivtrafik, 2019. Källa: SCB och Blekingetrafiken.

5.9. Befolkningens kulturvanor

Kulturen har en viktig roll i en hållbar samhällsutveckling, både som egen kraft och i samverkan med andra politikområden. Konst och kultur ger viktiga nycklar till samhällets och enskilda invånares identitet, tillhörighet och gemenskap. Kultur ger perspektivförskjutning, ifrågasättande och empati samt skapar sammanhang och mening. Det finns en stark koppling mellan kultur och tillväxt enligt forskaren Charlotta Melander. Kulturen fungerar som en indikator som visar på platsens öppenhet och tolerans. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö gör vårt län till en attraktiv plats att bo på och besöka samtidigt som det skapar arbetstillfällen.

Ekonomirapporten från SKR pekar på att kommunernas ekonomiska handlingsutrymme kommer att minska de närmaste åren. Även om det är för tidigt att dra några säkra slutsatser om de långsiktiga ekonomiska effekterna av pandemin. Det innebär att kulturverksamhet likt många andra områden står inför tuffa prioriteringar med eventuellt minskade anslag de kommande åren.

Enligt SOM-institutets kulturvaneundersökning är de mest populära aktiviteterna i Blekinge är att lyssna på musik, se på film och läsa böcker eller lyssna på ljudbok. Därefter ägnar sig Blekingeborna mest åt att gå på bio, fotografera/filma och besöka en historisk sevärdhet eller museum. Blekinges resultat ligger i linje med Sveriges rikssnitt men visar på något högre kulturell aktivitet. Blekingeborna tenderar att gå på bio och teater, besöka bibliotek och konstutställningar samt fotografera/filma mer än snittet i resten av landet. De sysslar även med hantverk/handarbete och spelar digitala spel mer än snittet.

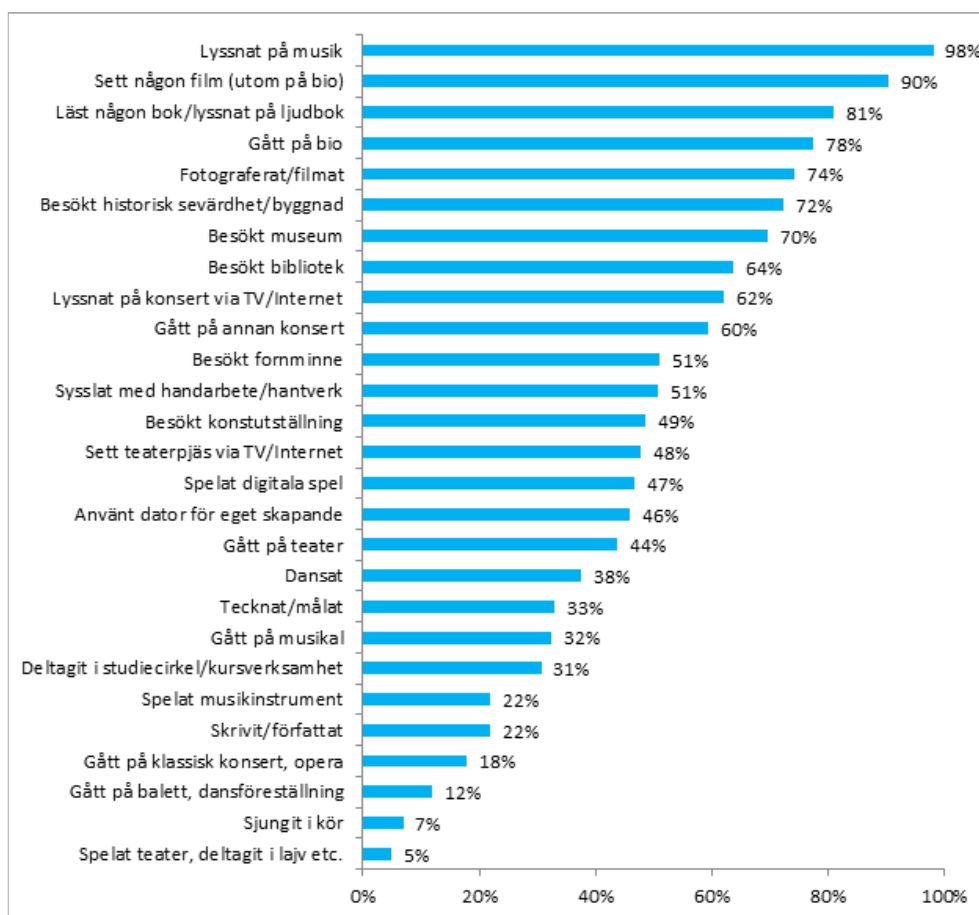
De mest kulturellt aktiva i Blekinge är i åldersgruppen 16-29 år. De yngre åldersgrupperna ägnar sig framförallt mer åt att spela digitala spel, gå på bio och skapande aktiviteter såsom att fotografera/filma, teckna/mål. Intresset för dessa aktiviteter avtar sedan i de äldre åldersgrupperna. Bland de kulturella

aktiviteter där intresset istället växer med åldern finns att gå på teater eller titta på teater via TV/internet och att besöka konstutställningar.

Den så kallade Blekingemodellen innebär att barn i åldern 6-16 år deltar i minst två scenkonstföreställningar per år under skoltid, vilket inte visas i statistiken då denna åldersgrupp inte är representerad.

De kulturella aktiviteter som Blekingeborna ägnar minst tid åt är att gå på klassisk konsert/opera, balett eller dansföreställningar. Men när det gäller att själv spela teater eller delta i lajv deltar Blekingeborna istället i något större utsträckning än rikssnittet.

Den bristfälliga kulturella infrastrukturen i Blekinge, med avsaknad eller bristfälliga scener och repetitionsmöjligheter och avsaknaden av större kulturinstitutioner som opera eller stadsteater framför allt vad gäller scenkonst, är en utmaning vad gäller Blekinges kulturliv. Avsaknaden av dessa kulturinstitutioner är också anledningen till det lägre deltagandet vad gäller att gå på klassisk konsert/opera, balett eller dansföreställningar.

Figur 13: Befolkningens kulturvanor i Blekinge län, 2016. Källa: SOM-institutets enkätundersökning

Ett ökat deltagande i kulturlivet bidrar till invånarnas välbefinnande och regionens utveckling. Region Blekinge satsar idag tillsammans med Blekinges kommuner på att öka tillgången och tillgängligheten till kulturlivet i hela Blekinge, med särskilt fokus på barn och unga, bildkonst och form samt professionell dans. Detta sker även genom interregional samverkan i Regionsamverkan Sydsverige.

Det offentliga uppdraget för utveckling av kultur är komplext men kan beskrivas utifrån tre perspektiv - invånare, konstater och samhället. Kulturpolitik handlar om alla invånares tillgång till kultur som upplevelser och att själva delta och skapa. Konstpolitik å sin sida handlar om att skapa förutsättningar för professionella kulturskapare att verka i regionen samt insatser som främjar utveckling inom och mellan olika konst- och kulturområden. Politik för regional utveckling belyser kulturen som viktig för samhällsutvecklingen, platsutvecklingen, som kulturell och kreativ näring samt som uttryck för yttrandefrihet.

Modell 1: Modell över perspektiv för politiska beslut inom kulturområdet.

5.10. Möjligheter och utmaningar

Regionen behöver stärka attraktiviteten, särskilt för yngre

Den senaste femårsperioden har Blekinge län haft en historiskt sett god befolkningstillväxt. Tillväxttakten har dock avtagit och det finns en risk att tillväxten övergår till befolkningsminskning om inte inrikes flyttnettot förbättras. För att detta ska ske krävs att fler ungdomar och unga vuxna flyttar till- och stannar i regionen. Det finns även en risk att sekundäromflyttningen bland utlandsfödda kommer att leda till en ökad utflyttning från regionen. Detta skulle innebära att den demografiska balansen i regionen och kommunerna hade försvagats, särskilt eftersom det är invandringen som drivit tillväxten i regionen.

Bostadssituationen riskerar att leda till moment 22

Befolkningstillväxten de senaste åren har resulterat i att det finns en bostadsbrist i länet. Bristen är förekommande i nästan samtliga kommuner och det finns ett behov av nybyggnationer för att kunna växa. En hämmande faktor i sammanhanget kan vara att bostadspriserna är relativt sett låga i flera delar av länet. Detta kan resultera i svårigheter i att få beviljat banklån för nybyggnation och att incitamenten för nybyggnationer minskar. Risken är att det blir en låsning och att kommunerna inte kan växa som en följd av nuvarande marknadspriser.

Ett sätt att möta efterfrågan på bostäder är att utveckla nya metoder och sätt att bo på. Att bygga till låga priser och anpassat efter samhällets olika målgrupper kan öka möjligheterna till att kunna stävja bostadsbristen. Det är även viktigt att planera nya bostäder utifrån ett regionalt perspektiv. Arbetsmarknaden är idag regional och med goda kommunikationer mellan olika delar inom och utanför regionen minskar sårbarheten och därmed risken vid nyinvesteringar.

Karlskronas roll som regional tillväxtmotor behöver stärkas

Tillväxten i Sveriges regioner har under de senaste decennierna till stor del drivits av storstäderna och regionala centrumstäder. Karlskrona har haft regionens högsta befolkningstillväxt under de senaste decennierna men en svagare utveckling än jämförbara kommuner. En starkare utveckling i Karlskrona skulle stärka länets konkurrenskraft och stadens roll som motor för regionen.

Regionen har en flerkärnig struktur och många av länets större orter kan utvecklas till betydelsefulla kärnor för regionens utveckling. I grunden är det positivt att regionen består av flera kärnor, då detta kan bidra till att tillgängligheten till arbete och service sprids över regionens yta. En hämmande faktor är dock att ingen av dem kommer upp i en, relativt sett, kritisk massa. Det finns ingen självklar gräns över vad som är en kritisk massa, men Tillväxtanalys använder i sitt tillgänglighetsindex 60 000 invånare som en gräns för när en stad anses som tillräckligt stor för att erbjuda en hög tillgänglighet till service och arbeten.

Att tätorterna i länet växer och blir större har flera positiva effekter ur ett tillväxtperspektiv. Strukturomvandlingen som pågår i Sverige har dock över tid inneburit att befolkningen utanför tätorter har minskat. Det är därför viktigt att tillgodose att befolkningen utanför tätorterna har tillgång till utbudet inne i tätorterna. Över tid kommer utvecklingen sannolikt innebära att marknadsunderlaget utanför tätorterna kommer bli för litet för att, ur ett kostnadsperspektiv, upprätthålla vissa serviceinrättningar. Detta påkallar å ena sidan behov av att säkra områdenas tillgänglighet till servicen i större tätorter, å andra sidan att utveckla nya servicelösningar.

Demografiska förändringar skapar omvandlingstryck inom välfärden

Som en följd av en förhållandevis svag befolkningsutveckling de senaste decennierna har Blekinge län en relativt sett hög försörjningskvot. De närmaste tio åren kommer antalet personer i vårdintensiv ålder att öka

drastiskt vilket förmodligen kommer leda till ökade vård- och omsorgsbehov och en tilltagande efterfrågan på offentlig välfärd. Förutom att främja en demografisk balans genom inflyttning av unga människor, och att få ungdomar att stanna kvar i regionen, kommer även nya metoder att krävas för att kunna garantera en god och kostnadseffektiv välfärd.

En ojämlik hälsa

Hälsan är god ur ett befolkningsperspektiv men ojämlikheten i hälsa består och har i vissa fall ökat mellan olika socioekonomiska grupper. Skillnaderna beror ofta på en ojämlikhet i livsvillkor och levnadsförhållanden. Att ständigt utveckla verksamheter och nå en bättre kvalitet och folkhälsa, handlar om ett långsiktigt, strategiskt och målmedvetet arbete. Att göra insatser i tidig ålder och i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling är av yttersta vikt. Utmaningen är att veta vilka områden man behöver arbeta särskilt med, och vad det är som behöver utvecklas för att nå en god hälsa då folkhälsan är sektorsövergripande och inbegriper många faktorer.

Socioekonomiskt utsatta utgör en riskgrupp för att drabbas av ohälsa som kräver specifika åtgärder, men Blekinge är ett litet län och möjligheterna är stora till att utveckla insatser länsövergripande, som har effekt på hälsan.

Utsläppen minskar men många klimatutmaningar kvarstår

De klimatpåverkande utsläppen i Blekinge län har minskat mer än i riket och flera andra regioner och länet har även, jämfört med övriga, låga utsläpp per invånare. Detta räcker dock inte för att nå de regionala miljömål som finns. Bedömningen är att nuvarande åtgärder inte är tillräckliga och centrala utmaningar är bland annat utsläppen från personbilstrafiken, som står för den största delen av utsläppen i regionen. För att nå en hållbar utveckling behöver klimatsmarta persontransporter som kollektivtrafik och cykel öka samtidigt som mer klimatvänliga åtgärder igångsätts på bred front, både inom offentlig- och privat sektor. Givet länets täta struktur och att andelen som bor i en tätort ökar är möjligheterna att öka det kollektiva resandet goda.

Samtidigt finns möjligheter att dra nytta av den kompetens som inom hållbarhetsprofilen på den regionala högskolan. Med forskning inom bland annat strategisk hållbar utveckling och fokus på bland annat transporter.

Bättre ta tillvara kulturens drivkraft för utveckling

Ett rikt kulturliv, föreningsliv och stort ideellt engagemang utgör en viktig del i samhället, och bidrar till hög livskvalitet och förbättrad folkhälsa. Kulturen kan bidra till en utveckling av innovationsklimatet, ökad integration, livslångt lärande samt internationella och interkulturella relationer i Blekinge. Vi behöver därför dra nytta av kulturens kraft i samhällsbygget.

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska det offentliga främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. För att göra detta möjligt är det viktigt att särskilt beakta hur kulturen når och angår särskilda målgrupper och att lyfta fram dessa perspektiv i kulturarbetet.

Den bristfälliga kulturella infrastrukturen och avsaknaden av större kulturinstitutioner är en utmaning vad gäller Blekinges kulturliv. Genom att stärka de professionella kulturskaparnas möjligheter att verka i Blekinge kan sådan avsaknad delvis motverkas.

Politiker och tjänstepersoner ska skapa förutsättningar för kulturen att verka men inte bestämma om innehållet i den konstnärliga verksamheten eller göra en konstnärlig bedömning, vilket benämns armlängds avstånd. Detta innebär en strävan efter balans mellan kravet på styrning och kontroll av hur skattemedel används mot det lika viktiga kravet på frihet för det konstnärliga skapandet.

Samhällsandan är viktig för innovationsförmågan

Kulturen ska vara en dynamisk och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Starka kulturverksamheter med ett öppet förhållningssätt till omvärlden vitaliserar samhället och skapar förutsättningar för ökad kulturell och social delaktighet.

Värderingar har stor betydelse för den regionala utvecklingen. En regions utveckling avgörs inte endast av fysiska och näringslivsmässiga förutsättningar. Mer mjuka faktorer som social tillit³, tolerans, entreprenörskap, ledarskap och lärande har stor påverkan på utvecklingsförmågan. Utan tillit och tolerans ökar transaktionskostnaderna och aktörernas förmåga till att sluta avtal och samarbeta försämras. En plats utveckling är med andra ord beroende av de värderingar människor har på en plats. Samhällsandan på en plats kan därför vara både främjande och hindrande för en hållbar tillväxt.

³ Robert Putnam definierar tillit som ”Förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer”.

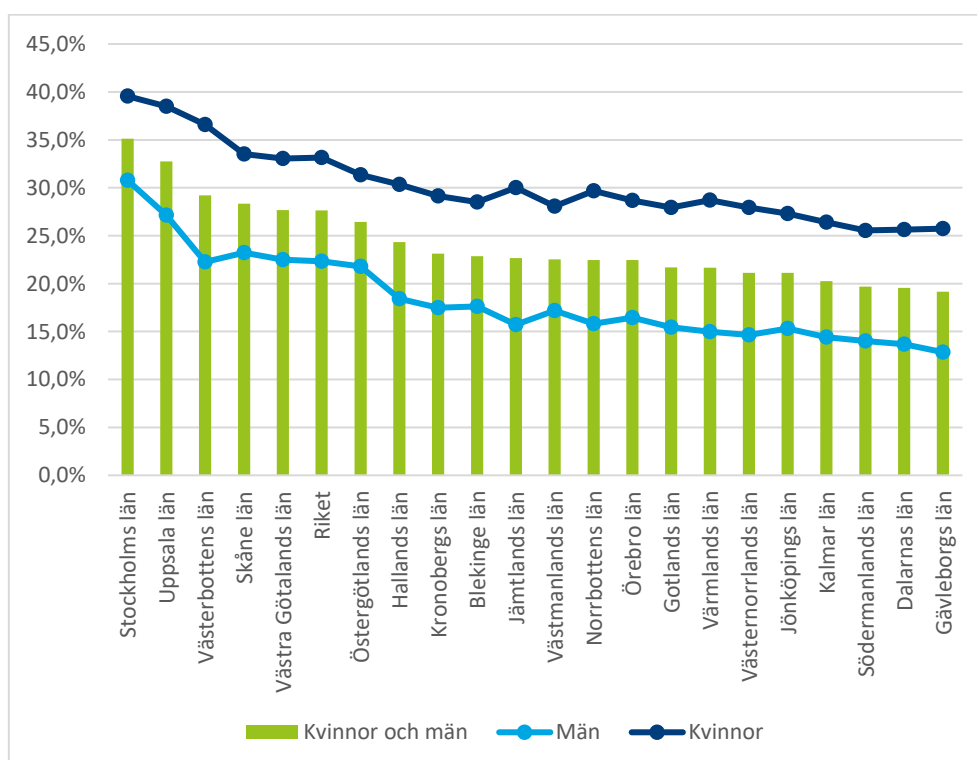
6. En god kompetensförsörjning och inkluderande arbetsmarknad

6.1. Tillgång till utbildad personal

Kompetensförsörjning är en nyckelfråga för Sverige och dess regioner. Prognoser pekar på att det om några år kommer att råda en omfattande brist på en lång rad av utbildningsgrupper. Inte minst förväntas den offentliga sektorn få svårt att tillsätta personal, exempelvis lärare och undersköterskor. Det finns olika orsaker bakom den förväntade bristen. I vissa fall handlar det om att behoven ökar snabbare än utbudet, i andra fall att intresset för vissa utbildningar minskar.

I Blekinge län har 22,9 procent av befolkningen en minst treårig eftergymnasial utbildning. Nivån är något under riksgenomsnittet (27,6 procent), som dras upp av storstadsregionerna och deras grannlän. För att vara en mindre region utanför storstadsområdena är utbildningsnivån i Blekinge förhållandevis hög. Liksom i riket är det fler kvinnor (28,5 procent) än män (17,6 procent) i länet som har en längre utbildning, en differens som är i nivå med skillnaderna på riksnivå. Av invånarna mellan 20–64 år i länet har 5,7 procent en eftergymnasial utbildning inom it- eller teknik. Detta är en relativt sett hög andel och den näst högsta i Sydsverige, endast i Skåne län är andelen högre.

Det är stor skillnad mellan kommunerna sett till andelen högutbildade bland befolkningen. I Karlskrona kommun har 29 procent av befolkningen en minst treårig eftergymnasial utbildning, vilket är något över riksgenomsnittet. I Karlshamns kommun är 21 procent av befolkningen högutbildade, i Ronneby kommun 19 procent, i Sölvesborgs kommun 17,4 procent och i Olofströms kommun endast 12 procent.

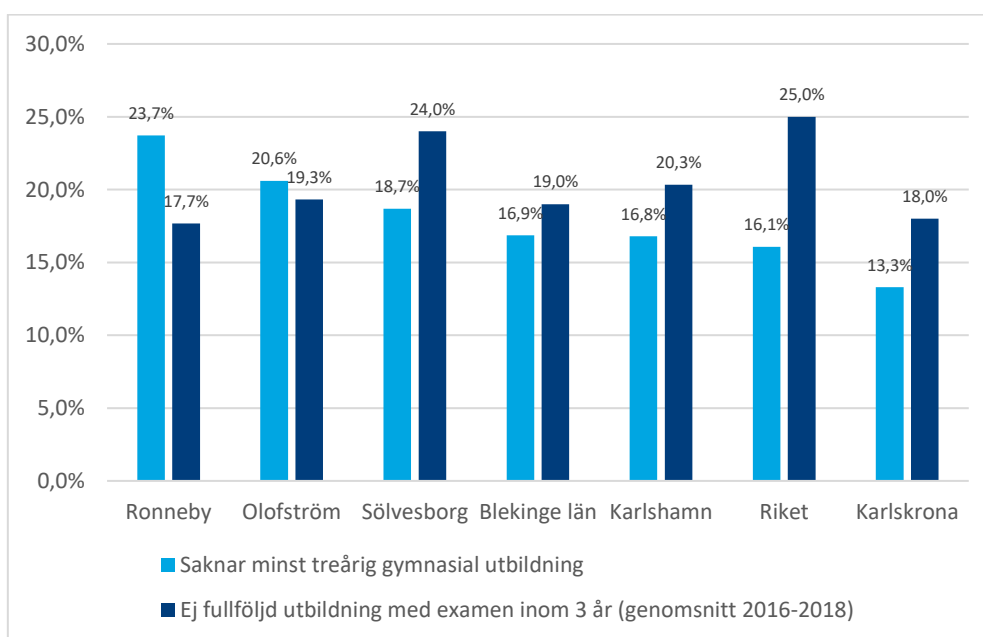
Figur 14: Andel av befolkningen (25–64 år) med minst en treårig eftergymnasial utbildning, 2018. Källa: SCB

6.2. Gymnasial utbildning är av stor betydelse

I Blekinge län fullföljer 81 procent av nybörjareleverna på gymnasieskolan, exklusive elever som läser individuella program, sin utbildning inom tre år. Detta är en högre genomströmning än i riket där andelen ligger på 75 procent. Bland kommunerna i länet varierar den genomsnittliga genomströmningstiden relativt mycket. I Ronneby kommun, som har den högsta genomströmningen, klarar drygt 82 procent av eleverna utbildningen inom tre år. I Sölvesborgs kommun, som har den högsta genomströmningstiden, studerar nästan var fjärde elev längre än tre år på gymnasiet.

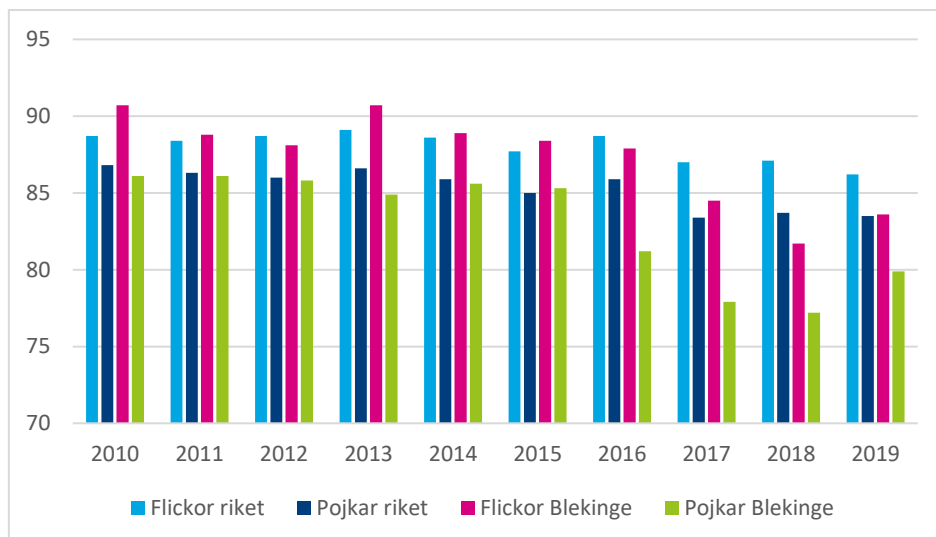
En viss andel av varje årskull fullföljer aldrig en gymnasieutbildning. Ett sätt att identifiera hur stor denna grupp är att studera hur stor andel bland personer mellan 25–29 år som saknar en treårig gymnasial utbildning. I Blekinge län uppgår denna andel till 17 procent, vilket är något över riksgenomsnittet som ligger på 16 procent. Bland kommunerna i länet är skillnaderna stora. I Karlskrona är det endast 13 procent bland personer mellan 25–29 år som saknar en gymnasieutbildning. I Ronneby kommun ligger nivån på 24 procent.

I Blekinge län saknar 44 procent av de utlandsfödda i åldersgruppen 25–29 år en minst treårig gymnasial utbildning. För inrikes födda i samma ålder är andelen 14 procent. Detta pekar på att en viktig integrationsåtgärd, särskilt eftersom gruppen står för arbetskraftstillväxten i länet, är att öka andelen utlandsfödda som har en gymnasial utbildning.

Figur 15: Andel av befolkningen 25–29 år utan treårig gymnasial utbildning och andel av nybörjarelever på gymnasiet som ej fullföljt utbildningen inom tre år (genomsnitt 2016–2018). Källa: SCB och Skolverket

Trappan mot ökad utbildningsnivån börjar redan i grundskolan. Om yngre elever inte lyckas erhålla behörighet till gymnasiet påverkar det övriga steg i utbildningstrappan. Av niondeklassarna i Blekinge län har 81,6 procent behörighet (till yrkesprogram) att söka till gymnasiet, vilket är under riksgenomsnittet (84,8 procent). Jämfört med 2010 har andelen elever med gymnasiebehörighet i Blekinge län minskat med nästan sju procentenheter. Flickor har en högre gymnasiebehörighet (83,6 procent) än pojkar (81,6 procent). Bland kommunerna är skillnaderna stora. I Ronneby kommun, som har den lägsta behörighetsgraden, saknar 23,7 procent av niondeklassarna gymnasiebehörighet. I Olofströms kommun, som har den högsta behörighetsgraden, uppgår andelen till 14,9 procent.

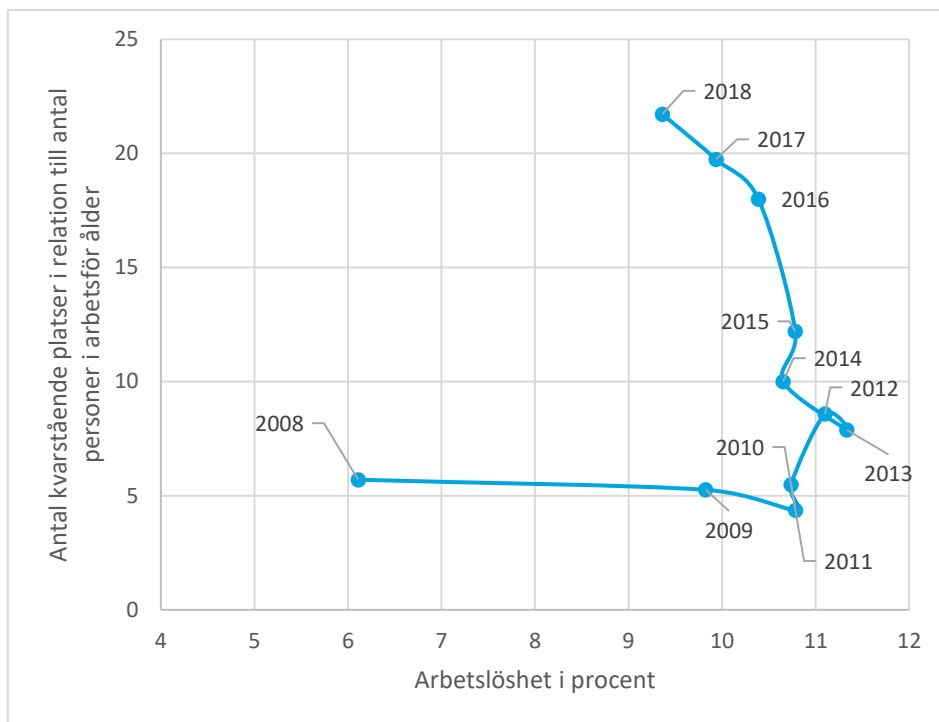
Figur 16: Behörighet till gymnasieskolan efter kön. Andel niondeklassare, region och år. Källa: Folkhälsomyndigheten

6.3. Arbetsgivare har svårt att hitta kvalificerad arbetskraft

Arbetsgivarna i Blekinge län, liksom i riket, uppger att de har svårt att hitta den kompetens som de söker. I Arbetsförmedlingens senaste rapport om länets arbetsmarknad uppger nästan en tredjedel av de privata arbetsgivarna i länet att det råder brist på arbetskraft. Exempel på arbetskraft som är svår att rekrytera är bagare, svetsare, civilingenjörer, mjukvaruutvecklare och anläggningsarbetare. Gemensamt för yrkena är att de i regel kräver minst en treårig gymnasial utbildning. I Tillväxtverkets undersökning *Företagens villkor och verklighet* uppger 40 procent av företagen att tillgång till lämplig arbetskraft är ett stort tillväxthinder, vilket är det den högsta nivån i Sverige.

Det finns även en omfattande rekryteringsproblematik inom den offentliga sektorn. Ungefär två tredjedelar av de offentliga arbetsgivarna i Blekinge län uppger att de har svårt att rekrytera den personal som de söker efter. Exempel på bristyrken inom sektorn är medicinska sekreterare, lärare inom för-, grund- och gymnasieskolan, sjuksköterskor, undersköterskor samt tandläkare. I takt med att befolkningen ökar och andelen äldre blir fler är det sannolikt att den höga efterfrågan på arbetskraft inom den offentliga sektorn kommer att förbli hög lång tid framöver.

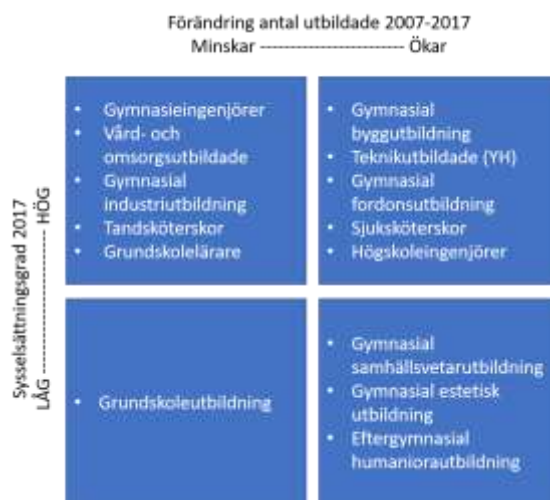
Ett tecken på att arbetsgivarna inte hittar den kompetens som de söker är att antalet ej tillsatta arbeten ökar samtidigt som antalet arbetslösa ökat. Mellan 2008–2011 ökade arbetslösheten från sex till nästan elva procent. Arbetslöshetsnivån har sedan legat kvar, trots att antalet lediga arbeten ökat under flera år i rad.

Figur 17: Beveridgekurvan för Blekinge län. Källa: Arbetsförmedlingen

En stor utmaning för länet är att inte tillräckligt stor del av arbetskraften väljer att studera utbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden. Situationen är liknande även på riksnivå. Exempelvis har antalet personer i länet med en gymnasial vård- och omsorgsutbildning minskat de senaste tio åren, trots att behoven aldrig har varit större. Andra viktiga utbildningsgrupper där antalet personer minskat är gymnasialt industriutbildade, yrkeslärarutbildade, gymnasieingenjörutbildade samt biomedicinska analytiker. Samtidigt som antalet utbildade inom flera efterfrågade utbildningsgrupper minskat har antalet utbildade inom mindre efterfrågade utbildningar i vissa fall ökat. Exempelvis har antalet personer med en gymnasial samhällsvetärbildning ökat kraftigt den senaste tioårsperioden, trots att sysselsättningsgraden för gruppen är låg.

Det finns även exempel på flera utbildningsgrupper där antalet personer ökat men där ökningen inte synes vara tillräcklig för att täcka arbetsmarknadens behov. Exempel på sådana utbildningar är gymnasial byggutbildning, gymnasial barn- och fritidsutbildning, teknikutbildning på yrkeshögskolenivå, gymnasial fordonsutbildning, utbildning inom el på gymnasienivå, sjuksköterskeutbildning samt högskole- och civilingenjörer.

Figur 18: Brist- och överskottsutbildningar i Blekinge län. Källa: SCB

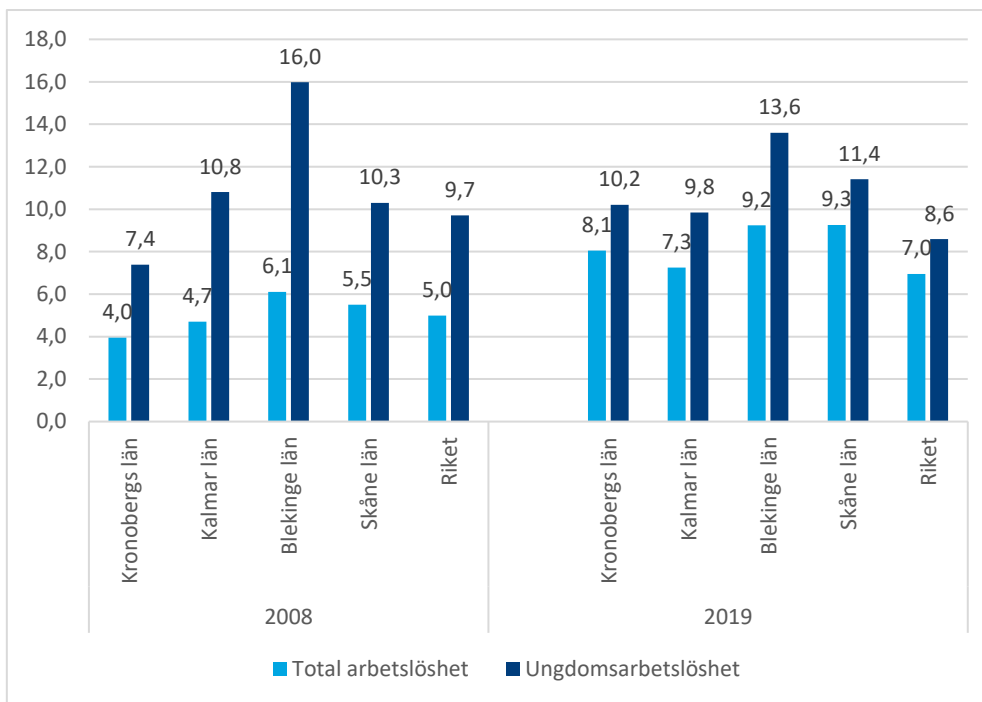
6.4. Allt fler står långt från arbetsmarknaden

Den totala arbetslösheten i Blekinge län uppgår till 9,2 procent, vilket är över riksgenomsnittet (7 procent). Tillsammans med Skåne län har Blekinge en, i jämförelse med övriga grannregioner, något högre arbetslöshetsnivå. Jämfört med tiden innan finanskrisen har arbetslösheten ökat både i Blekinge och i riket som helhet. I samband med den goda konjunkturen under senare år har den dock sjunkit tillbaka något den senaste femårsperioden. Anledningen till att arbetslöshetsnivåerna är högre än innan finanskrisen är att antalet inskrivna arbetslösa i utsatt ställning⁴ ökat drastiskt. Gruppen står idag för drygt tre fjärdedelar av de som är inskrivna på arbetsförmedlingen. Ser vi till övriga inskrivna har denna grupp minskat jämfört med tiden före finanskrisen och har idag en mycket god ställning på arbetsmarknaden. Detta innebär att grupper som står långt från arbetsmarknaden i hög utsträckning inte, trots en god konjunktur, lyckats inträda på arbetsmarknaden under de senaste åren.

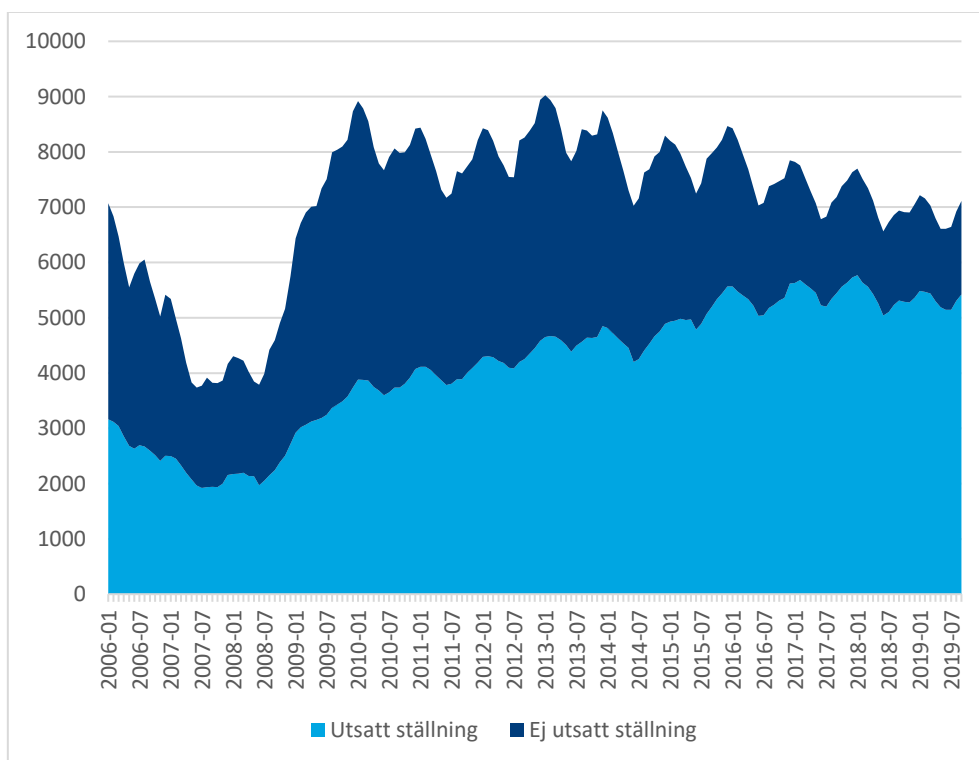
Ungdomsarbetslösheten i Blekinge län uppgår till 13,6 procent. Detta är en hög nivå jämfört med grannregionerna och över riksgenomsnittet (8,6 procent). Över tid har dock arbetslösheten i länet sjunkit, särskilt under de senaste åren. En liknande utveckling har även skett på riksnivå. Anledningen till att ungdomsarbetslösheten sjunker är dels för att konjunkturen har varit god under senare år, dels för att ungdomskullarna har minskat i storlek som en följd av att den stora gruppen nittiotalister nu passerat åldersintervallet 18–24 år.

Bland kommunerna i länet är skillnaderna i arbetslöshetsnivån stora. I Karlskrona och Sölvesborgs kommun uppgår den till 7,7 respektive 7,8 procent. I Ronneby kommun ligger nivån på 13,2 procent, vilket är en av de högsta nivåerna av samtliga kommuner i landet. Ser vi till ungdomsarbetslösheten är den som högst i Ronneby kommun (18,4 procent) och som lägst i Karlskrona kommun (11,7 procent).

⁴ Utomeuropeiskt födda, de som har en funktionsnedsättning, personer över 55 år och arbetssökande och personer med högst förgymnasial utbildning.

Figur 19: Arbetslöshet i Blekinge län och riket (andel av den registerbaserade arbetskraften utan arbete) 2008–2019. Källa: Arbetsförmedlingen

Figur 20: Personer i arbetslöshet, Blekinge län. Fördelade efter om de tillhör en utsatt grupp på arbetsmarknaden eller ej. 2006–2019. Källa: Arbetsförmedlingen

6.5. Arbetskraftstillväxt och sysselsättningsgrad

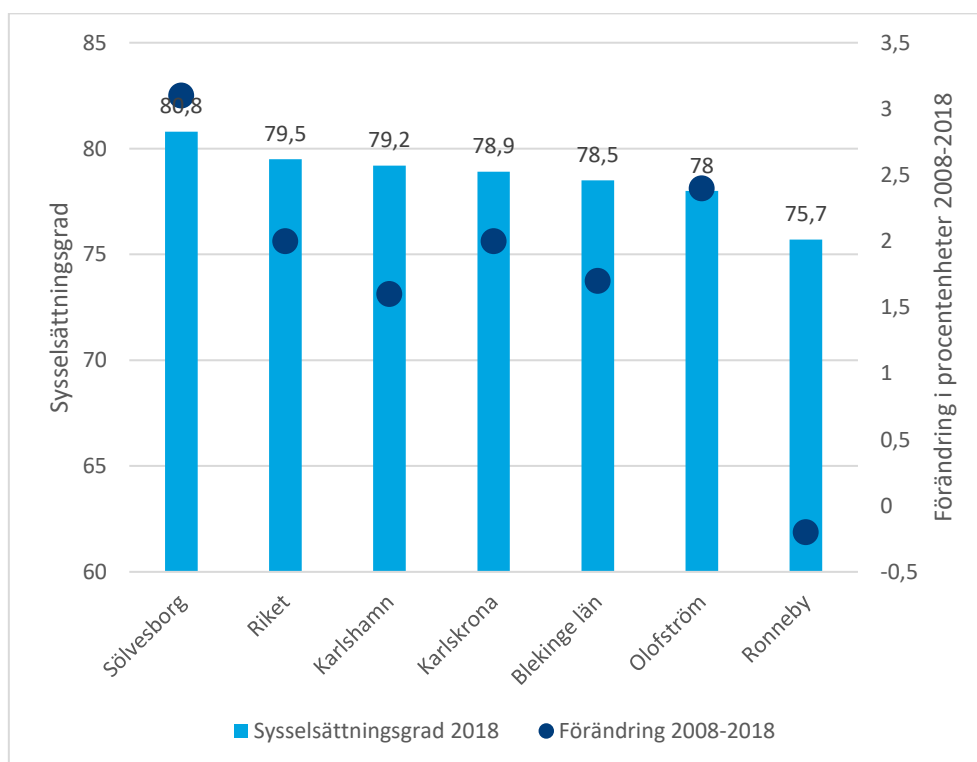
De senaste tio åren har Sverige haft en stark arbetskraftstillväxt. Mellan 2008–2018 ökade antalet personer i arbetsför ålder med 7,1 procent. De tre storstadsregionerna stod för nästan 80 procent av tillväxten, trots att endast drygt 50 procent av arbetskraften bodde i någon av dem 2008. I Blekinge län har antalet invånare i arbetsför ålder under samma tidsperiod minskat med -0,1 procent, en marginell nedgång men en utveckling långt under riksgenomsnittet. I relation till Sydsverige har länet haft den näst lägsta arbetskraftstillväxten,

endast Kalmar län har haft en lägre. Bland länets kommuner är det kommunerna Karlskrona och Olofström som har haft en arbetskraftstillväxt under perioden.

På riksnivå är det utlandsfödda som står för hela arbetskraftstillväxten mellan 2008–2018. Samtidigt har antalet inrikes födda i arbetsför ålder minskat som en följd av att pensionsavgångarna varit större än arbetskraftsinflödet. Antalet personer i arbetsför ålder ökade i 12 av 21 län mellan 2008–2018. Endast i fyra av dem – Stockholm, Uppsala, Halland och Västra Götaland – bidrog inrikes födda till tillväxten. I Blekinge län ökade antalet i arbetsför ålder födda i utlandet med 8 764 personer mellan 2008–2018.

I riket uppgår sysselsättningsgraden till 79,5 procent, vilket är den högsta nivån sedan 2008. I samband med finanskrisen sjönk sysselsättningsgraden i riket till 74,6 procent. Återhämtningen de senaste åren har med andra ord varit god. I Blekinge län är sysselsättningsgraden 78,5 procent, en procentenhet under riksgenomsnittet. Likt riket hade länet ett betydande tapp i sysselsättningsgraden under 2009. Återhämtningstakten gick långsamt för att sedan öka under de senaste åren och vid utgången av 2018 var sysselsättningsgraden i länet högre än innan finanskrisen. I Sydsverige är det dock endast Skåne län som har en lägre sysselsättningsgrad (74,6 procent). Jämfört med samtliga län i Sverige har Blekinge län den femte lägsta sysselsättningsgraden och den relativa placeringen har försämrats sedan finanskrisen.

Sölvesborgs kommun har den högsta sysselsättningsgraden i länet (80,8 procent). Tillsammans med Karlshamns kommun ligger man i detta avseende över riksgenomsnittet. Övriga kommuner ligger 0,3–3,8 procentenheter under riksgenomsnittet. Framförallt är det Ronneby kommun som sticker ut genom att ha en sysselsättningsgrad på endast 75,7 procent. Samtliga kommuner i länet, förutom Ronneby, hade en högre sysselsättningsgrad 2018 än 2008.

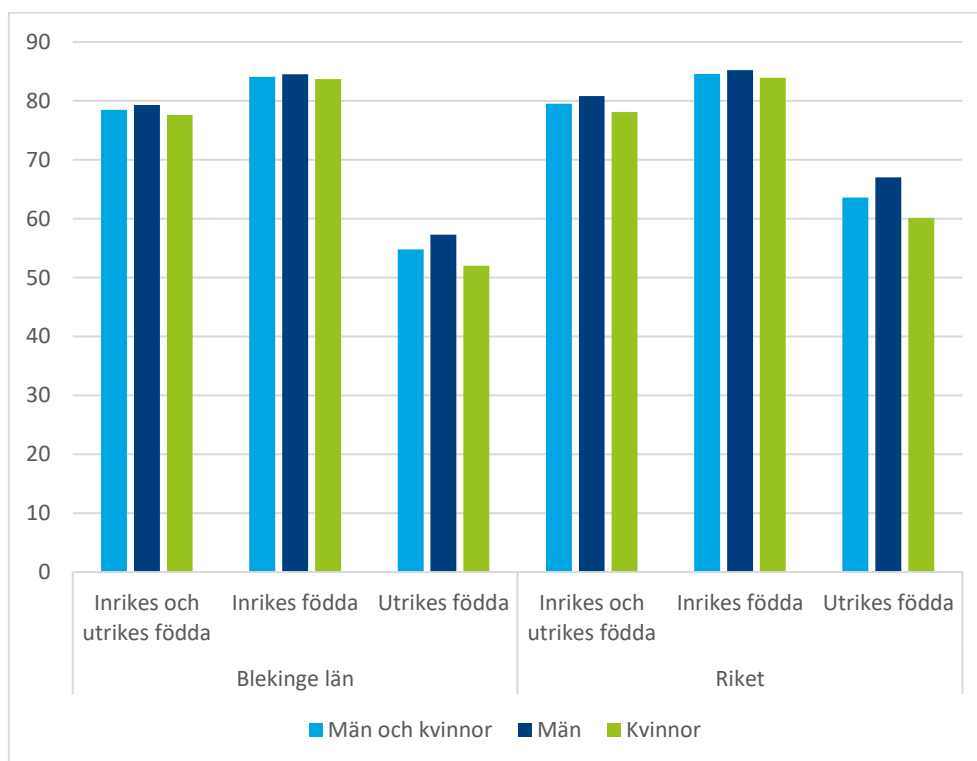
Figur 21: Sysselsättningsgrad i Blekinge län och dess kommuner 2018 (nattbefolkning 20–64 år), och förändring 2008–2018 i procentenheter. Källa: SCB

6.6. Sysselsättningsgraden varierar stort mellan olika grupper

I riket har inrikes födda en sysselsättningsgrad på 84,6 procent. För utlandsfödda ligger nivån på 63,6 procent, en differens på 21 procentenheter. I Blekinge län uppgår sysselsättningsgraden för inrikes födda till 84,1 procent och för utrikes födda till 54,8 procent, en differens på 29 procentenheter. Med andra ord är sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda betydligt större i Blekinge län än i riket som helhet, vilket är orsaken till att länets genomsnittliga sysselsättningsgrad är under riksgenomsnittet. Att notera är att sysselsättningsgraden för utlandsfödda boendes i länet har ökat med mer än sex procentenheter sedan 2015 (från 48,2 procent till 54,8 procent).

De inomregionala skillnaderna sett till sysselsättningsgraden för inrikes och utrikes födda är betydande. Ser vi till inrikes födda är skillnaderna i sysselsättningsgrad jämfört med riksgenomsnittet mycket små. När det gäller utlandsfödda är skillnaderna desto större och sysselsättningsgraden för utlandsfödda ligger under riksgenomsnittet i samtliga av länets kommuner. I Ronneby kommun har endast 47,7 procent av personer födda i utlandet en sysselsättning, vilket är en av de lägsta nivåerna i Sverige. Även i Karlskrona är sysselsättningsgraden för utlandsfödda (57,2 procent) betydligt lägre än riksgenomsnittet. Skillnaderna gentemot riket är som lägst i Sölvesborgs (62,6 procent) och Olofströms kommun (60,6 procent).

Sysselsättningsgraden är högre för män än för kvinnor och i riket uppgår differensen till 2,7 procentenheter. I Blekinge län är sysselsättningsgraden något lägre än i riket både för kvinnor och män men differensen är mindre (1,7 procentenheter). På kommunal nivå sticker Karlskrona ut genom att kvinnorna har en högre sysselsättningsgrad än männen (0,9 procentenheter). I övriga kommuner är könsskillnaderna större än i riket (3–4,9 procentenheter). Att notera är att könsskillnaderna är betydligt större bland utlandsfödda. I Blekinge län uppgår könsdifferensen för utlandsfödda till 5,3 procentenheter och för inrikes födda till 0,8 procentenheter.

Figur 22: Sysselsättningsgrad efter kön och födelseregion, Blekinge län, 2018. Källa: SCB

6.7. Möjligheter och utmaningar

Integrationen på arbetsmarknaden behöver stärkas

Arbetsmarknaden i länet präglas av en tudelning mellan olika grupper. En stor del av den lediga arbetskraften tillhör utsatta grupper och har svårt att inträda på arbetsmarknaden. Samtidigt växer arbetskraften i länet endast genom invandring. För att öka sysselsättningen och klara kompetensförsörjningen behöver därför integrationen på den regionala arbetsmarknaden förstärkas. Inte minst är detta av betydelse för de mindre kommunerna som över tid har haft en svag arbetskraftstillväxt. Åtgärder för att stärka integrationen handlar i hög utsträckning om utbildnings- och valideringsinsatser. Utan en gymnasial utbildning är det svårt att inträda på den svenska arbetsmarknaden. Då en stor del av de som står utanför arbetsmarknaden har passerat gymnasial ålder är det därför viktigt att de kan studera i vuxen ålder, exempelvis yrkesvuxenutbildningar som matchar mot gymnasiala bristyrken.

Den höga ungdomsarbetslösheten och stor efterfrågan kräver flera åtgärder

Länet har rikets högsta ungdomsarbetslöshet. En grundläggande faktor för att människor ska välja att bo i en region är att de har en försörjning. Om ungdomar inte lyckas ta steget in på arbetsmarknaden i Blekinge län finns en risk att den relativt höga ungdomsutflyttningen fortsätter. På sikt leder detta till ett minskat arbetskraftsutbud och försvagad konkurrenskraft i relation till andra regioner. Ungdomsarbetslöshet beror på en mängd faktorer, exempelvis andelen instegsjobb på den regionala arbetsmarknaden, ungdomarnas möjligheter till fullföljd gymnasieutbildning samt ungdomars psykiska ohälsa. Därför krävs en bred ansats för att minska ungdomsarbetslösheten.

För att möta efterfrågan på gymnasial kompetens behöver fler unga vuxna som idag saknar en gymnasieexamen genomgå gymnasial utbildning och få en examen. Tidiga insatser behövs även för att motverka studieavhopp bland elever som studerar på gymnasiet. En utmaning är dock att få fler att vilja studera yrkesinriktade gymnasieutbildningar, som i vissa fall har svårt att rekrytera ett tillräckligt elevunderlag.

Matchningsproblematiken dämpar tillväxten – viktigt att locka talanger och att samverka inom länet

De senaste åren har matchningsproblematiken i regionen tilltagit. Arbetsgivare, såväl offentliga som privata, har svårt att hitta personal med rätt kompetens. Samtidigt har antalet personer som är tillgängliga för arbetsmarknaden men utan arbete ökat. Problematiken är mångfacetterad och får stora konsekvenser för regionens företag som inte kan utveckla verksamheten i den takt som är möjligt och önskvärt. En stor andel av den tillgängliga arbetskraften tillhör utsatta grupper. Ett led i kompetensförsörjningsarbetet är att minska avståndet till arbete för denna grupp. För individen innebär en möjlighet till arbete goda förutsättningar till bevarad hälsa.

Personer med en gymnasial yrkesutbildning eller eftergymnasial inriktning mot IT, teknik, vård- och omsorg eller pedagogik har mycket goda arbetsmöjligheter i regionen. En del av matchningsproblematiken handlar om att inte tillräckligt många studerar dessa utbildningar och på sikt riskerar detta att leda till än större matchningsproblematik och regionens omställningsförmåga hämmas.

För ett teknikintensivt län som Blekinge är det viktigt att även främja utbudet av eftergymnasial kompetens inom STEM⁵. Andelen av befolkningen i länet med en eftergymnasial utbildning inom IT och teknik är högre än i flera andra mindre regioner. Detta kan vara ett utfall av att utbildningsutbudet på högskolan i regionen kopplar an till den regionala arbetsmarknadens behov. I takt med att kunskapsnivån i näringslivet ökar kommer behovet av välutbildade personer inom detta fält att öka, särskilt i teknikintensiva regioner som Blekinge. Därför är det viktigt att fortsatt verka för att attrahera studenter inom detta område, men även inflyttare med nämnda kunskaper för att tillgodose näringslivets framtida efterfrågan. En förstärkt matchning mellan regionala utbildningsanordnare och det regionala näringslivet skulle kunna öka utbudet av dessa nyckelkompetenser än mer i framtiden. YH-utbildningar kan komplettera utbildningsutbudet på den regionala högskolan och har tidigare haft goda resultat i regionen.

För att lyckas med kompetensförsörjningen i en region går det inte endast att arbeta med utbildningssystemet. Även attraktivitets- och infrastrukturfrågor har stor betydelse. Strukturomvandlingen i näringslivet medför att yrken blir allt mer avancerade och för en framgångsrik omställning är regionen i behov av att högkvalificerad arbetskraft väljer att verka i länet. Konkurrensen om denna grupp är dock hård. Därför är det viktigt att arbeta med länets attraktivitet, exempelvis genom bostäder och kulturutbud. Tillgång till kompetens kan även tillgodoses genom inpendling av den efterfrågade arbetskraften. Med förbättrade kommunikationer till framförallt större städer skulle tillgången till högutbildad arbetskraft förbättras avsevärt.

Hållbart arbetsliv

Det finns, förutom svårigheter i att finna lämplig arbetskraft, också utmaningar med att behålla och utveckla personal. Arbetet för ett hållbart arbetsliv är viktigt.

Förändringstakten i arbetslivet går allt snabbare vilket höjer kraven på individernas omställningsförmåga. För individer är det av stor vikt att med ständig karriärutveckling med hänsyn till ett allt längre arbetsliv som ställer krav på kontinuerlig kompetenspåfyllnad. Det är sannolikt att vi i framtiden kommer att behöva omskola oss oftare än idag. En person med en gymnasial eller eftergymnasial utbildning är därför nödvändigtvis inte färdigutbildad. Teknikutvecklingen kommer sannolikt att driva på behoven av ett livslångt lärande. Det är därför av betydelse att näringsliv, akademi och det offentliga utvecklar en struktur för livslångt lärande.

Ett hållbart arbetsliv kan minska kostnader kopplade till hög personalomsättning och att upplärd personal lämnar yrket samt även bidra till minskad ohälsa för individen. Genom att stödja arbetsgivare i arbetet med ett hållbart arbetsliv skapas möjligheter att hantera de stora utmaningar som finns inom kompetensförsörjningsområdet.

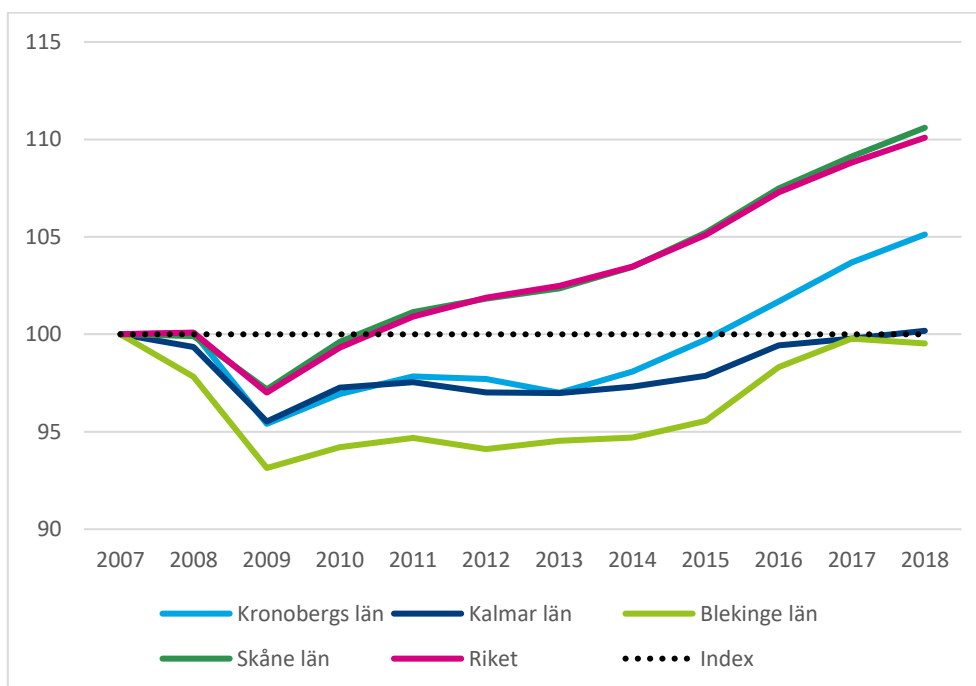
⁵ Science, Technology, Engineering and Mathematics

7. Konkurrenskraftigt näringsliv med ökad internationalisering

7.1. Svag jobbtillväxt sedan finans- och fordonskrisen

Finans- och fordonskrisen slog hårt mot Blekinge län. Mellan 2007–2009 minskade antalet jobb i regionen med 7 procent. I riket var nedgången under samma period endast 3 procent. Återhämtningen i Blekinge län gick sedan långsamt. Under flera år hade länet en nolltillväxt sett till antalet arbeten. I riket gick återhämtningen avsevärt snabbare. Det var först under åren 2016 och 2017 som jobbtillväxten i länet tog fart och vid utgången av 2017 hade man återhämtat fallet som skedde i samband med finanskrisen. Men under 2018 avtog tillväxten och antalet jobb minskade, om än marginellt. Sedan 2007 har länet med andra ord haft en nolltillväxt sett till antalet jobb. Under samma period uppgick tillväxten i riket till 10 procent. Jämfört med grannregionerna har länet, tillsammans med Kalmar, haft en svag utveckling. Av jobbtillväxten i riket har storstadsregionerna stått för 78 procent under 2007–2018.

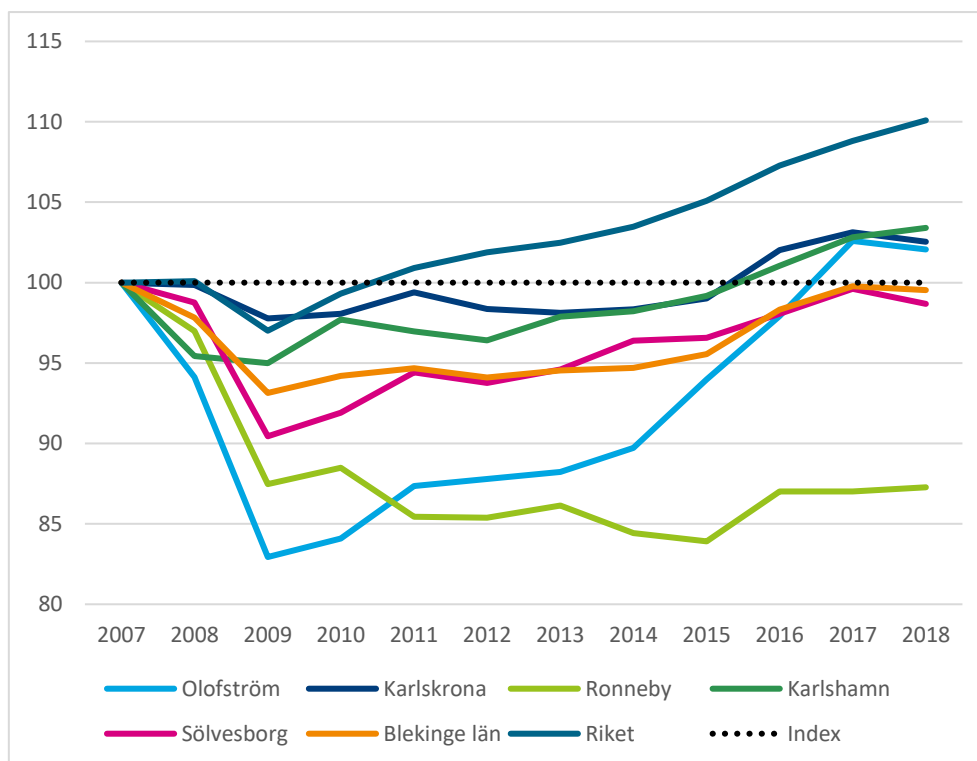
Att regionen har haft en svag jobbtillväxt beror både på den offentliga och privata sektorn. I riket ökade antalet jobb i den offentliga sektorn med 5,6 procent 2007–2018 och med 12 procent inom den privata sektorn. Under samma period ökade antalet jobb inom den offentliga sektorn i Blekinge län med 1,2 procent. Den stora skillnaden i förhållande till riket återfinns inom den privata sektorn, där antalet jobb i länet under denna period minskade med 1,5 procent.

Figur 23: Utveckling av sysselsatt dagbefolkning (20–64 år) 2007–2018. Index: 2007=100. Källa: SCB

På kommunal nivå har återhämtningen, sett till jobbtillväxten, sedan fordons- och finanskrisen varierat. I tre av dem – Olofström, Karlskrona och Karlshamn – har antalet jobb under denna period ökat med 2–3 procent och i två av dem, Sölvesborg och Ronneby, har utvecklingen varit svagare. Det är framförallt Ronneby kommun som sticker ut. Totalt har antalet jobb i kommunen minskat med 13 procent sedan 2007. Liksom när det gäller befolkningsutvecklingen avviker Karlskrona jämfört med andra regionala centrumkommuner. I Växjö och Kalmar kommun uppgick jobbtillväxten under perioden 2007–2018 till 11

respektive 12 procent, det vill säga nästan 10 procentenheter mer än i Karlskrona. Av jobbtillväxten i Blekinge län har Karlskrona kommun dock stått för 57 procent av den 2007–2018.

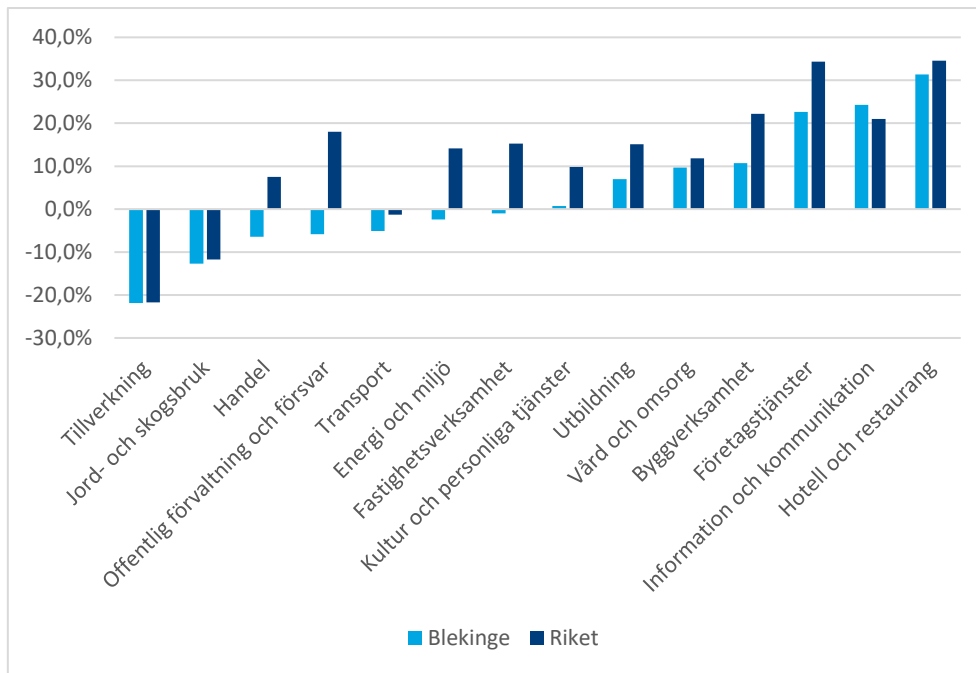
Figur 24: Utveckling av sysselsatt dagbefolkning (20–64 år) 2007–2018. Index: 2007=100. Källa: SCB

7.2. Färre jobb inom industrin

Den relativt svaga jobbtillväxten i regionen beror framförallt på att antalet anställda inom industrisektorn har minskat. Industrisektorn har haft en svag utveckling även i övriga regioner. Mellan 2007–2017 minskade antalet anställda inom sektorn i Blekinge län 21,9 procent⁶, vilket var i nivå med riksgenomsnittet. Förändringen får dock ett större genomslag på den totala utvecklingen i länet som en följd av att en relativt hög andel av jobben i regionen är koncentrerade till sektorn. Länet har även haft en svagare tillväxt än riket inom tillväxtbranscher, med undantag för information- och kommunikation. Även inom offentliga verksamheter har jobbtillväxten varit svagare i länet än i riket under den studerade perioden.

Bland kommunerna i länet sticker framförallt Olofström ut när vi ser till vilka branscher som växer. Mellan 2007–2017 har antalet anställda inom industrisektorn i Olofström ökat med 7 procent. En utveckling kommunen är i princip ensam om i Sverige under denna period. I Karlskrona kommun sticker den goda tillväxten inom hotell och restaurang och information och kommunikation ut. Samtidigt har kommunen haft, jämfört med riket, en svagare tillväxt inom tillväxtbranscher som bygg och företagstjänster. Att Ronneby kommun har haft en svag jobbutveckling under perioden beror på att kommunen haft en svagare tillväxt än riket inom samtliga tillväxtbranscher, vilket gjort att kommunen inte balanserat nedgången inom industrisektorn som var i nivå med riksgenomsnittet.

⁶ Under denna period skedde en omklassning från industrisektor till tjänstesektor av ett större bolag i regionen. Det är svårt att uppskatta exakt hur denna händelse påverkade sysselsättningen inom tillverkningssektorn.

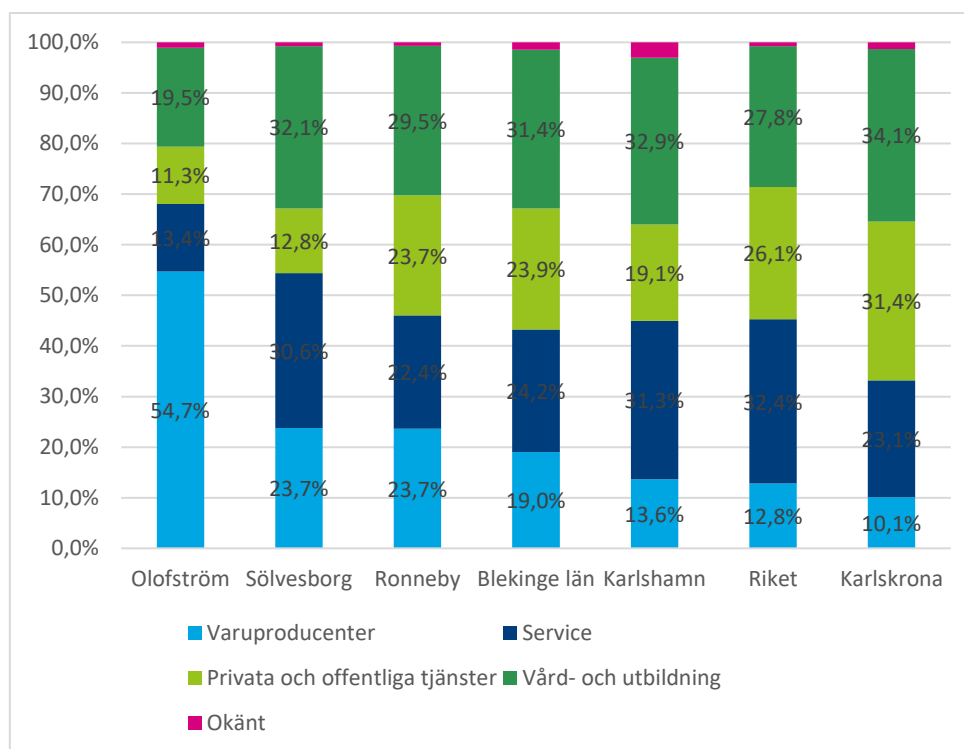
Figur 25: Utveckling sysselsatt dagbefolkning 2007–2017 (20–64 år) efter bransch. Källa: SCB

7.3. Branschstruktur

Av jobben i Blekinge län återfinns 52,7 procent inom den privata sektorn, vilket är en låg andel jämfört med övriga län i Sydsverige. Blekinge län återfinns nästan var femte arbete inom den varuproducerande sektorn, vilket är en betydligt högre andel än i riket. Detta innebär att regionen har en hög konjunkturkänslighet då sektorn är beroende av köpstarka exportmarknader. Samtidigt är det i sig inte negativt att ha en stor industrisektor då den genererar inkomster som kommer utifrån regionen. Som en region med ett litet befolkningsunderlag är det viktigt att kunna exportera varor för att komplettera för en liten närmarknad.

Länet skiljer sig även från riket genom att en lägre andel av jobben återfinns inom servicesektorn. Framförallt är det en lägre andel i regionen jämfört med riket som arbetar inom handel och transport. Däremot har länet en högre andel av befolkningen som är verksamma inom vård- och utbildningssektorn.

En annan skillnad jämfört med riket är att en lägre andel av jobben återfinns inom den privata- och offentliga tjänstesektorn. Om vi bryter ner denna sektor i offentlig och privat framkommer att det beror på att länet har en lägre jobbkoncentration till den privata tjänstesektorn. Framförallt är det en lägre andel i länet som arbetar inom företagstjänster, som är en av de mest växande branscherna i landet.

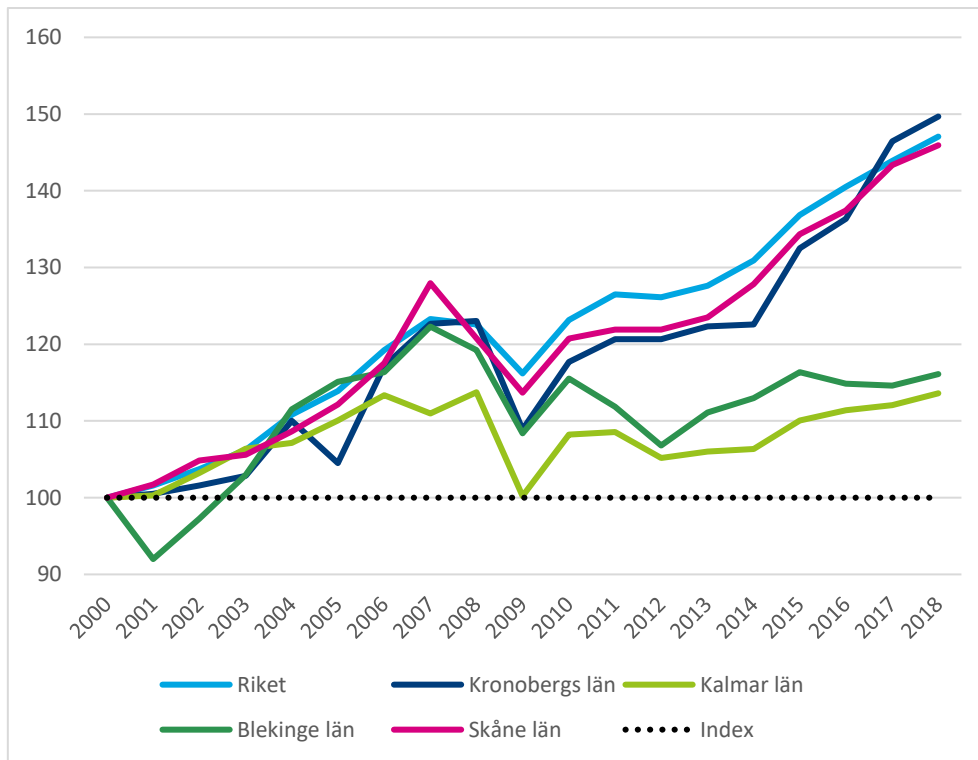
Figur 26: Sysselessatt dagbefolkning (20–64 år) efter bransch, 2017. Källa: SCB

Bland kommunerna finns det betydande skillnader när vi ser till branschstrukturen. Karlskrona har en låg andel arbeten inom industrisektorn men en hög andel inom privata- och offentliga tjänstesektorn samt vård- och utbildning. I Olofströms kommun är förhållandet det omvända, mer än hälften av arbetstillfällena i kommunen finns inom industrisektorn. I övriga kommuner är industriberoendet högre än i riket. Sölvesborgs- och Karlshamns kommun sticker ut genom att ha förhållandevis stora servicesektorer, i nivå med riksgenomsnittet.

7.4. Ekonomisk tillväxt, produktivitet och export

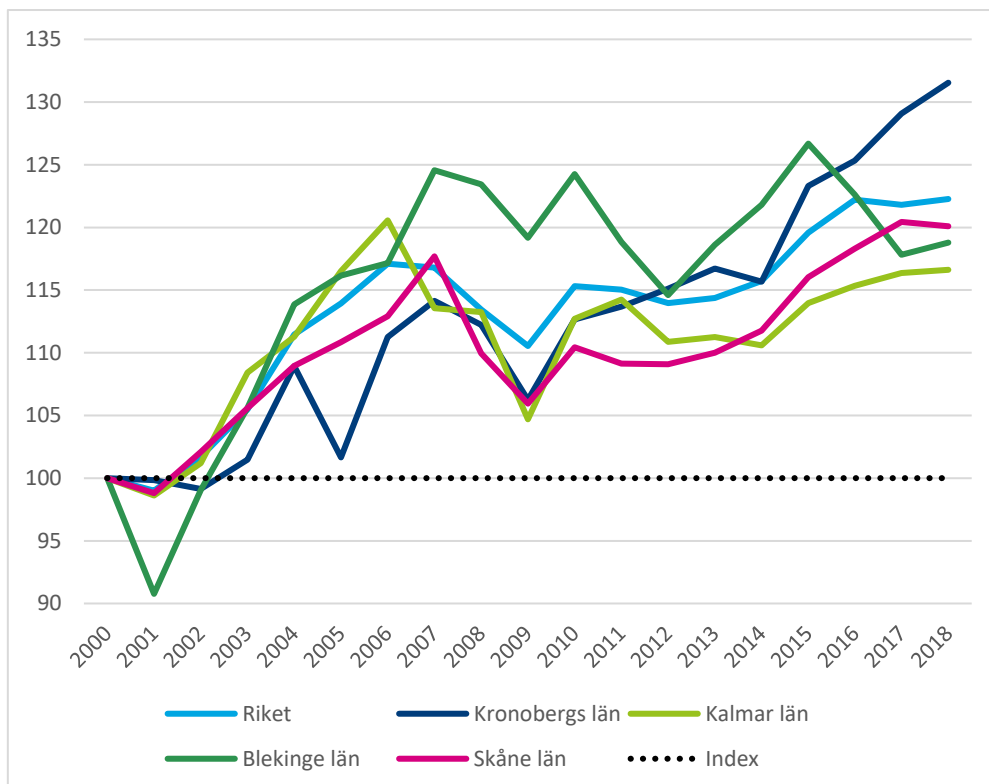
För regionens utveckling är den ekonomiska tillväxten viktig och ökad sysselsättning och produktivitet centralt men också sammanlänkade med varandra. Något förenklat kommer tillväxt från att antingen fler som arbetar eller från ökad produktivitet. Ökad produktivitet innebär att vi effektiviserar, rationaliserar och helt enkelt blir bättre på att göra någonting och får således ut ett högre värde per arbetsinsats. I en tid med tilltagande global konkurrens är ökad produktivitet centralt för att bibehålla och stärka regionens konkurrenskraft. Samtidigt kan ökad produktivitet ske på bekostnad av antalet jobb genom effektiviseringar och rationaliseringar där exempelvis maskiner ersätter personer. Förflyttningar till nya ofta mer kunskapsintensiva näringar blir därmed viktigt i sådana processer och för att klara strukturomvandlingen. Annars riskerar den ökade produktiviteten att leda till ökad arbetslöshet och vinsterna för regionen som helhet uteblir. På så sätt hänger sysselsättning, produktivitet ihop med varandra och den ekonomiska tillväxten.

Blekinge län hade en god ekonomisk tillväxt, i nivå med riksgenomsnittet, under perioden 2000–2007. Men sedan finans- och fordonskrisen har tillväxttakten varit svag och långt under riksgenomsnittet. I riket ökade näringslivets BNP 2007–2018 med 24 procent samtidigt som det minskade med 6 procent i Blekinge län. Ser vi till hela 2000-talet uppgår tillväxten i länets näringsliv till 16 procent, vilket är under riksgenomsnittet som uppgår till 47 procent. Noterbart är att hela tillväxten i länet under denna period tillkom tiden före finanskrisen.

Figur 27: Utveckling av näringslivets BRP i fasta priser 2000–2018, (2010 års priser). Källa: SCB

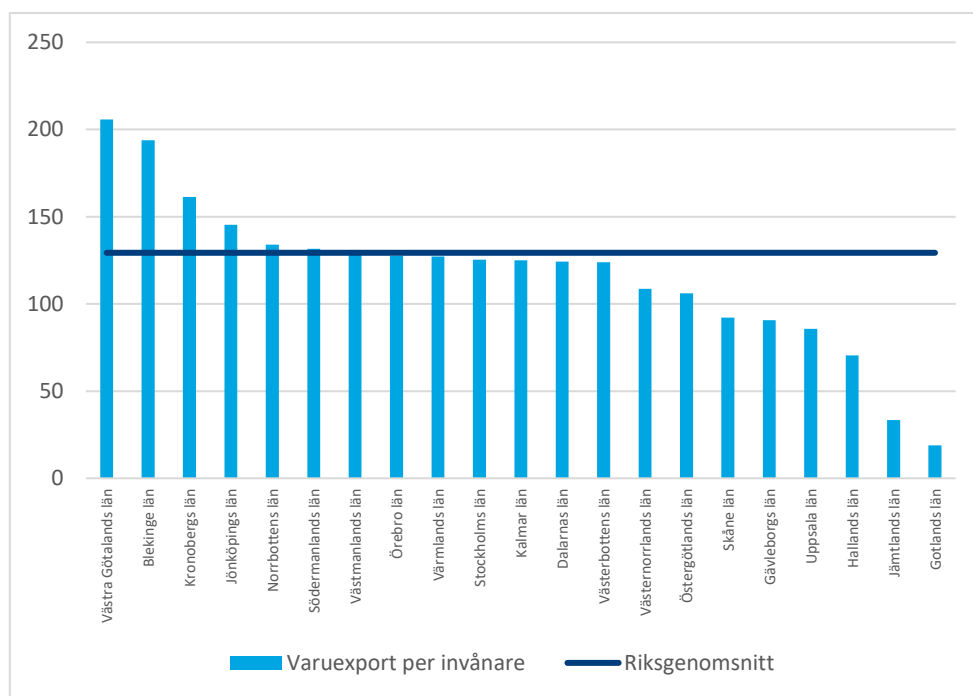
Ur ett produktivitetperspektiv har länet, i förhållande till den totala tillväxten, haft en förhållandevis god utveckling. Under 2000-talet har produktiviteten i länets näringsliv ökat med 18 procent och i riket ökade den med 22 procent under samma period. Differensen är i detta avseende betydligt mindre än sett till den totala tillväxten. Anledningen till att länet har haft en svagare ekonomisk tillväxt än riket är att antalet anställda inom näringslivet minskat sedan finans- och fordonskrisen. Tillväxten i länet är således produktivitetsdriven. Men även när det gäller produktivitet utvecklingen har den bromsat in under senare år. Som starkast var den under perioden 2000–2007 då den översteg riksgenomsnittet med råge.

Figur 28: Utveckling av näringslivets produktivitet (BRP/Sysselsatta) i fasta priser (2010), 2000–2018. Källa: SCB

Blekinge län har en liten och exportintensiv ekonomi med en stor andel av jobben koncentrerade till den varuproducerande sektorn. Exporten är viktig för att, precis som redogjorts för tidigare, kompensera för det relativt begränsade befolkningsunderlaget som finns i länet. Det innebär att inkomster och investeringar kommer till Blekinge län utifrån och kan omsättas lokalt och bidrar till arbetstillfällen även i andra branscher. I sammanhanget är det viktigt att notera att det saknas statistik både vad det gäller exporten inom Sverige men också för att det på regional nivå saknas statistik för tjänsteexport.

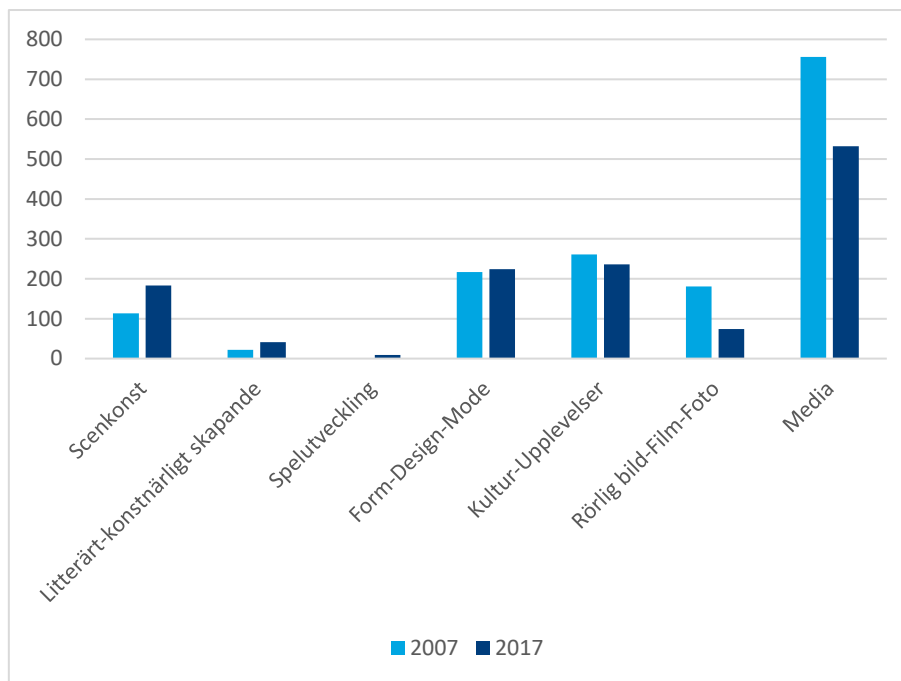
I relation till antalet invånare har länet den näst högsta varuexporten, endast Västra Götaland har en högre nivå. Totalt exporterar Blekinge län för 194 000 kr per invånare, vilket är långt över riksgenomsnittet som ligger på 129 000 kr. I faktiska tal uppgår det sammanlagda exportvärdet för länet till 30,8 miljarder kronor. Mellan 2014–2017 ökade exportvärdet från länet med hela 47 procent, vilket var den högsta ökningen i riket under perioden. Något paradoxalt minskade antal exporterande företag i regionen med 1,7 procent under samma period. Detta var en svagare utveckling än i riket där antalet exportföretag ökade med 3,6 procent. En tolkning av detta är att storföretagen i regionen står för en betydande andel av exporten. Denna tes stärks när vi ser till resultaten från Tillväxtverkets enkätundersökning som riktar sig till små- och medelstora företag. I den svarar 8,8 procent av företagen i Blekinge län att de bedriver export, vilket är under riksgenomsnittet som ligger på 15,5 procent.

Figur 29: Varuexport per invånare i tkr, arbetsställeberäknat, 2018. Källa: Bisnode och Tillväxtverket

7.5. Kulturella och kreativa näringar

De företag som har kulturskapande eller kreativa processer som huvudsaklig del av sin affärsidé räknas till kulturella och kreativa näringar (KKN). Det är en brokig grupp av företag och de är inte nödvändigtvis marknadsdrivna. Många av företagen arbetar med immateriella rättigheter och tillgångar, vilket kan påverka hur man utvecklar och säljer sina produkter och vilka hinder man ser för utveckling. De är till stor del enmans- eller småföretag, utnyttjar till högre grad digitaliseringen och säljer mer på export än genomsnittet. År 2017 sysselsatte de kulturella och kreativa näringarna i Blekinge 1411 personer, vilket är en minskning 19 procent sedan 2007. Inom de kulturella och kreativa näringarna i Blekinge var störst andel verksamma inom Media (42 procent), men inom området har utveckling varit svag och antalet sysselsatta har minskat med över 30 procent sedan 2007. Minskningen kan till stor del förklaras av omstruktureringar inom tidningsbranschen. Inom Scenkonst och Litterärt-Konstnärligt skapande har istället tillväxten varit särskilt god under perioden (38 procent). KKN-näringarna är relativt störst i Karlskrona kommun (2,4 procent av antalet sysselsatta) och Karlshamns kommun (2,1 procent). Sektorn består till stora delar av mindre företag och att flera av delbranscherna har många verksamheter per anställd indikerar att det finns många kombinatorer.

Figur 30: Sysselsatt dagbefolkning i Blekinge inom KKN 2007–2017. Källa: Tillväxtverket

7.6. Besöksnäringen växer

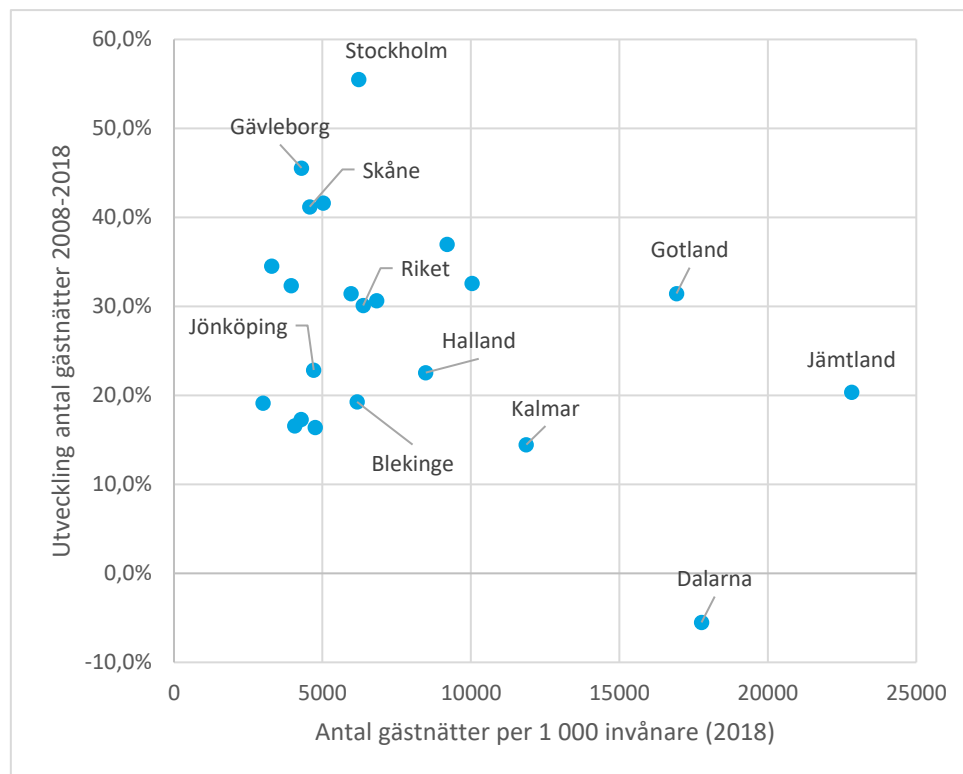
I ovanstående kapitel har många drivkrafter bakom attraktionskraft och regioners utveckling lyfts. För att stärka regionens attraktionskraft krävs förmodligen en kombination av hårda faktorer (infrastruktur och bostäder) och mjuka faktorer (kultur och värderingar). Världsunika kultur och naturmiljöer kan vara viktiga för utvecklingen, inte bara som turismnäring utan för att attrahera nya invånare. Blekinge län präglas av ett överallt närvarande kulturarv. Spår av odling och samhällsbyggnad kan följas tillbaka till stenåldern. Arkeologiska fynd berättar om långväga kontakter och utbyten och här finns ett rikt industriellt kulturarv. Örlogsstaden Karlskrona är ett exempel som finns på UNESCO:s lista som välbevarad förebild på europeisk örlogsstad och örlogsbas. 2011 utsåg även UNESCO Blekinge Arkipelag till biosfärområde med ett tydligt fokus på östersjöfrågor.

De senaste decennierna har turism och kulturella näringar lyfts fram som viktiga näringar för att främja sysselsättningstillväxt i Sveriges regioner. I regel har dessa näringar en låg produktivitet men bidrar till jobbskapande som ofta är platsbunden. På global nivå är turismnäringen en av de starkaste växande näringarna och den förväntas att bli än större i takt med att medelklassen i Asien växer.

Blekinge är ett av de mer turistintensiva länen i södra Sverige. Av länen i Sydsverige är det endast Hallands och Kalmar län som har fler gästnätter i förhållande till invånarantalet. Mellan 2008 - 2018 ökade antalet gästnätter i länet med 11 procent. Ökningen i Sverige totalt var under perioden 11,8 procent. De svenska gästnätterna ökade med 11,5 procent och de utländska med 12,7 procent. Motsvarande siffror i Blekinge var 11 respektive 10,9 procent.

Under 2018 hade Blekinge län totalt 984 607 gästnätter, varav inhemska turister stod för en fjärdedel av dem. Jämfört med andra län står utländska turister för en relativt hög andel av gästnätterna i Blekinge. Av länets tio största utlandsmarknader så kommer flest från Tyskland, Danmark, Nederländerna och Polen.

En viktig gren av turistnäringen i länet är fritidshusägarna. I länet finns det ungefär 13 000 fritidshus. I relation till invånarantalet finns det 80 fritidshus per 1 000 invånare i länet. Detta är den näst högsta nivån i Sydsverige, endast i Kalmar län är den högre. Riksgenomsnittet ligger på 57 fritidshus per 1 000 invånare. Drygt en tredjedel av fritidshusen finns i Karlskrona kommun, men det är i kommunerna Ronneby och framförallt Sölvesborg det finns flest fritidshus per invånare.

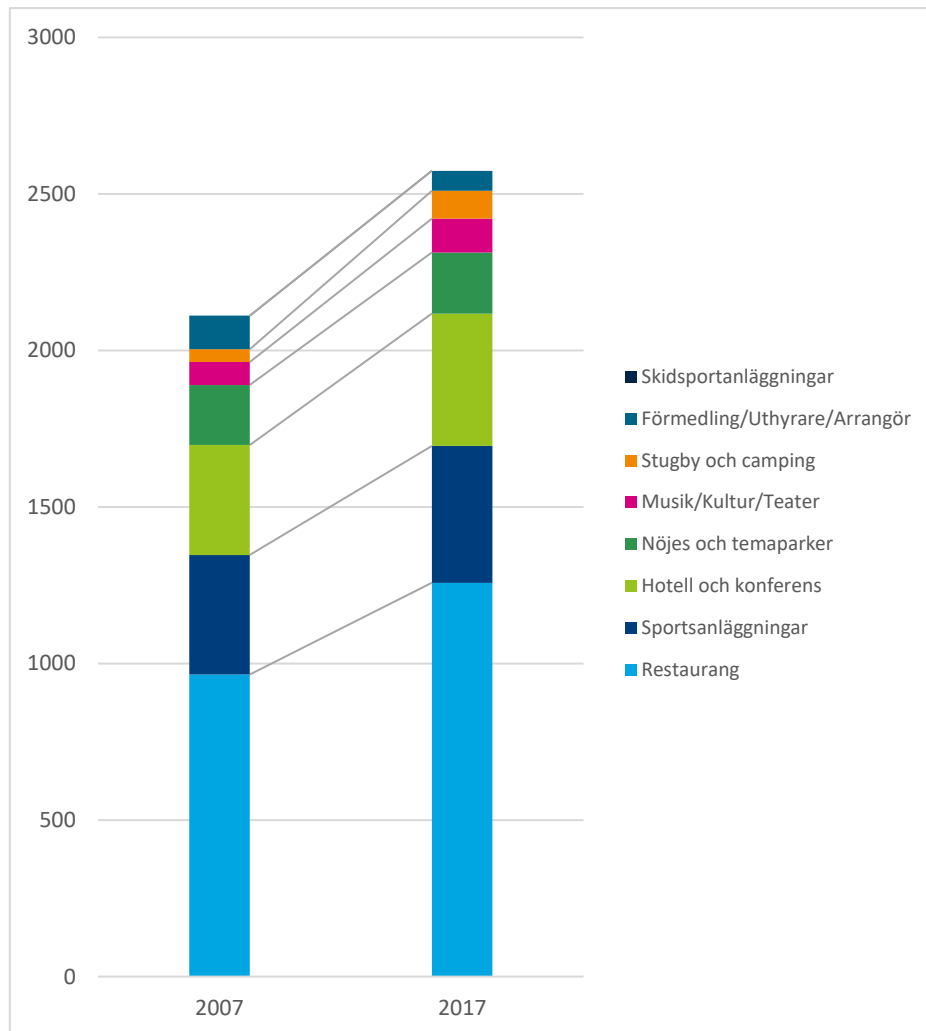
Figur 31: Gästnätter efter län, 2018. Källa: Tillväxtverket

Det finns 756 aktörer i länet som har ett kommersiellt erbjudande till besökare. Besöksnäringen utgör ungefär drygt 8 % av intäktsbasen i Blekinge och sektorns omsättning uppskattas till ca 2,5 miljarder. Aktörerna inom sektorn är små. 72 % av aktörerna har färre än en (1) årsarbetskraft relaterad till besöksnäringen.

Det är svårt att mäta hur många som arbetar inom turistsektorn. Anledningen är att vi saknar data över hur många av jobben inom exempelvis handel som finns tack vare turismen. Vi kan inte heller säga hur många av jobben inom restaurangbranschen som finns tack vare lokal konsumtion. Läsaren behöver därför notera att med turistsektor menar vi i detta sammanhang ett antal branscher som traditionellt sett associeras med turism.

I Blekinge län arbetar det totalt 2 574 personer inom turistsektorn. De tre största delbranscherna inom den är, i rangordning, restaurang, sportanläggningar samt hotell och konferens. Under den senaste tioårsperioden har antalet anställda inom sektorn ökat med 22 procent, vilket motsvarar 463 tjänster. Tillväxttakten är något under riksgenomsnittet som under samma period låg på 27 procent. De branscher som har växt mest under perioden är restaurang, hotell och konferens, sportanläggningar samt campingar. Totalt stod restaurangbranschen för 58 procent av tillväxten inom sektorn. Även i relativa tal hade restaurangbranschen den högsta tillväxten inom sektorn.

Totalt återfinns 3,6 procent av arbetstillfällena i Blekinge län inom turistsektorn. Andelen är under riksgenomsnittet som ligger på 5 procent. I relation till övriga län har Blekinge den näst lägsta jobbkoncentrationen till turistsektorn, endast Kronobergs län har en lägre. I topp ligger Gotlands län, där 7 procent av jobben återfinns inom turistsektorn.

Figur 32: Antal anställda inom turistsektorn i Blekinge län, 2007–2017. Källa: SCB

7.7. Möjligheter och utmaningar

Länet är inne i en omställningsperiod

Sedan finanskrisen 2007 har tillväxten i Sverige primärt drivits av den inhemska konsumtionen. Detta har gynnat storstadsregionerna samtidigt som flera av de mindre regionerna haft en svagare utveckling. Blekinge län har haft en svag jobbtillväxt och en svag ekonomisk tillväxt sedan finanskrisen och till stora delar beror detta på länets branschstruktur. Den regionala industrin har haft samma procentuella jobbutveckling som i riket. Däremot har tillväxten i övriga näringar inte varit lika hög vilket resulterat i en svag nettotillväxt.

I rådande tider då osäkerheterna kring den ekonomiska utvecklingen är många är det svårt spekulera i när den ekonomiska återhämtningen kan påbörjas. Blekinges exportorienterade ekonomi drabbades hårt vid

förra krisen och en ny kris med restriktioner på viktiga exportmarknader ställer tuffa krav på omställningsförmågan i regionen. Kriser kan driva på strukturomvandlingar och trender och kan på så vis den pågående krisen pådriva omvandling i regionen. Men den avtagande tillväxttakten inom näringslivet sedan finans- och fordonskrisen är av yttersta vikt att adressera och en krismedvetandet är motiverad.

Ett produktivt län behöver skapa fler jobb

Blekinge län har ett flertal utpräglade specialiseringar, varav en stor andel inom tekniksektorn. Sedan finanskrisen har jobbtillväxten inom specialiseringarna i flera fall varit svag, samtidigt som produktiviteten har ökat. Det verkar som att produktivitetsoökningarna inom specialiseringarna inte har resulterat i någon omfattande jobbtillväxt inom andra branscher. Att näringarna uppvisar en god produktivitet är självfallet positivt. En hög produktivitet är nödvändig för att konkurrera på global nivå. Men om produktivitetsoökningarna endast sker genom rationaliseringar leder detta till att antalet försörjningsmöjligheter, och därmed livsmöjligheter, minskar i regionen.

En annan utmaning för regionen är att den ekonomiska tillväxten i länet, driven av produktivitet, ska leda till nyinvesteringar i branscher med god framtidspotential. Risken är att investeringarna istället hamnar i andra regioner eller andra länder i takt med att kunskapsinnehållet i det svenska näringslivet ökar. Denna risk är särskilt stor om regionen inte kan erbjuda den arbetskraft som är nödvändig i ett kunskapsintensivt samhälle. Exempelvis har en stor del av de avancerade teknikyrkena under senare år växt fram i storstadsregionerna.

Nödvändigt att utveckla och diversifiera länets specialiseringar

I den globala konkurrensen är det nödvändigt att specialisera sig för att kunna erbjuda unika konkurrensfördelar. En hög specialisering inom en bransch leder till konkurrensfördelar inom den specifika branschen, exempelvis ökar tillgången till adekvat kompetens och underleverantörer. Denna typ av specialiseringar är särskilt viktiga för befolkningsglesa regioner som inte kan erbjuda samma generella täthetsfördelar, som tillgången till kvalificerad arbetskraft, som storstadsregioner. Baksidan av myntet är att specialiseringar inom krympande branscher leder till en hög sårbarhet.

Att diversifiera näringslivet innebär att sårbarheten minskar. En viktig insikt är dock att näringslivets utveckling präglas av en spårbundenhet. Det är exempelvis inte sannolikt att helt nya branscher utan koppling till nuvarande branschstruktur kommer att växa fram. Diversifieringen av näringslivet behöver därför ta sin utgångspunkt utifrån nuvarande resurser i form av kompetens och nätverk. Ofta är det i fälten mellan existerande specialiseringar nya tillväxtbolag uppstår, vilket understryker betydelsen av gränsöverskridande kunskapsutbyte och nätverkande mellan de aktörer som idag finns i regionen.

Sedan finanskrisen har ett flertal branscher som idag inte är en specialisering i länet haft en jobbtillväxt. Detta är branscher som har potential att bli allt viktigare för regionen. Några av dessa branscher växer primärt som en följd av ökad inhemsk konsumtion och större befolkningsunderlag (fastighetsförvaltning, handel, kultur och nöje) medan andra primärt växer som en följd av strukturomvandlingen (teknisk

konsultverksamhet, datakonsulter, juridiska och ekonomiska konsulter, konsulter inom företagsledning). Länet har utifrån dagens branschstruktur redan kompetens inom framtidsnäringar, framförallt inom avancerad teknik. Utmaningen är att stärka utväxlingen inom dessa branscher i konkurrens med andra regioner.

Möjligheter till diversifiering av länets arbetsmarknad

Diversifiering av arbetsmarknaden kan ske på många olika sätt, förutsättningarna skiftar dock mellan regionerna. En region med ett stort befolkningsunderlag har exempelvis större möjligheter att uppnå en högre grad av branscbredd då närmarknaderna är större. Exempelvis har storstadsregionerna i regel en större servicesektor än mindre regioner.

I takt med att tätorterna i Blekinge län växer ökar möjligheterna till diversifiering genom en större servicesektor. Dock är befolkningsunderlaget, ur ett jämförande perspektiv, fortsatt relativt litet och länet kommer även fortsatt behöva vara konkurrenskraftiga inom näringar som genererar externt kapital till regionen. Med andra ord behöver man komplettera en relativt begränsad närmarknad med större externa marknader. Här finns en potential i länet då statistiken tyder på att det framförallt är storföretagen som står för länets omfattande export. Små- och medelstora företag i regionen kan förmodligen därför i ökad utsträckning än idag exportera till internationella marknader och storföretagen i regionen kan agera dörröppnare i dessa sammanhang.

En självklar diversifieringsstrategi är att främja nyföretagandet inom växande branscher, exempelvis turism och kulturella och kreativa näringar. Fördelar med dessa branscher är att de dels attraherar externt kapital i form av besökare och export, dels att de bidrar till att öka platsens attraktivitet. Blekinge har en stor potential som turistregion, men området har hittills haft en långsam och lägre utvecklingsgrad i jämförelse med andra liknande svenska regioner. För att skapa tillväxt inom näringen krävs utveckling av befintliga aktörer, etablering och skapande av fler besöksanledningar samt ett hållbart anspråkstagande och nyttjande av Blekinges natur-, kultur- och stadsmiljöer. Till detta kommer en effektiv marknadsföring gentemot såväl fritids- som affärs- och mötesbesökarsegment.

Besöksnäringen är i hög utsträckning platsbunden, exempelvis är många besöksmål kopplade till naturvärden som finns på en specifik plats. Denna egenskap gör att näringen är en viktig del i den omställning som sker på arbetsmarknaden där allt färre arbetar inom tillverkningsindustrin. Besöksnäringen har potential även i befolkningsglesa geografier då en stor del av näringen bygger på inflöde av kapital och människor från externa marknader. Utöver att skapa nya affärsmöjligheter är turism ofta det första steget mot bredare utvecklingsmöjligheter: man besöker en plats, bildar sig en uppfattning och funderar sedan som följd på att flytta dit eller investera.

Ett annat sätt att diversifiera arbetsmarknaden är att ”låna storlek” från andra. I klartext innebär detta att förbättrade kommunikationer till stora arbetsmarknader ökar invånarnas tillgänglighet till arbeten och sårbarheten minskar. Detta kräver i regel att restiden till de aktuella destinationerna hamnar på en nivå som motiverar restidskostnaden för den enskilde. Pendlingsbenägenheten är exponentiell i förhållande till restiden, vilket innebär att viljan att pendla avtar hastigt om restiden överstiger en timme. Diversifiering genom arbetsmarknadsförstoring kräver därför flera strategiska överväganden vid investeringar, exempelvis

vilka närliggande geografier som bedöms ha tillväxtpotential och vilka av dem som, genom olika åtgärder, kan komma att nås inom den kritiska restidsgränsen.

Ett tredje sätt att diversifiera den egna arbetsmarknaden och få in externt kapital till regionen är att verka för statliga arbetsplatser. Historiskt sett har Blekinge län varit framgångsrika inom detta fält men sedan finanskrisen har antalet anställda inom statlig förvaltning minskat. I riket har däremot den statliga förvaltningen ökat under samma tidsperiod.

Sårbara kommuner och behov av funktionellt perspektiv

De senaste decennierna har strukturomvandlingen framförallt gynnat befolkningsrika geografier. Industrisektorn har länge varit den viktigaste sektorn för landsbygden i Sverige. Varuproducerande företag är inte lika beroende av ett stort befolkningsunderlag eftersom varorna kan transporteras. För industriföretag handlar lokaliseringsfördelarna snarare ofta om markpriser, uppkoppling till transportnoder och närhet till underleverantörer. Det är därför befolkningsglesa kommuner i Sverige ofta har ett stort industriberoende. I takt med en tilltagande automatisering och en allt högre konkurrens från låglöneländer har detta i regel inneburit svagare tillväxt för industriberoende kommuner. I Blekinge län har flera av de mindre kommunerna ett högt industriberoende. Trots detta har två av dem haft en jobbtillväxt sedan finanskrisen. Ronneby kommun har dock haft en betydande jobbminskning under perioden som en följd av att antalet anställda inom industrin i kommunen har minskat.

De skilda förutsättningarna mellan kommunerna kan på sikt resultera i olika utvecklingsmönster inom regionen och ur detta riskeras en ökad inomregional polarisering. Ett sätt att minska sårbarheten är att se bortom administrativa gränser och främja större inom- och utomregionala arbetsmarknadsregioner där de ingående enheterna kan komplettera varandra när gäller bostäder och arbetstillfällen.

8. Ökad innovationskraft skapar förnyelse

8.1. En region med flera specialiseringar

Ett vanligt sätt att, utifrån statistik, identifiera en regions specialiseringar är genom att använda sig av lokaliseringkvoter. Metoden sätter branschens storlek i länet i relation till branschens storlek i riket för att på så sätt kvantifiera koncentrationen i branschen i länet i förhållande till riket. En kvot som överstiger 1 innebär att länet har en specialisering inom branschen relativt riket och vice versa.

Blekinge län har ett flertal specialiseringar varav en majoritet av dem återfinns inom industrisektorn. Framstående specialiseringar är bland annat fordonsindustrin, gummi- och plastindustrin samt elektronikindustrin. Inom gummi- och elektronikindustrin är det särskilt avancerad kabelteknik som är ett profilområde för regionen. Generellt sett har regionen en låg specialisering inom service- och tjänstebanscher. För att vara en region utanför storstadsregionerna återfinns dock en hög andel av jobben i regionen inom IKT-sektorn. Specialiseringsgraden är även hög inom offentliga verksamheter som statlig förvaltning dit det militära försvaret räknas och omsorgssektorn.

Under perioden 2010–2018 har de största specialiseringarna i Blekinge haft en god utveckling sett till antalet anställda. Fordonsindustrin ökade antalet anställda med 33,8 procent, elektronikindustrin med 49,5 procent, gummi- och plastindustrin med 4,8 procent och energisektorn med 12,8 procent. Däremot har utvecklingen varit svagare inom pappers- och massaindustrin (-26,9 procent) och IKT-sektorn (-16,4 procent). Inom branscherna areella livsmedelsnäringar och metallvaruindustrin var antalet anställda under perioden i princip oförändrat. Inom de branscher där specialiseringskvoten är 1 eller större har länet haft en god jobbtillväxt som mellan 2010–2018 uppgick till 6000 personer eller i relativa tal 15 procent. Det finns också flera växande branscher som man idag har en låg specialiseringsgrad inom. Exempel på sådana branscher är byggnadsindustri, besöksnäring och logistik och transport.

Bransch	2010	2018	Förändring	Specialiseringskvot	Andel av sysselsatta
Fordonsindustri	3476	4652	34%	3,2	6%
Gummi- & Plastindustri	941	986	5%	3,2	1%
Elektronikindustri	673	1006	49%	2,7	1%
Offentlig förvaltning	5859	6078	4%	1,6	8%
Areella livsmedelsnäringar	1138	1131	-1%	1,4	2%
Skog	548	727	33%	1,3	1%
Social omsorg	7068	8769	24%	1,3	12%
Metallvaruindustri	1023	1020	0%	1,2	1%
Pappers- & Massaindustri	558	408	-27%	1,2	1%
Energi	483	545	13%	1,1	1%
Företagsservice	3024	4197	39%	1,1	6%
Hälso- & Sjukvård	5635	5517	-2%	1	8%
Livsmedel	1751	1580	-10%	1	2%
Utbildning	7211	8281	15%	1	11%
Fastigheter	1003	1031	3%	0,9	1%
IKT	3214	2688	-16%	0,9	4%
Verkstadsindustri	1578	1315	-17%	0,9	2%
Byggnadsindustri	4447	4985	12%	0,8	7%
Detaljhandel	4711	4832	3%	0,8	7%
Intresseorganisationer	748	706	-6%	0,8	1%
Vatten, Avfall & Återvinning	466	382	-18%	0,8	1%
Besöksnäring	2250	2489	11%	0,7	3%
Förpackning	129	149	16%	0,7	0%
Logistik & Transport	2334	2536	9%	0,7	4%
Media	676	624	-8%	0,7	1%
Grafisk produktion m.m.	186	88	-53%	0,6	0%
Avancerade företagstjänster	1620	1645	2%	0,5	2%
Byggnadsmaterial	151	145	-4%	0,5	0%
Konstnärlig och kulturell verksamhet	127	181	43%	0,5	0%
Textilindustri	253	152	-40%	0,5	0%
Trävaruindustri	680	397	-42%	0,5	1%
Finans & Försäkring	542	493	-9%	0,4	1%
Utvinningsindustri	44	52	18%	0,4	0%
Övrig partihandel	490	416	-15%	0,4	1%
Övrig tillverkningsindustri	141	37	-74%	0,4	0%
E-handel	8	49	513%	0,2	0%
FoU	64	55	-14%	0,2	0%
Kemisk industri	48	59	23%	0,2	0%
Stål- & Metallindustri	108	71	-34%	0,2	0%
Life Science	25	14	-44%	0	0%

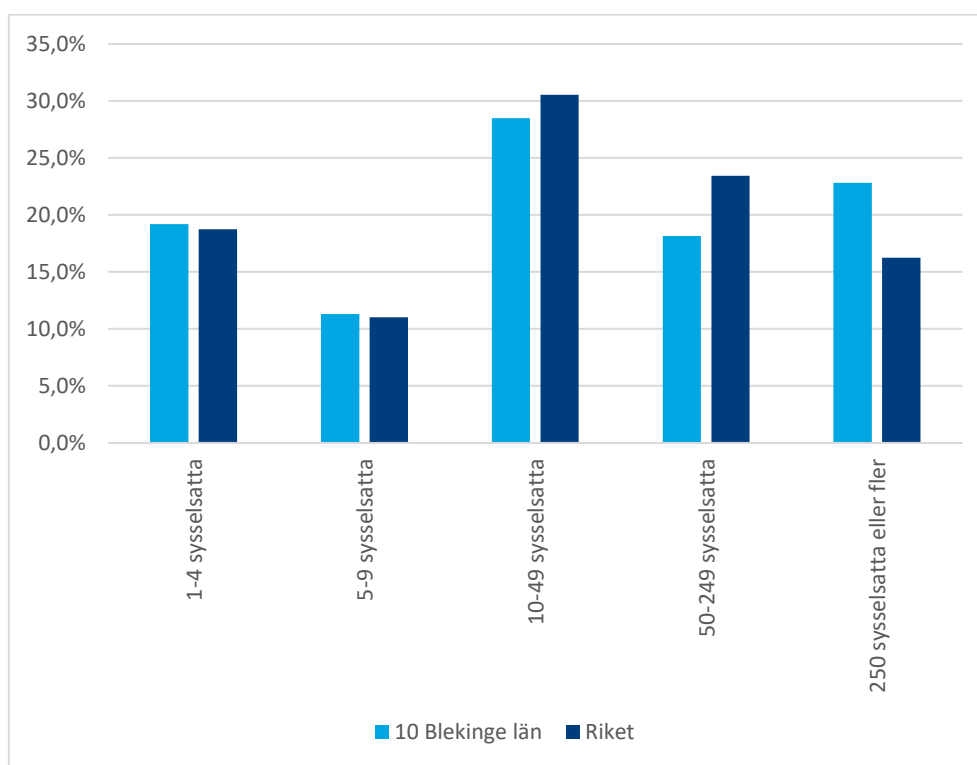
Tabell 1: Specialiseringar i Blekinge 2018. Källa: SCB.

8.2. Företagsstruktur och företagsamhet

I Blekinge län återfinns 23 procent av arbetstillfällena i näringslivet⁷ hos arbetsgivare med 250 personer eller fler anställda. Detta är den högsta andelen i Sverige och över riksgenomsnittet som ligger på 16,2 procent. Länet skiljer sig i relation till riket även genom att ha en lägre andel anställda inom företag med 10–249 sysselsatta. Däremot är andelen som är verksamma inom bolag med 1–9 anställda i nivå med riksgenomsnittet. De största företagen i regionen är Volvo personvagnar, NKT HV Cables, Ericson, SAAB Kockums samt Södra skogsägarna.

Näringslivets relativt starka koncentration till stora arbetsgivare skapar konjunkturkänslighet och en sårbarhet för kommuner som har ett stort beroende av ett fåtal arbetsgivare och som dessutom verkar på global marknad och är exportorienterade företag. I Blekinge län finns det 5208 arbetsställen med minst en sysselsatt, vilket är en ökning med tio procent i jämförelse med 2010, men fortsatt en relativt låg tillväxt i jämförelse med andra regioner. I relation till befolkningen var antalet arbetsställen 32,6 per 1000 invånare, vilket är lägst av samtliga regioner i landet.

I takt med en tilltagande specialisering och förhöjd kunskapsintensitet inom näringslivet har antalet tekniskt högkvalificerade yrken⁸ ökat. Mellan 2014–2017 ökade antalet personer, i Blekinge län, med ett tekniskt högkvalificerat yrke med 10 procent – en ökning som vida överstiger den genomsnittliga sysselsättningstillväxten i länet. Utvecklingen understryker att högkvalificerad personal kommer att vara en nyckelfråga för regionens framtida omställningsförmåga och innovationskraft.

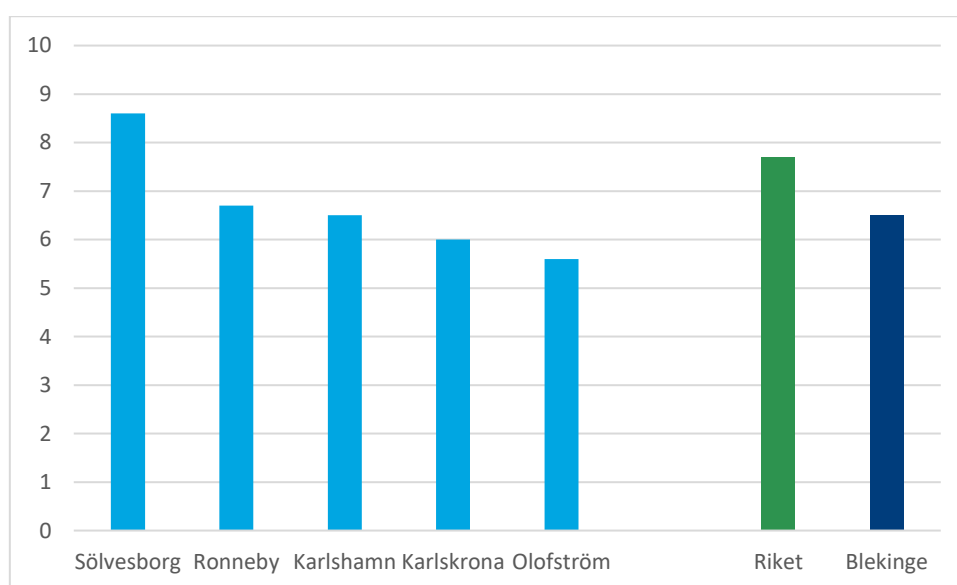
Figur 33: Sysselsatt dagbefolkning inom näringslivet fördelat efter arbetsställets storlek, 2017. Källa: SCB

⁷ Näringslivet är här definierat som samtliga branscher exklusive utbildning, vård- och omsorg samt offentlig förvaltning.

⁸ Gruppen är definierad utifrån yrkesregistret. Yrken som ingår, på olika nivåer, är IT-personal, ingenjörer samt FoU-personal.

Ökat entreprenörskap och företagsamhet som i förlängningen leder till nya och utvecklingsbara företag i nya branscher är viktigt för regionen. Det är inte helt enkelt att fånga företagsamheten, men ett sätt är att studera hur stor andel av de sysselsatta som är företagare. I Blekinge län är andelen företagare av de sysselsatta 6,5 procent, vilket är lägre än riksgenomsnittet som ligger på 7,7 procent. Högst andel företagare av de sysselsatta finns på Gotland och i Jämtland. Den höga företagsamheten i dessa län kan delvis förklaras av att turismnäringen är betydande. Sektorn har en mer småskalig företagsstruktur än dominerande branscher i exempelvis Blekinge och Västerbotten som har en låg andel företagare.

Av kommunerna i länet är företagsamheten som högst i Sölvesborgs (8,6 procent). Sölvesborgs kommun har ett mer småskaligt näringsliv med en större andel sysselsatta i små och medelstora företag och en lägre andel sysselsatta hos stora arbetsgivare, vilket delvis kan förklara den höga företagsamheten i kommunen. I jämförelse är andelen företagare lägre i Olofström som har en stor dominerande arbetsgivare och i Karlskrona där det till viss del kan förklaras av att andelen sysselsatta i offentlig sektor är relativt stor.

Figur 34: Andel av den sysselsatta dagbefolkningen som är företagare (2018). Källa: SCB

Det finns stora skillnader mellan könen sett till andelen av de sysselsatta som är företagare. Andelen företagare är högre bland män än kvinnor i samtliga regioner. I Blekinge län är 8,8 procent av männen företagare och endast 4 procent av kvinnorna. Det är en skillnad mellan könen på närmare fem procentenheter. Den könsuppdelade arbetsmarknaden kan vara en förklaring till skillnaden där kvinnor i högre utsträckning än män arbetar inom den offentliga sektorn.

Skillnaderna i företagande ses också när vi bryter ner statistiken på födelseregion. Andelen företagare är högre bland utrikes födda (7,6 procent) än bland inrikes födda (6,3 procent) i Blekinge län. Det förhållandet återfinns i sex av landets regioner medan i övriga är företagsamheten högre bland inrikes födda. I Blekinges kommuner är andelen företagare högre bland utrikes födda i alla kommuner förutom i Sölvesborgs kommun.

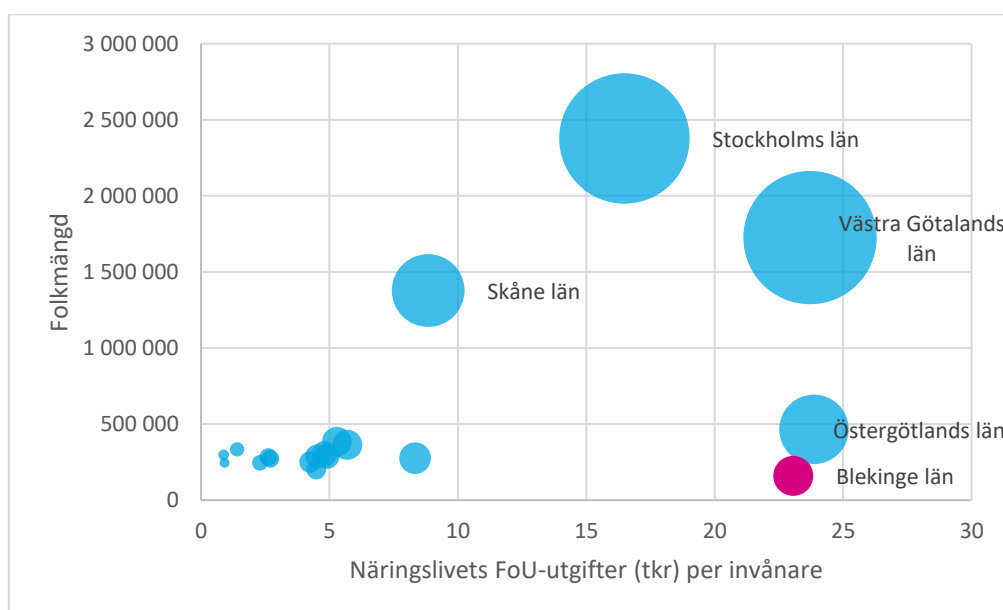
8.3. FoU, innovation och tillväxtvilja

Det är svårt att mäta innovation på regional nivå. Idag finns inget samlande mått på hur innovativ en region är, vilket beror på att begreppet är brett och omfattar en rad olika företeelser. Området präglas även av brist

på statistik när det gäller näringslivets arbete med innovation på regional nivå. Exempelvis finns inte SCB:s innovationsenkäter nedbrutna på länsnivå.

Ett sätt att fånga innovationsförmågan i en region är att undersöka hur mycket företagen investerar i forskning och utveckling (FoU). Mer investeringar i FoU borde, även om det inte alltid är fallet, innebära att innovationsförmågan i regionen stärks. En stor andel av Sveriges FoU-verksamhet bedrivs inom företagssektorn och 2019 uppgick näringslivets FoU-utgifter i Sverige till 123 miljarder kronor. Tillväxtanalys visar i rapporten *Forskning och utveckling i internationella företag 2017* att av företagets totala investeringar i forskning och utveckling i Sverige stod de utlandsägda företagen för ungefär 48 procent och mellan 2007–2017 har andelen växt samtidigt som det absoluta värdet ökat. Utlandsägda företag betydelse för svensk forskning och utveckling har således stärkts. Multinationella företags betydelse för Blekinge stärks av att 95 procent av FoU-investeringarna sker bland antingen svenska internationella eller utlandsägda företag (2017).

På nationell nivå finns en stark koncentration av FoU-medel inom näringslivet. Mer än tre fjärdedelar investeras i någon av de tre storstadsregionerna. I Blekinge län uppgår företagets FoU-utgifter 2019 per invånare till 24,5 tkr, vilket är långt över riksgenomsnittet som ligger på 11,9 tkr. Totalt investerar näringslivet i länet 3 680 miljoner kronor på FoU-verksamhet, vilket är en stor ökning jämfört med 2007 då summan uppgick till 1 284 miljoner kronor. I relativa tal är det en ökning med 187 procent. Utvecklingen i den senaste rapporteringen skiljer sig avsevärt från utvecklingen den senaste tioårsperioden (2007–2017) och det är en exceptionell ökning från 2017 års 400 miljoner kronor. En högre kvalitet i regionaliseringen av FoU har förmodligen stor betydelse för utvecklingen.⁹

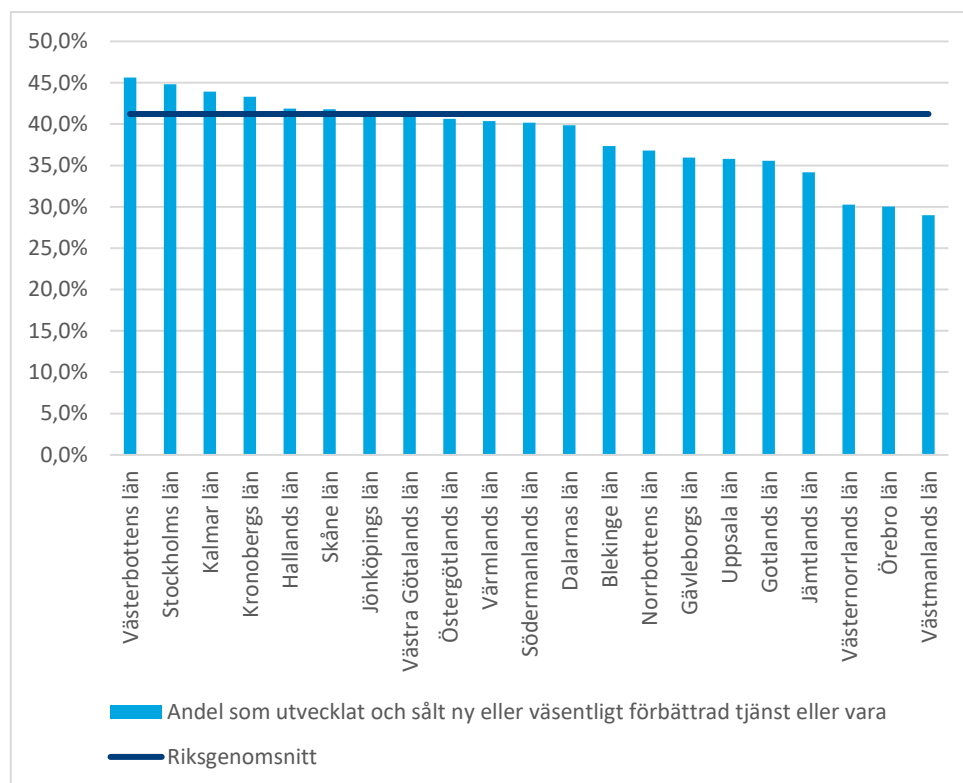

Figur 35: Näringslivets FoU-utgifter per invånare (2019) Data saknas för Jämtland och Gotland. Källa: SCB

Det finns en regional statistikälla tillgänglig när det gäller företagens innovationsarbete på regional nivå och det är Tillväxtverkets enkätundersökning *Företagens villkor och verklighet*. I den ställs frågan om företaget utvecklat och sålt nya eller väsentligt förbättrade varor och tjänster under de tre senaste åren. I Blekinge län

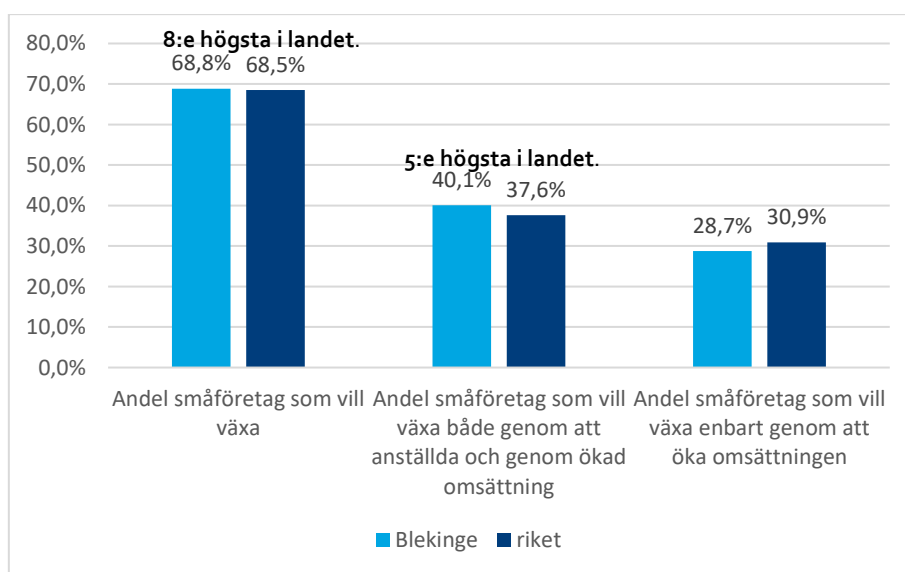
⁹ Statistik för 2019 visar på en kraftig ökning av FoU i Blekinge, vilket främst förklaras av förändringar i rapporteringen av FoU-verksamhet. Rapporteringen har inneburit en förflyttning från huvudkontor utanför länet till arbetsställen i Blekinge. SCB, bedömer att rapporteringen för 2019 håller högre kvalitet för Blekinge än tidigare. Läsaren bör därför vara medveten om att rapporteringen kan förklara utvecklingen av FoU.

svarade 37,4 procent av företagen ja på denna fråga, vilket var något under riksgenomsnittet (41,2 procent) och strax under medianen jämfört med övriga län.

Figur 36: Andel små- och medelstora företag som utvecklat och sålt ny eller väsentligt förbättrad tjänst eller vara under de senaste tre åren. Källa: Tillväxtverket

I samma undersökning tillfrågas även företagen om de vill växa. Tillväxtviljan har stor betydelse då en hög sådan borde innebära att utvecklingsbenägenheten bland regionens företag är hög. I Blekinge län svarar 70 procent av företagen att de vill växa. Detta är något över riksgenomsnittet och den åttonde högsta nivån i riket. Om man bryter ner frågan framkommer att 40 procent av de tillfrågade företagen i länet vill växa både sett till omsättning och antalet anställda. Även detta är något över riksgenomsnittet som ligger på 38 procent.

Figur 37: Andel små- och medelstora företag i Blekinge som vill växa och hur de vill växa. Källa: Tillväxtverket

8.4. Nyföretagande och vilja att bli företagare

I Blekinge län uppgår etableringsfrekvensen¹⁰ till 8 företag per 1 000 invånare, vilket är under riksgenomsnittet som ligger på 10,8. I jämförelse med övriga regioner har Blekinge län den fjärde lägsta etableringsgraden i landet. Över tid har den även minskat något. Under 2011 låg den på 9,2. En liknande nedgång har dock även skett på riksnivå. Drygt 30 procent av de nystartade företagen i länet startades av en kvinna, vilket är något under riksgenomsnittet som ligger på 32 procent.

Det förhållandevis låga nyföretagandet i länet avspeglar sig även i befolkningens attityder till företagande. I Tillväxtverkets rapport *Entreprenörskapsbarometern* framkommer att 38 procent av befolkningen mellan 16–70 år i länet kan tänka sig att bli företagare. Detta är den lägsta nivån i riket och förhållandevis långt under riksgenomsnittet som ligger på 47 procent. På den skarpere frågan om man kan hellre vill vara företagare än anställd svarar 21 procent av länets befolkning instämmande, vilket är långt under riksgenomsnittet som ligger på 31 procent.

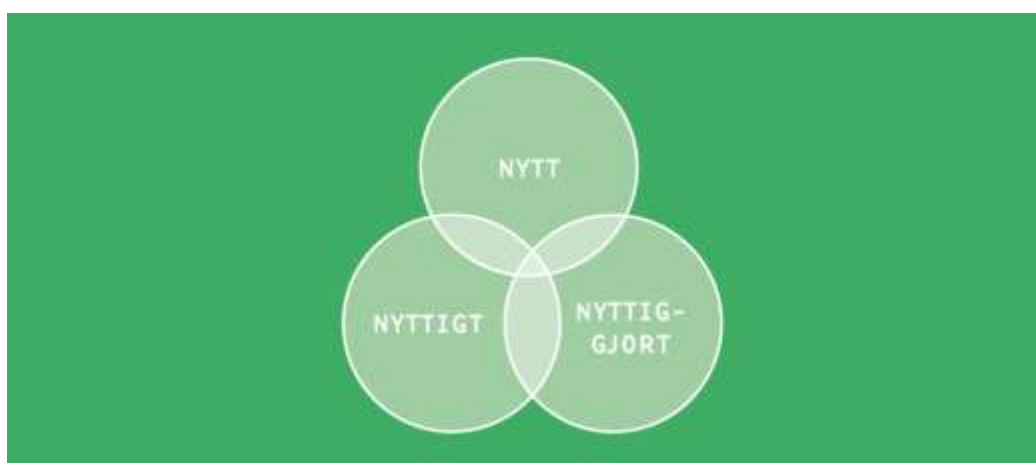
8.5. Innovation inom offentlig sektor, idéburen sektor och akademi

Idag diskuteras begreppet innovation alltmer ur ett bredare perspektiv. Innovationer kan skapa ekonomiska såväl som miljömässiga och sociala värden för samhället i stort. Utvecklingen av denna bredare tolkning av innovation har till stor del präglats av ett allt större fokus på hållbarhet, inte minst i form av ramverk som Agenda 2030 och det växande behovet av att lösa komplexa samhällsutmaningar.

Innovationer är därmed inte bara nya tekniska produkter eller processer, såsom det historiskt har definierats i Oslomanualen av OECD och EU, utan vi talar idag även om t ex tjänsteinnovationer, organisationsinnovationer, sociala innovationer, användardriven innovation eller öppen innovation. Det innebär att skiljelinjen mellan tekniska och icke-tekniska innovationer håller på att suddas ut.

Ett exempel på en bred definition som används idag är att

- det är något nytt (radikalt eller stegvist)
- som är nyttigt (ger mervärde, ökar kvalitén etc.) och
- som har nyttiggjorts (realiserats eller implementerats).

Modell 2: Humsaverkan

¹⁰ Antal nystartade företag per 1000 invånare (16–64 år)

EU:s innovationspolitik är i allt högre grad utformad utifrån samhällsutmaningar och missioner. I en rapport om hur samhällseffekten av EU:s forsknings- och innovationsprogram kan stärkas (den så kallade ”Lamy-rapporten”) rekommenderas att tydligare knyta an till aktuella samhällsutmaningar och involvera både forskare, innovatörer och civilsamhället. EU:s forskning och innovationspolitik inför den kommande programperioden (2021–2027) pekar tydligt på en mer utpräglad mobiliserande ansats med fokus på samhällsutmaningar och ett missionsdrivet arbetssätt.

För att skapa ett innovationsklimat med förmåga till förnyelse och för att möta samhällsutmaningar är det centralt med ett väl utvecklat innovationsstödsystem som ger goda villkor för innovation. Grundläggande för innovationsklimatet är att det finns en effektiv samverkan mellan stora och små företag, universitet och högskolor samt med offentlig sektor och samhället i övrigt. Formerna för och omfattningen av involvering av bland annat medborgare, anställda, brukare i innovationsprocesser kan variera stort.

En viktig förutsättning för Blekinges utveckling är förmågan till förnyelse och omställning – innovationskraften i Blekinge. Med innovationskraft menar vi förmågan att framgångsrikt komma med nya idéer eller förnyade arbetssätt, tjänster och metoder som resulterar i betydande förbättringar av kvalitet, effektivitet eller ändamålsenlighet. I korthet kan man beskriva innovation som något som är nytt (originalitet), nyttigt (till nytta för samhället eller verksamheten) och nyttiggjort (ska gå att tillämpa). Innovation skiljer sig från ordinarie verksamhetsutveckling genom att det ska addera något nytt. I innovationsarbetet kan man inte alltid se den färdiga lösningen, vilket innebär att ett experimentellt angreppssätt är en nödvändighet för att nå framgång.

Blekinges samlade innovationskraft finns i och i samverkan mellan olika sektorer som näringsliv, offentlig sektor, idéburen sektor och akademi. Nedan beskrivs nuläget i respektive sektor på nationell och regional nivå.

8.5.1. Innovation i offentlig sektor

En enkätstudie angående innovation i offentlig verksamhet (Innovationsbarometern) genomfördes 2018 av SKL och VINNOVA. Innovationsbarometern visar att innovationskraften i offentlig sektor är stor men konstaterar också att de flesta innovationssatsningarna rör innovation i den egna verksamheten och främst handlar om processinnovation. Den vanligaste typen av innovation är nytt eller ändrat sätt att organisera arbetet (nya processer eller arbetsmetoder): Den minst vanliga typen är ny eller ändrad produkt. Studien visar att en stor majoritet (ca 80% av de svarande) säger sig ha infört en eller flera innovationer de senaste åren. De allra flesta innovationer anges vara inspirerade av en annan lösning och anpassad till den egna arbetsplatsen. Samma studie visar också att mindre än en femtedel av personalen tycker att arbetsplatsen kännetecknas av att det finns en kultur som främjar experimenterande och risktagande. Färre än en tredjedel av personalen anger att det finns metoder, verktyg eller processer för att stödja innovationsarbete, att det finns en tydlig idé eller målbild som beskriver vad innovationsarbete ska leda till, att det finns tillgång till kompetens eller att toppledningen eller politiker har uttalat sitt stöd. Vidare uppger ca en tredjedel att de samverkar med kunder, brukare eller invånare, ca en femtedel att de samarbetar med privata företag och 7% att de samarbetar med akademi i sitt innovationsarbete.

Det finns en ökad medvetenhet om behovet av att jobba systematiskt med innovation. Men bilden är också att strukturer, processer samordning och systematik för detta inte finns på plats i dagsläget. Det arbete som bedrivs har ett stort fokus på innovation inom digitalisering och på kommunernas interna innovationsarbete.

Möjligheten att arbeta med innovation via upphandling, dvs i samverkan med andra aktörer, nämns inte i något svar. Ett utvecklat stödsystem för innovationsarbetet saknas i kommunerna och Region Blekinge.¹¹

8.5.2. Innovation inom idéburen sektor

Forskning i Sverige och internationellt visar att idéburna organisationer –ideella och ekonomiska föreningar, stiftelser och trossamfund - har en lång historisk tradition av att utveckla nyskapande lösningar på organisatoriska och samhällsliga behov. I en nationell enkät som genomförts bland Sveriges alla större ideella föreningar (fler än 10 anställda) uppger nästan 70 procent av 400 svarande att de har utvecklat nya verksamheter, metoder och tjänster under de senaste fem åren och både interna organisatoriska behov och externa samhällsliga behov uppges ha motiverat detta. De vanligaste innovationsområdena är integration, demokrati, hälsa, folkbildning och arbetsliv.

I dagsläget finns det ingen samlande organisation som kan ge en övergripande bild över innovationskraften i idéburen sektor i Blekinge. Bilden bygger på information från två organisationer Coompanion och RF Sisu Blekinge. Bilden de förmedlar är att det pågår ett strukturerat arbete med innovation inom olika områden framförallt inom strukturer och processer för att påverka normer. Innovation inom landsbygdsutveckling och inkludering är exempel på innovation som bedrivs inom idéburen sektor.

8.5.3. Innovation inom akademien

I universitets och högskolors uppgifter ingår att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. Universitet och högskolor spelar en viktig roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och är därmed en viktig del av innovationssystemet. I sammanhanget kan det vara värt att notera svårigheterna med att mäta effekterna av innovationsarbete. Det finns betydande svårigheter att mäta innovationskraften i regionen och det handlar inte enbart om antalet ”idéer” som skapas eller antalet nya bolag.

BTH har sedan 2018 en vicerektor för samverkan, innovation och entreprenörskap. Innovationsstödet vid högskolan utgör ingen egen organisatorisk enhet utan bedrivs inom respektive institution. Innovationsstödet vid BTH är till stor del organiserat kring deltagandet i samverkansplattformen Innovationskontor Syd som utgör en samverkansplattform. där de deltagande lärosätena arbetar tillsammans för att professionalisera nyttiggörandet av forskning.

BTH:s samverkan med omkringliggande innovationssystem är prioriterat och nödvändigt för innovationsstödet vid högskolan. Utöver strategiska partnerskap med enskilda företag och organisationer samverkar högskolan idag nära två regionala science parks, en regional inkubator (har en gemensam förinkubator) och ett regionalt teknikkuster. BBI och BTH har även en gemensam förinkubator.

BTH har satsat på innovationsytor - Innovation Labs, BTH Maker Space och Ericsson Space - med målet är att bedriva utbildning, forskning och entreprenörskap i samarbete med näringsliv och samhälle. Denna utveckling är en del i högskolans strategiska satsningar där syftet är att få en helhetsbild över den infrastruktur med labb och testbäddar som behövs inom såväl utbildning som forskning.

¹¹ Informationen bygger på uppgifter och svar från fyra av fem kommuner samt Region Blekinge.

BTH har 70–80 årsarbetskrafter som kategoriseras som forskning och utveckling. Till det tillkommer de årsarbeten som studenter gör inom ramen för projektkurser och examensarbeten. Inom exempelvis software engineering-projektkurser har studenter lagt 136 000 timmar fördelat på ca 30 organisationer över 4 år. Inom maskinteknik är ca 150 studenter i projekt och exjobb under de senaste 5 åren på ett enda företag. Det är avsevärda resurser som primärt fokuseras på innovationsorienterat arbete. På samma sätt har betydande innovationskraft från BTH gått in i tex Ericsson, Telenor och Volvo Group där forskningsprojekt bedrivs tillsammans.

8.6. Möjligheter och utmaningar

Nyföretagandet är lågt

Regionen är inne i en strukturomvandling och en central komponent för att lyckas med omställningen är förnyelseförmågan bland befolkningen. När arbeten försvinner inom en bransch frigörs resurser och arbetskraft som kan investeras i andra mer produktiva branscher. Omställningen kan självfallet vara smärtsam för den enskilde individen men ur ett samhällsperspektiv har Sverige över tid varit framgångsrikt när det gäller att ersätta gamla branscher med nya och har över tid haft en jobbtillväxt. På regional nivå har strukturomvandlingen dock slagit hårt mot flera av landets regioner. Flera av dem har inte återhämtat jobbminskningen som skedde i samband med nittiotalskrisen. Detta innebär att det inte är säkert att jobb inom nya branscher växer fram i de regioner som drabbas av neddragningar. För att undvika att strukturomvandlingen ska få permanenta negativa effekter i Blekinge län behöver nya företag växa fram i regionen. Entreprenörskap och företagande är viktiga för regionen och dess konkurrenskraft. Det är därför en utmaning att länet har ett förhållandevis lågt nyföretagande och att nyföretagarviljan är låg.

Storföretagen har stor betydelse för regionen

Storföretagen i Blekinge län har en stor betydelse för länets utveckling. Kunskapsintensiva stora företag kan skapa spridningseffekter i regionen när innovationer, kunskaper och metoder kan användas i andra delar av ekonomin. Samtidigt kan de fungera som dörröppnare för mindre företag som vill ut på den internationella marknaden. Från stora företag kan också avknoppningar ske som kan bidra till nya tillväxtbolag och arbetstillfällen samt diversifiering.

Det är i hög utsträckning de större och internationella företagen i länet som står för FoU-utgifterna. Därtill är det större företag i Blekinge som står för exportvärdet och tillväxten i exportvärdet, vilket genererar inkomster till länet. De stora företagen är således centrala för utvecklingen av näringslivet och regionen.

Ökad innovationskraft behövs för att utveckla Blekinge på ett hållbart sätt

Innovationskraften ser olika ut i de olika sektorerna. Behovet av nya arbetssätt och samarbeten är en stor utvecklingspotential för offentlig sektor. Innovationsarbetet behöver drivas i samarbete mellan två eller flera

av de olika sektorerna. Sektorerna har olika förutsättningar och logik för sina innovationsarbeten och kompletterar varandra.

Utmaningarna är stora och mångfasetterade, vilket gör att det krävs olika kunskaper, flera perspektiv och medskapare för att kunna hantera utmaningarna. Grundläggande för starkt innovationsklimat är att det finns en effektiv samverkan mellan stora och små företag, universitet och högskolor samt med offentlig sektor och samhället i övrigt.

Resiliens och flexibilitet

Genom ökad förmåga till att experimentera och testa nya lösningar och innovationer skapa en resiliens i länet för att hantera snabbt förändrade förutsättningar i samhället som exempelvis Covid-19 pandemin och klimatförändringar. Genom utarbetade metoder och ytor för sektorsövergripande samverkan kan man skapa en beredskap för att snabbt agera när något händer.

Genom att samarbeta över sektorsgränser med utmaningsdrivet angreppssätt kan Blekinge skapa förutsättningar för alla medborgare att vara del i innovationsutvecklingen.

9. Appendix

9.1. A2. Begreppsförklaring

Landsbygd

Det finns ingen allmänt vedertagen definition på landsbygd utan den kan definieras på olika sätt. I denna rapport avgränsas landsbygd till område och befolkning utanför tätort. Statistiska centralbyrån (SCB) definierar en tätort som sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare. Folkmängd boende på landsbygd är i rapporten densamma som folkmängden boende utanför tätort i länet.

Tätortsgrad

Tätortsgrad visar andelen av befolkningen i en kommun eller i ett län boendes i en tätort.

Demografisk försörjningskvot

Den demografiska försörjningskvoten visar hur många personer i ej arbetsför ålder (0–19 år och 65 år eller äldre) i befolkning det går på antalet personer i arbetsför ålder (20–64 år) i befolkningen.

Skattekraft

Skatteunderlag utgörs av beskattningsbar förvärvsinkomst för fysiska personer. Skattekraft beräknas som skatteunderlag i kronor per invånare. I rapporten används den genomsnittliga skattekraften, vilket är i procent av riksmedelvärdet.

Ohälsotalet

Ohälsotalet är ett mått på utbetalade ersättningsdagar från Försäkringskassan. I ohälsotalet ingår sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning.

Etableringsfrekvens

Definieras i rapporten som antal nystartade företag per 1000 invånare (16–64 år).

Flyttnetto

Flyttnettot avser skillnaden mellan antalet inflyttade och utflyttade personer till Blekinge under ett år. Nettot kan antingen vara positivt eller negativt. Ett positivt värde innebär att fler har flyttat till regionen än som flyttat ut från Blekinge och tvärtom innebär ett negativt värde att fler har flyttat från Blekinge än vad som flyttat in till länet.

Inrikes flyttnetto

Är en av två delar som summerar till det totala flyttnettot för regionen. Det visar skillnaden mellan antalet inflyttade till Blekinge från övriga län i Sverige och antalet utflyttningar från Blekinge till övriga län i landet.

Utrikes flyttnetto

Är den andra delen av det totala flyttnettot för regionen och visar istället differensen mellan invandrade till Blekinge och utvandrade från Blekinge.

Födelsenetto

Visar differensen mellan levande födda och antal döda under ett år. Ett land eller region med en folkökning utan inflyttning brukar benämnas naturlig folkökning eller som att regionen växer organiskt.

Sysselsatt nattbefolkning

Den sysselsatta nattbefolkningen avser personer mellan 20–64 år med en sysselsättning och som har sin bostad i Blekinge. Nattbefolkningen kan ha sitt arbetsställe i länet eller utanför länet.

Sysselsättningsgrad

Sysselsättningsgraden avser den sysselsatta nattbefolkningen som andel av befolkningen mellan 20–64 år. Förenklat är det andelen sysselsatta som bor i Blekinge av befolkningen i arbetsför ålder.

Sysselsatt dagbefolkning

Den sysselsatta dagbefolkningen avser personer mellan 20–64 år med en sysselsättning i Blekinge men som kan bo antingen i Blekinge eller utanför länets gränser.

Pendlingsnetto

pendlingsnettot beräknas som antalet sysselsatta boendes utanför Blekinge som pendlar till och arbetar i Blekinge (inpendling) minus de boende i Blekinge med sysselsättning utanför länets gränser (utpendling).

10. Källförteckning

Addendi, 2017. *Diagnos av intäktsbasen i Blekinge 2015*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.166aa05167c62dff5d29b4c/1548240151164/Diagnos%20av%20int%C3%A4ktsbasen%20i%20Blekinge%202015.pdf>

OECD, 2019. *Policy Highlights Småland-Blekinge*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.166aa05167c62dff5d29b49/1548239869312/OECD%20Policy%20Highlights%20Sm%C3%A5land%20Blekinge%202019.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge län, 2019. *Besöksnäringen i Blekinge - ur ett utvecklingsperspektiv*. URL: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.5e83a30f169d90292dfdad3/1572344518870/Rapport-2019-5.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge län, 2019. *Klimat- och energistrategi för Blekinge*. URL: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4a4eb7416faedec12513a24/1601386192726/Rapport-2019-15.pdf>

Länsstyrelsen Blekinge län, 2019. *Regional bostadsmarknadsanalys för Blekinge län 2019*. URL: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6a69c17016a97bfe2df164a0/1560409273679/Rapport-2019-9.pdf>

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2018. *Innovation i civilsamhället för samhällelig och organisatorisk förnyelse*. URL: https://www.mucof.se/sites/default/files/innovation_i_civilsamhallet.pdf

Nordregio, 2012. *Regionala innovationer – En introduktion till begrepp, praktik och politik*. URL: https://www.nordregio.org/wp-content/uploads/2018/02/Reglab_Innovation.pdf

Regionsamverkan Sydsverige, 2018. *Ett enat Sydsverige – För en stark och växande arbetsmarknad*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.166aa05167c62dff5d2c303/1548329866467/Positionspapper%200%20Ett%20enat%20Sydsverige%200%C3%B6r%20en%20stark%20och%20v%C3%A4xande%20arbetsmarknad.pdf>

Region Blekinge, 2018. *Utbildning och kompetens i Blekinge*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.7ce4d4501666239791114f67/1545298885248/Utbildning%20och%20kompetens%20i%20Blekinge.pdf>

Region Blekinge, 2019. *Befolkningsutveckling Blekinge 2018*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.4bf747e0169d8c573f151d73/1556257779049/Befolkningsutveckling%20Blekinge%202018.pdf>

Region Blekinge, 2019. *Sysselsättningsutvecklingen i Blekinge*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.51b3e496167c5f867321c50c/1547560510809/Syssels%C3%A4ttningsutveckling%20i%20Blekinge.pdf>

Region Blekinge, 2019. *Uppföljning av det regionala utvecklingsarbetet* URL: <https://regionblekinge.se/download/18.6e0a888216d6c8fbfaa384f4/1570685856016/Uppf%C3%B6ljning%20av%20det%20regionala%20utvecklingsarbetet%20i%20Blekinge%202019.pdf>

Region Blekinge, 2019. *Kommunrapporter – Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby, Sölvesborg*. URL: <https://regionblekinge.se/utveckling-och-projekt/regional-utvecklingsstrategi/uppfoljning-och-rapporter/kommunrapporter.html>

Reglab, 2019. *Framsyn – att planera för osäkerhet*. URL: <http://www.reglab.se/wp-content/uploads/2017/04/Region-2050-Slutrapport-digital.pdf>

Sveriges kommuner och regioner, 2018. *Vägval för framtiden – Utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030*. URL: <https://skr.se/download/18.11bdf6001624d35f343945e1/1522164725619/V%C3%A4gval-%C3%B6r-framtiden-3-omv%C3%A4rldsanalys-2018.pdf>

Sweco, 2019. *Framtidsinriktad nulägesanalys för hållbar tillväxt i Blekinge*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.4698e23c16faf150b5433aca/1580287953470/Framtidsinriktad%20nul%C3%A4gesanalys%20f%C3%B6r%20h%C3%A5llbar%20tillv%C3%A4xt%20i%20Blekinge.pdf>

WSP, 2019. *Blekinges funktionella geografi*. URL: <https://regionblekinge.se/download/18.52b0d56916a587175c8c5c2e/1560775034931/Rapport%20Blekinges%20funktionella%20geografi.pdf>